

Reculls

Document 6

Programa de prevenció de violència
de gènere a la Universitat:

Qüestió de gènere? Parlem-ne!

2010, segon semestre

Reculls

Document 6

Programa de prevenció de violència
de gènere a la Universitat:

Qüestió de gènere? Parlem-ne!

Universitat Autònoma de Barcelona
UAP-Assessorament Psicopedagògic

Reculls

Document 6.

**Programa de Prevenció de violència
de gènere a la Universitat:
*Qüestió de gènere? Parlem-ne!***

Autors:

Gabriel Chancel Valiente
Andrea Calsamiglia Madurga
María Mena Yuste

Edició:

UAP-Assessorament Psicopedagògic

Correcció:

Gemma Castaño Coret

Portada i maquetació:

Laura Muñoz López
José Pacheco Álvarez
ISBN

Impressió:

Artyplan
Global Printer - Muntaner, 277 - 281,
Tel. 93 200 87 99
Barcelona, 2010

Índex

Introducció	9
1. La prevenció de violència de gènere a la universitat	13
1.1. La violència de gènere	13
1.2. Marc legislatiu	22
1.3. Justificació: Per què a la universitat?	26
2. Algunes intervencions i programes sobre gènere i prevenció de violència a les universitats	31
2.1. Experiències en l'àmbit català	31
2.2. Altres experiències d'universitats de l'Estat espanyol	38
2.3. Altres universitats a nivell internacional	42
3. Programa <i>Qüestió de gènere? Parlem-ne!</i>	49
3.1. Orígens del programa	49
3.2. Objectius del Programa	51
3.3. Activitats del programa	52
3.3.1. Tallers de sensibilització i prevenció	52
3.3.2. Activitats socioculturals	66
3.3.3. Recursos de detecció precoç	69
3.3.4. Activitats de difusió	69
3.3.5. Formació de formadors/es	71
4. Els tallers de prevenció de gènere: desenvolupament i autoavaluació	75
4.1. Socialització i gènere	75
4.2. Mites de l'amor romàntic	81
4.3. Identificació de la violència	84

5. Avaluació del Programa <i>Qüestió de Gènere? Parlem-ne</i>	91
5.1. Avaluació dels tallers	91
5.1.1. Avaluació general	92
5.1.2. Avaluació dels temes	96
5.2. Avaluació de l'exposició <i>Canviant la mirada sobre les relacions de parella</i>	114
6. Reflexions finals	119
Anexes	125
Annex 1: Memòria de les activitats realitzades al 2008-2009	126
Annex 2: Material dinàmica dels conceptes	144
Annex 3: Material d'anàlisi publicitari en clau de gènere	148
Annex 4: Material dinàmica "A favor i en contra"	151
Annex 5: Material dinàmica "el semàfor"	155
Annex 6: Material dinàmica concepte i mites de l'amor romàntic	158
Annex 7: Material dinàmica de role-playing	159
Annex 8: Exposició <i>Canviant la mirada sobre les relacions de parella</i>	164
Annex 9: Qüestionari d'avaluació dels tallers	178

“Les princeses dels contes estaven molt enfadades pel paper que els havia tocat representar durant segles: Nenes passives esperant que els demanin matrimoni i els prenguin la vida. S’HA ACABAT, ha començat un conte nou: HI HAVIA UNA VEGADA UNES DONES QUE NO ESTAVEN SOLES I UNES PERDIUS QUE VOLIEN VOLAR FELICES...”

López, N. i Cameros, M. (2009).
La cenicienta que no quería comer perdices.
Barcelona: Nido de Boas.

Introducció

La UAP-Assessorament Psicopedagògic és un servei que s'ofereix als i les estudiants de la Universitat Autònoma de Barcelona per donar suport al procés d'aprenentatge continuat i fer prevenció i intervenció en els àmbits social i educatiu.

Els Reculls són publicacions periòdiques que realitzem des d'aquest ens on recollim (valgui la redundància) diferents experiències que hem realitzat en els últims anys per a fer-ne difusió dins i fora del campus i per tal de reflexionar sobre la feina feta. En aquesta ocasió, ens centrarem en el Programa Qüestió de gènere? Parlem-ne!, sobre prevenció de violència de gènere que estem duent a terme des de fa dos anys a la UAB.

Des d'aquest programa, s'han realitzat diferents activitats, convidant a la reflexió, a la crítica o al qüestionament sobre la socialització de gènere, l'amor romàntic i la violència en la parella. Convidant els i les estudiants i convidant-nos a nosaltres mateixes –les persones que duem a terme el programa- ens ha semblat interessant recollir part d'aquestes experiències i compartir-les amb qui li pugui interessar: professorat, agents socials involucrats en la mateixa temàtica o altres afins, participants del programa que vulguin saber-ne més, etc.

L'objectiu d'aquesta publicació és presentar el treball fet i que aquesta experiència pugui servir per conèixer què s'està duent a terme i inspirar iniciatives similars a la pròpia Universitat o en altres contextos.

Per assolir aquest objectiu, s'han plantejat diferents capítols que han ajudat a estructurar-ne el contingut.

Al primer capítol es planteja el marc del qual partim a l'hora de pensar

el programa, fent un breu recorregut pels conceptes i les teories en les que ens basem a l'hora de pensar com fer el programa, què incloure-hi o quins recursos utilitzar. També es fa esment en aquest capítol del marc legislatiu estatal i català sobre violència de gènere i es fa una justificació del per què és important treballar la violència de gènere en l'educació superior.

Al segon capítol hem volgut mapejar els diferents abordatges que es fan sobre la violència de gènere en el context universitari, per tal de veure altres intervencions i recerques que es duen a terme en aquest camp. D'aquesta manera, ens podem fer una visió general sobre el tema, enriquant el programa amb noves idees, a l'hora que mostrem altres maneres de perseguir objectius similars.

El tercer capítol se centra en la descripció del programa Qüestió de gènere? Parlem-ne!, explicant d'on surt la iniciativa, quins són els seus objectius i com aquests es materialitzen a la pràctica.

Al llarg del quart capítol ens endinsem en les reflexions que ens han anat sorgint com a dinamitzadores, a mesura que hem anat fent tallers i a partir de l'experiència, sobre el seu desenvolupament, els debats que es tenen i que ens semblen més interessants i les resistències que ens hem anat trobant. També s'inclouen les estratègies i recursos que hem anat introduint al llarg del temps i que ens permeten aprofundir en les qüestions que treballem al taller i llimar les resistències.

El cinquè capítol recopila l'avaluació del programa que han fet les participants, dels tallers i l'exposició Canviant la mirada de les relacions de parella. Hem volgut bolcar les diferents opinions i reflexions que les persones han aportat sobre aspectes positius i negatius del programa, així com els canvis en els imaginaris sobre l'amor romàntic i la violència que es donen després del taller.

L'últim capítol tanca el Recull amb les conclusions a les que hem pogut arribar després de dos anys de programa i l'elaboració del present document.

En aquesta introducció, també volíem fer un apunt sobre el llenguatge utilitzat al llarg del recull. Entenem que el llenguatge no és una creació arbitrària de la ment humana, sinó un producte social i històric que influeix en el nostre treball i la nostra percepció de la realitat. En aquest sentit, el llenguatge és un reflex de la societat patriarcal que reproduceix tot un seguit d'estereotips i de discriminacions:

- Unes de visibilització: com l'ús d'adjectius que per un gènere són vistos com a positius i per l'altre negatius (com per exemple l'adjectiu públic/a referit a persones), el tipus d'insults que fem servir i que, tot i ser mots similars, tenen sentits completament oposats (per exemple “conyàs” com a cosa negativa i és “collonut” com a cosa positiva), etc.
- Altres d'invisibilització com l'ús del genèric masculí.

Per pal·liar aquestes discriminacions, hem intentat tenir cura del llenguatge al llarg del recull, utilitzant formes genèriques pels plurals, formes dobles, el femení plural per parlar de persones i evitant paraules amb connotacions negatives per un o altre gènere.

Per acabar aquesta introducció, volíem agrair a la Núria i al Toni de l'associació Identitats el seu suport i tot el que hem après amb ells i també agrair la col·laboració de totes les persones que han fet possible la publicació del Recull VI, el desenvolupament del programa i als i les estudiants que hi ha participat.

Capítol 1.

La prevenció de violència de gènere a la Universitat

1.1 La violència de gènere

En els últims anys, sovint hem sentit a parlar de la violència de gènere. Abans d'endinsar-nos en el què significa, revisarem el concepte de violència i les seves implicacions a tots els nivells i les argumentacions que es donen entorn aquesta.

La **violència** s'utilitza freqüentment per controlar, dominar i sotmetre persones i grups socials. Aquesta s'exerceix a través de diferents manifestacions, ja sigui a nivell simbòlic, psicològic o físic, entre d'altres. Mitjançant la violència s'ha impedit a moltes persones poder exercir els seus drets, imposant i limitant l'elecció de formes de vida, la llibertat de moviments i la lliure expressió.

La violència que es dona en una situació determinada és contingent amb el context social i històric, i està al servei dels interessos de poder i de dominació que travessen tota condició social. Així, si analitzem les explicacions que es donen a la violència, podem analitzar el discurs imperant en una societat determinada (Domènech i Íñiguez, 2002) ¹.

Totes les persones hem patit o podem patir molts tipus de violència: econòmica, de classe, estructural², de guerra,, etc. Però a més a més,

¹ Domenech, M. i Iñiguez, L. La construcción social de la violencia, Athenea Digita, núm. 2, tardor 2002.

² Es parla de violència estructural en aquelles situacions en les quals el dany està en la satisfacció de les necessitats humanes bàsiques (supervivència, benestar, identitat o llibertat) com a resultat dels processos d'estratificació social, és a dir, sense necessitat de formes de violència directa. El terme de violència estructural remet a l'existència d'una conflicte entre dos o més grups d'una societat (normalment caracteritzats en termes de gènere, ètnia, classe, nacionalitat, edat o altres) en el qual el repartiment, accés o possibilitat d'ús dels recursos és resolt sistemàticament a favor d'alguna de les parts i en perjudici de les altres.

hi ha una violència estructural³ que és específica contra les dones, expressió de la seva secular situació de discriminació, que s'ha emprat com a instrument per mantenir la desigualtat, les relacions jeràrquiques i el poder dels homes sobre les dones en la **societat patriarcal** ⁴ en la que estem immersos. Una societat en la qual l'home blanc, adult, heterosexual, de classe alta i cap de família té la màxima autoritat. Aquest sistema d'estructuració de la societat funciona des de molt antic promovent una sèrie d'estereotips, creences, construccions socials, idees, etc. que estan molt arrelades a la societat i, per tant, són força difícils de canviar, però no per això són immodificables.

La violència que s'exerceix en aquest context és, per a Bourdieu (1999)⁵, un exemple paradoxal de violència simbòlica, entesa com a aquella violència suau, invisible, que s'exerceix essencialment per les vies de tipus simbòlic i fa referència a mecanismes subtils de dominació o exclusió social que són utilitzats per individus, grups o institucions. En aquest sentit, Bourdieu considera que aquesta dominació simbòlica es manté precisament per la seva subtilitat, sense que les persones implicades ho percebin.

Un dels mecanismes que s'utilitza en aquest sistema patriarcal per tal de reproduir-lo és el binomi sexe-gènere.

El sexe divideix els individus d'una mateixa espècie entre mascles i femelles, basant-se en les diferents característiques biològiques dels cossos (genètiques, físiques i fisiològiques). En canvi, el gènere, masculí o femení, fa referència a les característiques socials i culturals que s'atribueixen de forma diferenciada a homes i a dones, i que determinen les formes de pensar, sentir i actuar. La conferència de Dones de Nacions Unides, celebrada a Pequín l'any 1995, va definir el gènere

3 Tortosa, JM. I La Parra, D. (2003). Violència estructural: una il·lustració del concepte. Documentación Social 131, 57-72

4 Estructura social i política, resultat de múltiples factors que fan que es produeixi, es reproduïxi i es perpetui. Aquest sistema es basa en la tradició secular de dominació de les dones per part dels homes i estableix mecanismes de poder consensuats (econòmics, socials, culturals i militars) a través d'una ideologia que legitima i mitifica l'opressió (opressió no només amb relació a les dones, sinó també sobre altres persones: homosexuals, transsexuals, bisexuals, intersexuals, etc. que no responen al model de masculinitat valorat socialment com a superior

5. Bourdieu, Pierre (1999). A Dominação Masculina. Rio de Janeiro: Bertrand Brasil.

com el concepte que estableix les relacions entre homes i dones basades en rols definits socialment i que s'assignen a un o altre sexe; són, per tant, construccions socials que són diferents en cada societat.

Per exemple, el fet que els homes tinguin més pèl en determinades zones del cos, o que les dones tinguin els pits més prominents, és degut al sexe. En canvi, que veiem el rosa com a color femení i el blau com a color masculí fa referència al gènere. Pensem, per exemple, que tant els homes com les dones tenim glàndules lacrimals, res en la nostra biologia ens impedeix plorar. Tot i així, no veiem de la mateixa manera el fet que plorin els homes o que plorin les dones. Per què?

Cada persona és ensenyada a ser dona o a ser home, a actuar, expressar-se i viure diferent, de diverses maneres i a càrrec de diferents persones, institucions i voluntats, i cadascú aprèn o no aprèn segons les seves possibilitats. Cadascú, a partir de la interiorització, fa seu en graus diversos el conjunt de mandats de gènere. Compleix o desobeeix. I el procés pedagògic de gènere succeeix a les persones sense adonar-se'n, de manera inconscient, malgrat que es tracti d'un procés complex i que es perllongui durant tota la vida. Els homes i les dones són subjectes de gènere.

La divisió dual del gènere no és nova. Des del sorgiment del pensament liberal clàssic, i des de temps de Plató, el nostre pensament s'ha estructurat al voltant de sèries complexes de dualismes o parells oposats: racional/ irracional, actiu/ passiu, pensament/ sentiment, raó/ emoció, cultura/ naturalesa, poder/ sensibilitat, objectiu/ subjectiu, abstracte/ concret, universal/ particular.

Aquests parells duals divideixen les coses en esferes o pols oposats i tenen les següents característiques. Primer, els dualismes estan sexualitzats. Una meitat de cada dualisme es considera masculina; i l'altra, femenina. Segon, els termes dels dualismes no són iguals, sinó que constitueixen una jerarquia. En cada parell, el terme identificat com a "masculí" és privilegiat com a superior, mentre l'altre és consi-

derat com a negatiu o inferior.

Des d'infants creixem i aprenem (ens socialitzem) a casa, a l'escola, al carrer o en els mitjans de comunicació, a través del joc, els programes de televisió, etc., dins d'un sistema que ens veu, ens tracta i espera coses diferents en funció del nostre sexe. Se'ns divideix en gèneres (femení i masculí) atorgant-nos uns trets, tasques i actituds estereotipades, a partir dels quals conformem la nostra identitat com a homes o com a dones. Els estereotips són models de comportament social basats en opinions preconcebudes i valors que comparteixen els membres d'una determinada comunitat. Tenen a veure amb el gènere i no amb el sexe.

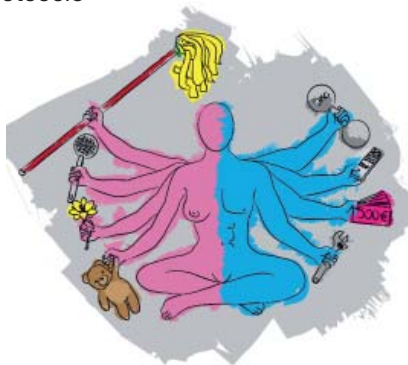
Així, ens seria fàcil associar certs adjectius de la següent llista amb un o altre gènere:

Gènere Femení

Sensibilitat i delicadesa
Tenir filles/s
Cuinar, fregar, netejar, etc.
Tenir cura
Debilitat
Submissió i dependència
Àmbit privat
Infermeria i educació
Passivitat sexual
Necessitat de protecció

Gènere Maculí

Força i agressivitat
Risc i valentia
Independència i autosuficiència
Major salari
Àmbit públic
Enginyeria i construcció
Activisme sexual
Autoritat
Duresa i repressió dels sentiment

Aquesta **socialització** diferenciada es produeix, d'una banda, a partir dels models dominants i convencionals de la societat; i de l'altra, a partir de la pràctica quotidiana, dels exemples, models i ensenyances del grup familiar que realitza una particular adhesió als models de gènere. Així, els missatges que rebem d'aquests diferents agents socialitzadors influencien la nostra manera de comportar-nos, pensar i sentir. És important, doncs, ser conscients de quins són els missatges que hem rebut en la nostra socialització, i valorar de quins missatges ens agradaria ser transmissors i si volem seguir reproduint aquests o no.

Quant a les conseqüències de la socialització diferenciada de gènere, Subirats (1998)¹ ens comenta:

“Las consecuencias de esta socialización diferencial se hacen evidentes de una manera cada vez más dura. Nuestra cultura, la que se transmite en el ámbito educativo, desde la escuela infantil hasta la Universidad, continúa siendo androcéntrica y sexista, provocando en los chicos la necesidad de manifestar su agresividad como una demostración de su masculinidad y en las chicas la demostración de docilidad como prueba de feminidad. Unos estereotipos que socialmente se pagan muy caros: la violencia contra las mujeres (...) Sensaciones que proceden de la inhibición de los sentimientos de ternura entre los hombres, de la falta de atención a los trabajos reproductivos, de la organización androcéntrica de la vida cotidiana y de un sinfín de problemas de los que habitualmente no somos conscientes, porque el mundo femenino se ha caracterizado por su invisibilidad, pero que tiene consecuencias extremadamente negativas para las personas como para la colectividad”.

A partir d'aquesta socialització diferenciada, la violència (simbòlica, psicològica, física, econòmica, sexual) esdevé el mecanisme a través del qual es manté una distribució desigual del poder entre gèneres. La construcció social de la feminitat i la masculinitat en un context patriarcal facilita les condicions de possibilitat perquè aparegui la violència. El procés de socialització no es circumscriu exclusivament

¹ Subirats, M. (1998), *La educación de las mujeres: de la marginalidad a la coeducación. Propuestas para una metodología de cambio educativo*. Santiago de Chile: Naciones Unidas, Serie Mujeres y Desarrollo.

als mandats de gènere, sinó que també ofereix models sobre com haurien de ser les relacions entre ambdós gèneres i, sobretot, com han de ser les relacions amoroses. Les relacions socioafectives són molt importants, i són fonamentals per al desenvolupament de les persones. Al llarg de la història, el concepte d'amor i les relacions amoroses s'han anat transformant per motius diversos: religiosos, político-econòmics, tecnològics, per les relacions de producció, per les condicions laborals, etc. Les societats occidentals, patriarcals i capitalistes estableixen la parella heterosexual com a base del sistema de relacions familiars i l'amor romàntic com el vincle que uneix a les dues persones en la parella.

Aprenem el que significa enamorar-se, els sentiments que hem de tenir, les conductes que hem de desenvolupar i el quan, el com i de qui ens hem d'enamorar. Aprenem que l'amor està format per elements com un inici sobtat, proves d'amor, fusió amb l'altre, oblit de la pròpia vida a través de la renúncia o el sacrifici per amor, i expectatives de trobar a la parella ideal.

L'amor romàntic estableix una forma d'entendre les relacions de parella que és per tota la vida ("t'estimaré sempre"), de forma exclusiva ("només a tu"), incondicional ("passi el que passi"), que implica un elevat grau de renúncia ("t'estimo més que a la meua vida"), i de sofriment ("no hi ha amor sense dolor").

Aquesta concepció de l'amor implica una relació desigual en la parella que promou vincles basats en la dependència, doncs, la persona es converteix en el centre de la vida de l'altra. En base a aquest vincle, sovint es consent i es roman en una relació violenta, perquè aquesta relació és la que dona sentit a la vida de la persona i perquè aquell "príncep blau" o "princesa" dels contes no pot ser que no sigui com ens l'havíem imaginat.

Alguns dels mites¹ més extesos que tenen a veure amb l'amor romàntic són les següents:

1. L'entrega total.
2. Fer de la parella l'únic i fonamental de l'existència.
3. Viure experiències molt intenses de felicitat o de sofriment.
4. Dependre de la parella i adaptar-s'hi postergant el que es considera com a propi.
5. Perdonar i justificar tot en nom de l'amor.
6. Consagrar-se al benestar de l'altra persona oblidant-se del propi.
7. Estar tot el temps amb la parella deixant de banda les altres relacions (amistats, família, etc.).
8. Pensar que és impossible tornar a estimar alguna altra persona amb aquella intensitat.
9. Desesperar-se amb només la idea de que l'amant pugui deixar-nos.
10. Sentir que res no val tant com aquella relació.
11. Pensar tot el temps en la parella, fins al punt de no poder treballar, estudiar, menjar, dormir o atendre altres persones "no tan importants".
12. Viure només pel moment de la trobada.
13. Prestar atenció i vigilar qualsevol senyal d'alts i baixos en l'amor o en l'interès de l'altra persona.
14. Idealitzar la parella no acceptant l'existència de cap defecte.
15. Sentir que qualsevol sacrifici es poc si es fa per amor a l'altra persona.
16. Tenir anhels d'ajudar i recolzar la parella sense esperar reciprocitat ni gratitud.
17. Aconseguir la unió més íntima i definitiva.
18. Fer-ho tot junts, pensar el mateix i gaudir de les mateixes coses, compartir-ho tot.

Com ja hem comentat, les diferents creences sobre l'amor romàntic poden tenir efectes negatius sobre la pròpia relació, afavorint la creació de dependències i relacions de dominació. És necessari, doncs, plantejar-se quins efectes té cadascuna d'aquestes situacions, com ens sentim quan ens passa en les nostres relacions, ja sigui en una

¹ Entenem per mites una sèrie de creences construïdes en una societat que ajuden a explicar el món i a donar sentit a les coses que passen.

direcció o en l'altra. És important analitzar com es desenvolupen les nostres relacions i si estem satisfets/es amb aquestes i mirar de no caure en relacions de poder desiguals que puguin desembocar en situacions de violència de gènere, que sovint són difícils d'identificar.

La paraula violència ens suggereix l'ús de la força física invisibilitzant-ne altres formes. D'aquesta manera, quan parlem de **violència de gènere** dins la parella, hem de fer referència a diferents formes per tal de poder identificar-les i generar noves pràctiques que les evitin. Podem parlar de la violència física, psicològica (humiliar, insultar, ignorar, controlar, amenaçar, etc.), sexual (violar, no acceptar la negativa de l'altre, etc.), econòmica (apropiar-se dels diners de l'altre, no permetre-li tenir recursos econòmics, etc.) i social (aïllar, humiliar, ridiculitzar, etc.). Són formes de violència, per exemple:

- Menysprear l'opinió de la parella perquè considerem que no en té ni idea de res.
- Manipular fets en contra de l'altra persona.
- Enganyar l'altra persona.
- Mancar-li el respecte a l'altra.
- Fer realitzar actes sexuals a l'altra persona que no li agraden o no vol fer.
- Culpabilitzar l'altre del mal humor d'un/a.
- Controlar el mòbil o la cartera.
- No deixar sortir la parella amb les seves amistats.

Quan situacions de violència com les anteriors es donen de forma reiterada i sempre en la mateixa direcció, d'una persona de la parella a l'altra, és quan parlem de maltractament.

En una situació de maltractament aquesta violència no es produeix de forma constant, sinó que es dona per cicles, oblidant-nos en els moments en què estem bé dels moments en què patim. En aquests cicles, seguint a Leonor Walker ¹, es distingeixen tres períodes:

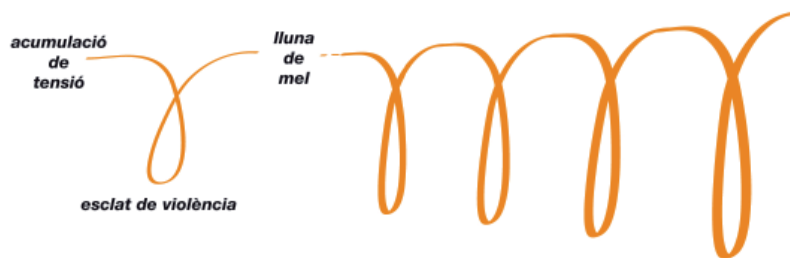
1. Períodes d'acumulació de tensió on en general la tensió és provocada

¹ Walker L. (1984) The Battered Woman Syndrome. USA: Springer, 95-97.

per factors externs a la relació de parella i on la persona que pateix la violència fa tot el possible per evitar que aquesta tensió la descarregui contra ella, sense saber que per molt que faci l'esclat de la violència pot esdevenir en qualsevol moment perquè no depèn d'ella (acumulació de tensió).

2. Moments on esclata la violència que va pujant d'intensitat i que solen començar per esclats de violència psicològica (incident).

3. Moments de reconciliació, calma i d'afecte (lluna de mel) on s'intenta minimitzar la violència i aconseguir la confiança perduda amb regals, sortides, etc.

Aquesta violència que es va repetint cíclicament cada vegada és més greu i més freqüent, i les fases de "lluna de mel" més curtes. Sovint és difícil sortir d'aquest cicle perquè s'espera que les coses canviïn i perquè se sol jugar també amb sentiments com la por i la culpa i mecanismes com l'aïllament de la persona que pateix violència del seu entorn social.

En el moment de parlar del maltractament, cal tenir present que l'interès no radica només en la violència per ella mateixa, sinó en els efectes d'aquesta. Dins la parella, la violència de gènere té una sèrie de conseqüències sobre les dues persones que la componen i sobre el seu context més immediat en:

- La salut física (fractures, ferides, insomni, esgotament, addiccions, etc.).
- La salut sexual i reproductiva (pèrdua de desig, problemes ginecològics, etc.).
- La salut mental i emocional (tristesa, culpa, ansietat, dependència, minimització del perill, autoculpabilització, justificació, etc.).
- La salut social (aïllament, manca d'habilitats socials, absentisme, etc.).
- Infants i joves: trastorns del desenvolupament, aprenentatge de la violència, etc.

A nivell de context general, cal posar de manifest que a l'Estat espanyol només la quarta part dels 2,5 milions de dones que han patit maltractament en la parella reconeixia aquesta situació, i que tan sols el 70% de les dones assassinades al 2008 havia presentat denúncies per maltractaments.

1.2 Marc legislatiu

A nivell de l'Estat espanyol, la Llei Orgànica 1/2004, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, de 28 de desembre de 2004, té com a objecte establir mesures de protecció integral per a prevenir, sancionar i eradicar la violència de gènere, i oferir assistència a les seves víctimes.

Aquesta llei incorpora mesures de prevenció, sensibilització i detecció en l'àmbit educatiu, la publicitat, els mitjans de comunicació i l'àmbit sanitari; estableix drets de les dones víctimes de violència de gènere (com el dret a la informació, a l'assistència social integral i a l'assistència jurídica gratuïta; drets laborals i de la Seguretat Social; drets de les funcionàries públiques i drets econòmics) i instaura mesures de tutela institucional (com l'Observatori de la Violència sobre la Dona a nivell estatal o unitats i protocols especials a les Forces i Cossos de seguretat).

En relació a l'àmbit universitari, la llei estableix que:

1. Les universitats han d'incloure i fomentar la formació, docència i investigació en igualtat de gènere i no discriminació de forma transversal.
2. Les Administracions educatives han de vetllar per a que en tots els materials educatius s'eliminin els estereotips sexistes o discriminatoris i per a que fomentin l'igual valor d'homes i dones.
3. S'han de promoure mesures per a que els plans de formació inicial i permanent del professorat incloguin formació específica en matèria d'igualtat, amb la finalitat que adquireixin coneixements i tècniques necessàries que els habiliten per:
 - a. Educar amb respecte als drets i llibertats fonamentals i d'igualtat i en la tolerància als principis democràtics.
 - b. Educar en prevenció de conflictes i resolució pacífica dels mateixos en tots els àmbits.
 - c. Detectar precoçment la violència en l'àmbit familiar, especialment sobre la dona i fills/es.
 - d. Fomentar actituds encaminades a l'exercici d'iguals drets i obligacions per part de dones i homes, tant en l'àmbit públic com privat i la corresponsabilitat entre els mateixos en l'àmbit domèstic.

A nivell català, el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista, el 16 d'abril de 2008, que parteix de la idea que la violència masclista és una greu vulneració dels drets humans i les llibertats fonamentals, així com un impediment per a assolir la plena ciutadania de les dones, la seva autonomia i llibertat.

Aquesta llei té per objectiu trencar les invisibilitzacions i discriminacions que han patit les dones i reconèixer i garantir el seu dret bàsic a viure sense cap de les manifestacions de la violència masclista.

En aquest sentit, s'apunten una sèrie de punts a considerar per tal

d'atendre el fenomen de la violència masclista d'una forma integral que són:

- **Abordatge integral** sobre les diferents formes d'exercir aquesta violència i dels àmbits en què es pot produir.
- **Mesures de sensibilització, prevenció i detecció precoç** com a principis fonamentals en l'eradicació d'aquesta greu problemàtica social.
- **Xarxa d'atenció** a les dones en situacions de violència masclista, tot definint cada servei, les funcions a desenvolupar, quina administració en té la competència i quines han de ser les beneficiàries.

Aquesta Llei planteja alguns avenços respecte a lleis anteriors i respecte a altres vigents actualment, com per exemple:

- La constitució d'un fons de garantia de pensions.
- Ajuts i prestacions econòmiques.
- Creació de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral.
- Facilitació de l'accés a un habitatge.
- Garantia de formació ocupacional.
- Creació de noves mesures preventives en l'àmbit dels mitjans de comunicació.
- Creació de la Comissió Nacional per a una intervenció coordinada.

En l'àmbit educatiu i universitari, cal destacar algunes qüestions que apareixen a la Llei i que van en la direcció del programa que es presenta en aquest recull:

- **Sensibilització social i informació per a prevenir i eliminar la violència masclista.** S'estableix que des de les administracions públiques de Catalunya, per una banda, s'impulsin i es desenvolupin periòdicament actuacions informatives i estratègies de sensibilització social destinades a prevenir i eliminar la violència masclista; i per l'altra, s'estableixen línies de suport destinades a l'organització i l'execució de les activitats de prevenció per part d'altres ens. Les actuacions de sensibilització tenen com a objectiu modificar els

mites, els models, els prejudicis i les conductes amb relació a les dones i la violència masclista.

- **Detecció des de diferents àmbits.** En l'àmbit de la detecció, la Llei obliga totes les persones professionals, especialment les que treballen en l'àmbit de la salut, dels serveis socials i de l'educació, a intervenir quan tinguin coneixement d'una situació de risc o d'una evidència fonamentada de violència masclista, d'acord amb els protocols específics i en coordinació amb els serveis de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral

- **Incorporació de la coeducació.** S'incorpora la coeducació com a element fonamental en la prevenció de la violència masclista. L'objectiu fonamental d'aquest punt és proporcionar una formació integral que faci disminuir el sexisme i l'androcentrisme i que faci visibles i estengui a tota la població escolar els sabers femenins que han estat marginats del currículum i de la vida escolar quotidiana.

- **Formació dels professionals de l'àmbit educatiu.** La Llei també diu que cal que es faciliti la formació i la capacització específica i permanent de les persones professionals de l'educació en matèria de violència masclista i de desenvolupament dels drets de les dones. Cal, doncs, la inclusió en els plans formatius del professorat d'una formació específica en matèria de coeducació.

També s'estableix que el Govern ha de fomentar que les persones professionals de l'educació tinguin una formació específica en matèria d'anàlisi i interpretació de les construccions culturals que naturalitzen l'ús de la violència i, concretament, de la violència masclista.

- **Incorporació curricular en l'àmbit universitari.** En l'àmbit de l'ensenyament universitari, la Llei estableix que les administracions competents han d'assegurar que, en el marc dels currículums de les disciplines relacionades amb la Llei que pertanyen als estudis universitaris de grau, màster i doctorat, s'incorporin continguts formatius per a donar compliment a l'objectiu i les finalitats d'aquesta Llei.

1.3 Justificació: Per què a la Universitat?

L'àmbit universitari no escapa a la realitat de la violència de gènere, tant perquè es donin casos dins la mateixa universitat com perquè les persones que hi circulen puguin patir-la en altres àmbits. Dins la universitat, les relacions de poder i el sexisme es manifesten de diferents formes generant casos de situacions abusives o de violència.

Els estudis realitzats a nivell internacional sobre aquesta qüestió exposen que els nivells d'agressions sexuals i de situacions de violència de gènere són preocupants (afectant entre un 13% i un 30%) (Valls, R. I altres, 2008)¹. Un estudi comparatiu de 31 universitats de 16 països diferents reflecteix que un percentatge alt de les noies universitàries han experimentat violència (Valls, R. I altres, 2008). Altres estudis internacionals mostren que les persones que estan patint violència sovint no la identifiquen i que persisteixen estereotips sexistes que culpabilitzen a les víctimes (Fitzgerald, et al., 1988 i Valls, R. i altres, 2008)².

A més, les universitats segueixen mantenint estructures de dominació que continuen relegant la dona en una posició d'inferioritat i invisibilitzen les situacions de dominació i discriminació sexista que es puguin donar.

La següent taula presenta algunes dades de les universitats públiques catalanes i espanyoles referents al curs 2007-2008 sobre la presència femenina i masculina a la universitat³:

Dades de les universitats catalanes i espanyoles	Dones	Homes
Professorat	32.634 (35%)	60.399 (65%)
Titulars d'universitats	10.255 (36%)	17.947 (64%)
Catedràtics	1.235 (14%)	7.551 (86%)

¹ Valls, R. I altres. (2008) Violencia de género en las universidades españolas. Madrid: Ministerio de Igualdad, Instituto de la Mujer.

² Fitzgerald, L. ; Shullman, S. ; Bailey, N. ; Richards, M. ; Swecker, J. ; Gold, Y. ; Ormerod, M. ; Weitzman, L. 1988. 'The incidence and dimensions of sexual harassment in the academia and the workplace'. Journal of Vocational Behaviour, 32,152-175.

³ Universitat Pompeu Fabra: <http://www.upf.edu/igualtat/>

A l'Estat espanyol, un estudi recent realitzat en sis universitats (Valls i altres, 2008) posa de manifest l'existència de diferents formes de violència en l'àmbit universitari. Segons l'estudi, un 65% de les persones participants coneixen o han patit alguna situació de violència. Tot i això, la major part de les participants no identifiquen un gran nombre de situacions de violència de gènere, sobretot no detecten aquelles situacions que no impliquen violència física. Les situacions de violència psicològica, abús, relacions de dominació, etc. no són definides com a violentes.

També es detecta que davant les situacions de violència, hi ha un desconeixement ampli dels recursos universitaris existents per tal de denunciar o cercar assessorament o informació. Un 92% de les persones desconeix si la universitat té algun servei específic al qual poder acudir. En canvi, consideren en un 85% dels casos que s'haurien de crear serveis específics multidisciplinars a la Universitat, en els quals s'haurien d'incloure el professorat, l'estudiantat i membres del PAS.

També es diu que cal una major conscienciació i reflexió sobre la violència de gènere en aquest àmbit. Un 86% de l'estudiantat creu que s'hauria de treballar aquesta qüestió en assignatures, debats, seminaris o altres espais.

Per donar resposta a aquestes necessitats i en concordància amb el que s'estableix en el marc legislatiu presentat anteriorment, aquest estudi proposa diferents actuacions a plantejar en l'àmbit universitari (Valls i altres, 2008):

- Prendre mesures dirigides a la identificació de les diferents situacions de violència de gènere.
- Prendre mesures per tal d'incrementar el nombre de denúncies.
- Crear ambients no hostils cap a les dones, de tolerància zero cap a la violència de gènere i de solidaritat cap a la víctima.
- Informar sobre serveis i llocs on poder acudir per buscar assessorament.
- Realitzar activitats de prevenció i formació.

- Oferir serveis d'atenció i assessorament.
- Posicionar-se públicament com Institució Universitària contra les diferents violències de gènere en aquest àmbit.

Així, és clau que la universitat comenci a replantejar-se certes qüestions per tal de trencar la invisibilització i potenciar tant la detecció com la prevenció de casos de violència de gènere. Per assolir aquest objectiu, es poden tenir en compte diferents materials publicats com per exemple la *Guía de buenas prácticas para paliar los efectos de la Violencia contra las mujeres y conseguir su erradicación* (Instituto de la Mujer, 2002)¹. En aquest document, es proposen diferents tipus d'actuacions que ens interessin com, per exemple: coordinar els serveis públics i les associacions socials a cada localitat, treballar amb la població masculina amb mètodes participatius, crear observatoris de la publicitat i fer prevenció en l'àmbit laboral.

Per tot el que s'ha esmentat, es considera bàsic treballar aquesta qüestió en el campus de la Universitat Autònoma de Barcelona. Al campus hi ha una gran quantitat de població que hi estudia (uns 40.000 estudiants) o hi treballa, de manera que s'arriba a un segment de la població ampli. A més a més, la població estudiantil es troba en plena joventut, doncs, la seva franja d'edat se situa majoritàriament entre els 18 i els 25 anys, per tant, aquestes persones estan vivint les seves primeres relacions de parella i és important que tinguin elements per identificar la violència per tal de poder fer-hi front i potenciar les relacions igualitàries.

D'altra banda, segons dades de l'Observatori per la Igualtat de la UAB, entre els anys 2005, any de l'inici de la seva activitat, i el 2008, any en què comença el programa, només havia tingut tres consultes per part de la comunitat universitària per qüestions de violència de gènere. Considerem que aquesta demanda no s'adequa a la realitat, basant-nos amb les dades dels estudis esmentats i que, per tant, hi ha una invisibilització d'aquest fenomen en la pròpia Universitat i una manca de solució d'aquestes problemàtiques. Podria ser que la comunitat

¹ Instituto de la Mujer. 2002. *Guía de buenas prácticas para paliar los efectos de la violencia contra las mujeres y conseguir su erradicación*. Madrid. Instituto de la Mujer.

universitària no recorri a la institució per tal de compartir i/o buscar solucions a les problemàtiques que es puguin donar en el sí de la parella, tot i ser una institució que pot donar-hi resposta.

En canvi, les xarxes socials que s'estableixen entre l'estudiantat s'ha vist que són claus per detectar situacions de violència de gènere i per prevenir-les, així com per acompanyar les persones que pateixen aquesta situació. En aquest sentit, és important aprofitar i empoderar aquestes xarxes per tal de prevenir la violència de gènere.

A més a més, una part de la comunitat estudiantil s'està formant per ser futurs educadors i educadores a diferents nivells: a nivell d'educació infantil, primària, secundària o social. El fet que aquestes persones realitzin els tallers i participin en les activitats socioculturals que es plantegen des del programa de prevenció de violència de gènere que estem duent a terme, fa que es pugui generar un efecte multiplicador. Aquests estudiants poden implementar els aprenentatges que realitzen en aquest marc als seus contextos professionals. Amb aquesta idea, una part del programa també va adreçada al professorat per continuar generant aquest efecte multiplicador i aconseguir l'objectiu que la perspectiva de gènere i la prevenció de violència s'incorporin en la pràctica d'aquests professionals.

Tenint en compte tot això, el programa que es realitza a la Universitat Autònoma de Barcelona *Qüestió de gènere: Parlem-ne!*, impulsat i dut a terme per la UAP-Assessorament Psicopedagògic, pretén proporcionar recursos formatius a la comunitat universitària perquè tinguin eines per identificar les diferents formes de violència de gènere, d'impulsar estratègies de prevenció i que esdevinguin agents actius en les seves relacions de parella. Aquest programa és una adaptació a nivell universitari del programa *Talla amb els mals rotllos* impulsat per la Generalitat de Catalunya¹ i que ha mostrat resultats positius en la seva aplicació.

¹ El programa "Talla amb els mals rotllos" s'explica amb més profunditat al capítol 3.

Capítol 2.

Algunes intervencions i programes sobre gènere i prevenció de violència de gènere a les universitats

Tal com s'ha exposat anteriorment, segons el marc legislatiu, la incorporació de programes o intervencions per al desenvolupament de la perspectiva de gènere i per la prevenció de la violència de gènere hauria d'esdevenir una obligació a implementar a totes les universitats de l'Estat. Per analitzar la seva implementació, s'ha realitzat una revisió d'algunes experiències que es donen en diferents universitats dins l'àmbit català, espanyol i internacional de programes o intervencions que vagin en aquesta direcció.

Les experiències exposades s'han escollit perquè, malgrat les diferències, desenvolupen intervencions similars al programa Qüestió de gènere? Parlem-ne!. En aquest sentit, s'han tingut en compte tant intervencions puntuals amb temes de violència de gènere com l'anàlisi de programes o intervencions permanents en perspectiva de gènere i violència.

A continuació, es realitza un resum de les experiències trobades en tres blocs segons el marc territorial on s'implementen.

2.1 Experiències en l'àmbit català

A nivell català, trobem tres línies d'actuació principalment a nivell d'universitats públiques i concertades:

- Intervencions dirigides a la sensibilització i comprensió del fenomen de la violència a través d'actuacions puntuals com conferències, jornades i activitats culturals.

- Recerques sobre l'anàlisi de la situació de la igualtat i la perspectiva de gènere a les universitats; les aportacions de les dones en l'àmbit del coneixement.
- Plans d'Igualtat que marquin les directrius a seguir per tal d'assolir la igualtat de gènere dins la pròpia universitat.

Universitat de Lleida

A la Universitat de Lleida hi ha el Centre Dolors Piera d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de les Dones, que neix fruit de l'esforç del SIED (Seminari Interdisciplinari d'Estudis de la Dona) per fomentar la igualtat d'oportunitats entre dones i homes. Amb la creació d'aquest centre, únic a la xarxa d'universitats catalanes, la Universitat de Lleida va adquirir el compromís de treballar en aquest sentit a l'àmbit universitari i a la societat en general.

El Centre té per objectiu la conscienciació de la discriminació de les dones i la promoció d'aquestes. Els seus eixos de treball són:

1. Divulgació
2. Docència i investigació
3. Col·laboració en l'el·laboració de plans d'igualtat
4. Assessorament
5. Cooperació internacional

Ressaltar que en aquesta Universitat es coordina el programa Talla amb els Mals Rotllos, de l'Institut Català de les Dones, al territori lleidatà, projecte que, com s'ha esmentat, és la base del programa Qüestió de gènere? Parlem-ne! que és duu a terme a la Universitat Autònoma de Barcelona des de la UAP-Assessorament Psicopedagògic.

Aquest també en porta a terme diferents projectes:

- *IV Edició del Màster Oficial en Agents d'Igualtat d'Oportunitats per a les dones en l'àmbit rural (en línia).*

- *Elaboració i diagnosi del I Pla d'Igualtat d'Oportunitats de la Universitat de Lleida.*
- *Diagnosi sobre la situació de les dones a les comarques de Lleida i Protocol d'actuació.*
- *La vida de les dones preses. Una aproximació antropològica.*
- *Creació d'un espai virtual de trobada per a les dones de la província de Lleida en col·laboració amb el SIED.*

Per últim, es realitzen cursos, jornades de formació, tallers, activitats reivindicatives i assessorament tècnic en la realització de plans d'igualtat a diverses entitats de la província de Lleida.

Universitat de Girona (UdG)

A la Universitat de Girona en el transcurs de l'any 2009, es va dur a terme l'elaboració del Pla d'Igualtat, seguint els passos marcats en l'Avenç del Pla, que va ser aprovat l'any 2008. Destacar que en aquest Pla es va fer un esforç per implicar tota la comunitat universitària a través d'una enquesta i la jornada participativa.

A part dels diferents grups de recerca sobre gènere que treballen en investigació, aquesta universitat centra la seva activitat en aquest àmbit en tres focus:

1. Elaboració de jornades i conferències en dates puntuals (8 de març) sobre l'aportació de les dones al coneixement.
2. Difusió del Pla d'Igualtat a través d'exposicions que el presenten de forma gràfica i de xerrades informatives.
3. *Generathlo*, gimcana per a la igualtat. Aquesta és una activitat interessant que consta d'una gimcana formada per diferents proves amb un rerefons comú: fer arribar el Pla d'Igualtat d'Oportunitats entre Homes i Dones a tota la comunitat universitària. Els i les participants realitzen tota mena de proves per poder posar a examen la quantitat de situacions quotidianes discriminatòries de gènere. D'aquesta

divertida forma, els generathonians, tota la comunitat universitària analitzen i entenen el perquè d'un Pla d'Igualtat.

Amb aquesta universitat s'han mantingut contactes des del programa *Qüestió de gènere? Parlem-ne!* per a analitzar l'implementació d'un programa similar. Per fer-ho, des de la UAP-Assessorament Psicopedagògic de la UAB es va col·laborar realitzant els tallers al *Màster en ètica aplicada a la intervenció social* realitzant una prova pilot dels tallers

Universitat de Barcelona (UB)

A la Universitat de Barcelona, es va plantejar construir un Pla d'Igualtat a partir de l'acord adoptat pels rectors i rectores de totes les universitats catalanes de dotar-se de plans d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes abans del 31 de desembre de 2007, per al bienni 2008-2009. Aquest acord es va inscriure en la conscienciació progressiva sobre la matèria, que es feu palesa també en el Pla de recerca i innovació de Catalunya 2005-2008.

El Pla d'aquesta universitat va incorporar la perspectiva de gènere i, entre les mesures adoptades, va donar lloc a la constitució de la Comissió Dona i Ciència per al desenvolupament de les polítiques de dones en l'àmbit de l'educació superior i la recerca del Consell Interuniversitari de Catalunya, que té per objectiu assegurar «que les perspectives d'acció i promoció de les dones estiguin al mateix nivell que les dels homes i garantir la participació igualitària en les comissions d'avaluació de projectes de recerca.»

La Universitat de Barcelona també compta amb 20 grups de recerca que treballen qüestions de gènere des de diferents àmbits: laboral, artístic, del coneixement i el pensament, educatiu i el sociològic. Aquesta universitat també acull el màster interuniversitari d'Estudis de dones, gènere i ciutadania que es duu a terme des de l'iiEDG (Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere), on participen grups de recerca de set universitats catalanes.

La UB també realitza jornades i congressos puntuals dedicats a temes de gènere com és el *Seminari d'anàlisi feminista del Dret*.

Destacar que s'han realitzat intercanvis d'experiències i d'informació amb el programa *Qüestió de Gènere? Parlem-ne!* de la UAB, i grups de treball de la Facultat de Belles Arts de la UB.

Universitat Pompeu Fabra (UPF)

La Universitat Pompeu Fabra va dedicar el curs 2007-2008 a la sensibilització i a la reflexió sobre la igualtat d'oportunitats entre homes i dones. De les reflexions i els treballs que es van dur a terme durant el curs, en va sorgir un Pla d'igualtat. Aquest Pla, que parteix d'un procés participatiu, té cinc eixos de treball prioritaris:

1. Visualització i sensibilització vers les desigualtats de gènere.
2. Comunicació.
3. Accés al treball i la promoció de les carreres professionals.
4. Representació equilibrada en els òrgans de govern, consultius i de presa de decisions.
5. Conciliació de la vida personal i laboral.

Des de l'any 2007, aquesta universitat va incorporar a la seva agenda la realització d'actes diversos de diferent caire en aquest àmbit:

1. Activitats socioculturals amb actuacions de teatre, de cors i orquestres, de contacontes i amb projeccions de cinema sobre les relacions entre gèneres i una particular visió de la feminitat, en què les dones prenen la paraula. Activitats que van en la mateixa línia que les que es plantegen al Programa de la UAB.
2. Jornades sobre temàtiques concretes com la realitzada sobre religions, cultes i pràctiques rituals en la història el març del 2008.
3. Xerrades diverses sobre memòria històrica, coeducació i personatges concrets com Simone de Beauvoir.
4. Cicles de xerrades com el de *Les veus de la igualtat i De la teoria a la pràctica: els desafiaments quotidians de la igualtat de gènere*.

5. Exposicions com la realitzada per la mateixa universitat titulada *Les veus de la igualtat*.

Per últim, com en altres universitats, també hi ha un grup de recerca amb temes de gènere centrat en polítiques públiques anomenat *Grup de recerca de polítiques transversals de gènere*.

Universitat Rovira i Virgili (URV)

A la Universitat Rovira i Virgili existeix un Observatori per a la igualtat dirigit a introduir de la perspectiva de gènere i a analitzar la situació d'oportunitats dins la universitat d'homes i dones. Amb diferents facultats (Facultat de Lletres, Escola Tècnica Superior d'Enginyeria, etc.), s'organitzen jornades anuals sobre l'estat de la recerca en gènere per àmbits de coneixement, centres i/o departaments i altres jornades sobre les aportacions de les dones al coneixement.

En aquesta universitat també hi ha diferents grups de recerca sobre qüestions de gènere com el GRÈC (Gènere, Raça, Ètnia i Classe). Des del 1989, el GRÈC realitza un treball constant per incorporar la perspectiva i els estudis de gènere en la docència i la recerca i, també, per aconseguir eliminar discriminacions i desigualtats entre els homes i les dones en tots els estaments i funcions de la comunitat universitària. Aquest propòsit va ser assumit el 2006 per l'equip rectoral i es va confeccionar un informe sobre les desigualtats a la Universitat Rovira i Virgili, titulat *Dones i Homes a la URV. Un estudi de les desigualtats per raó de gènere* i presentat el 2006¹. Els resultats obtinguts indicaven diversos biaixos i diferències per raó de gènere. Per resoldre aquesta situació i millorar la situació de les dones a la universitat, es va crear una comissió per elaborar un Pla d'igualtat entre homes i dones a la Universitat Rovira i Virgili. Els treballs de la Comissió d'Igualtat es van estendre fins a finals del primer trimestre del 2007, quan, en sintonia amb el marc legislatiu vigent i a partir de les mancances detectades en la diagnosi, va establir i prioritzar una sèrie d'objectius que s'havien d'assolir en el període 2007-2010, quedant articulats, així, el Primer Pla

¹ Pastor, I. (coord.) (2008): *Dones i Homes a la URV. Un estudi de les desigualtats per raó de gènere*, Publicacions URV, Tarragona.

d'Igualtat entre els homes i les dones de la Universitat Rovira i Virgili.

Universitat Politècnica de Catalunya

La UPC impulsa un Pla per a la Igualtat d'Oportunitats que pren com a referència els principis que es contenen en la legislació vigent i com a recurs, les aportacions dels diferents ens (grups de recerca, serveis, etc.) que treballen en el camp de la igualtat d'oportunitats a la UPC, com el grup de Recerca GIOPACT. Per dur a terme aquest Pla i per a assolir els seus objectius, es crea l'Oficina de la Igualtat el 2006, que té per missió treballar per la no-discriminació dels membres de la comunitat universitària donant suport i fomentant, principalment, aquelles accions que garanteixin la igualtat d'oportunitats de les persones per raó de gènere i de les persones amb discapacitat. Les activitats que es desenvolupen des d'aquest ens són:

- Jornades puntuals: pel 25 de novembre, Dia Internacional contra la violència de Gènere; pel 8 de març, Dia Internacional de la Dona Treballadora.
- Girl's Day: iniciativa internacional a la qual s'adhereixen universitats europees i nord-americanes per a promocionar els estudis tecnològics entre futures estudiantes. En aquests actes es dona especial èmfasi al paper de les dones en les professions relacionades amb les ciències i les tecnologies.
- Exposicions diverses sobre el llenguatge no sexista, la violència de gènere, etc.

Universitat de Vic

A la Universitat de Vic existeix el Centre d'Estudis Interdisciplinaris de la Dona que va néixer l'any 1999 i té com a missió:

- La docència, la recerca i les publicacions com a àmbits d'actuació, amb la finalitat de promoure els estudis de gènere, la difusió de la realitat de les dones i les produccions culturals al llarg de la història.

Les seves activitats tenen un caràcter interdisciplinari i interfacultatiu dins del Campus de la Universitat alhora que es projecten a tota la societat civil. És objectiu del Centre la promoció de programes formatius i els intercanvis acadèmics amb universitats i altres institucions pròximes i de caràcter internacional. Aquestes activitats s'han basat en:

- Conferències i actes puntuals en dates commemoratives, sobretot sobre teòriques feministes, violència de gènere, dona i treball, etc.
- Diferents entrevistes amb expertes sobre temàtiques de gènere com, per exemple, Carme Riera o Pilar Benejam.
- Exposicions sobre el paper de les dones a nivell acadèmic i professional, com l'exposició realitzada sobre Mestres i Pedagogs.

Amb aquesta Universitat, de la mateixa manera que amb la Universitat de Girona, s'han mantingut contactes des del programa *Qüestió de gènere? Parlem-ne!*. Es van facilitar materials, es va explicar el Programa de la UAB i es va realitzar una prova pilot dels tallers amb les seves estudiants. La idea principal d'aquesta universitat és implementar una formació permanent d'agents de prevenció en violència de gènere al seu campus en la mateixa direcció que el nostre programa.

2.2 Altres experiències d'universitats de l'Estat espanyol

A nivell estatal, hi ha varies experiències a diferents universitats. A continuació, se'n ressalten algunes que van en la línia del que planteja el programa que aquí es presenta.

Des del Servei d'Atenció Psicopedagògica de la **Universidad de Cádiz**, s'ha dut a terme una campanya contra la violència de gènere anomenada *Tolerancia zero contra la violencia de género* basada en la difusió i signatura d'un manifest que recull com a reivindicacions principals: el rebuig a la violència de gènere; la importància de l'educació, la informació i la cultura per a sensibilitzar a la societat; el respecte als drets humans i reforçar la formació del professorat des de la perspectiva de gènere i contra les desigualtats de gènere. La Comunitat Universitària Gaditana, a més, reivindica una educació i un tracte igualitari i no sexista als centres d'ensenyança i vol incidir en la modificació dels valors socials que emparen conductes violentes.

A universitats com la **Universidad de Alcalá** o la **Universidad Carlos III de Madrid** es realitzen jornades puntuals dedicades a aquesta problemàtica o a altres qüestions de gènere en dates commemoratives.

La **Universitat d'Alacant** i la **Universidad Popular Juan Rodríguez Doreste** de Gran Canària realitzen cursos, exposicions, conferències, teatre, dansa i música, en la direcció de les activitats plantejades a la UAB, per posar de manifest el rebuig de la institució davant la violència de gènere. La Universitat d'Alacant també va realitzar una campanya on es van repartir tovalles contra la violència de gènere.

La **Universidad de Murcia** oferta diferents intervencions i formacions en gènere i igualtat. Una de les formacions que s'està engegant és un màster interdisciplinari de gènere i igualtat des del Seminario Interdisciplinar en Estudios de Género (SIEGum) que té per objectiu formar als i a les professionals dels diferents àmbits en la perspectiva de gènere. Aquesta universitat ja ofereix des de fa uns anys un màster d'igualtat de gènere en Ciències Socials dirigit als professionals d'aquest àmbit. A banda d'aquesta formació més àmplia i completa, també s'han realitzat mòduls sobre igualtat i gènere en postgraus i doctorats de salut pública; seminaris sobre temàtiques concretes, oberts a tota la comunitat universitària, de coeducació, de teoria feminista o d'igualtat de gènere en salut entre altres; i, jornades i conferències puntuals sobre el llenguatge sexista, salut i gènere, polítiques d'igualtat i la igualtat en el món laboral. En aquesta mateixa línia, es realitzen cursos d'estiu (30 hores) dedicats en gran part a qüestions de gènere (gènere i món laboral, representacions de gènere en els mitjans de comunicació, etc.).

A nivell de violència de gènere, s'han realitzat dues iniciatives interessants:

- Tallers de Violència Familiar de 30 hores adreçats a professionals de la salut. Aquests tallers tenen com a objectiu sensibilitzar i capacitar sobre les possibilitats i dificultats en la detecció i actuació professional en casos de violència domèstica i de gènere.
- Exposició fotogràfica i de projeccions audiovisuals titulada la

No-violència, que es va realitzar a la sala d'exposicions del Centro Social Universitario de Murcia. Aquesta iniciativa sorgeix per a expressar més enllà de les paraules el rebuig a la violència.

La **Universidad de Sevilla** promou diferents formacions a l'estudiantat en relació a temes de gènere.

Pels voltants del 8 de març, en aquesta universitat, des de fa dos anys, es van plantejar diferents cursos oberts i gratuïts de 10 hores: un sobre la Igualtat en el marc de la Unió Europea; un sobre habilitats directives com una forma de participació i representació; i un sobre gestió del temps com una forma de conciliació. Entre aquests cursos, ressaltar-ne dos que tenen per objectiu la prevenció de la violència de gènere: un sobre autoestima i dependència emocional; i l'altre, sobre la violència a la universitat.

Per la seva banda, la **Universidad de Zaragoza** ha iniciat una campanya específica en els centres universitaris per informar, sensibilitzar i ajudar a prevenir la violència de gènere entre l'estudiantat amb la col·laboració de la Casa de la Mujer. Aquesta campanya consta de diferents taulells amb un vídeo informatiu, qüestionaris per detectar el grau de coneixement que es té de la problemàtica i tallers de dues hores.

Anualment, es realitza una trobada amb algunes d'aquestes universitats organitzada per la Asociación Española de Servicios Psicológicos y Psicopedagógicos Universitarios (AESPPU)¹, on hi participa la UAP-Assessorament Psicopedagògic per a intercanviar experiències, compartir coneixements i construir xarxa estatal dels diferents serveis d'assessorament psicològic i psicopedagògic. En les dues últimes trobades realitzades l'any 2009 a la Universitat d'Alacant i el 2010 a la Universitat del País Basc, la UAP va presentar el seu programa de prevenció de la violència de gènere intercanviant experiències amb les universitats presents. Aquesta presentació va tenir molt bona rebuda

¹ La UAP forma part de la Asociación Española de Servicios Psicológicos y Psicopedagógicos Universitarios (AESPPU) que és un espai d'intercanvi d'experiències, difusió d'activitats i informació entre aquests serveis. Veure més informació sobre l'associació a la seva pàgina web: <http://etc.uab.cat/aesppu/>

i la iniciativa va ser valorada molt positivament.

Observatoris o Unitats d'igualtat

Les unitats i observatoris d'igualtat basen la seva activitat en els següents aspectes:

1. Formació. Aquesta formació té dos formats: 1) cursos oberts a la comunitat universitària sobre qüestions específiques de gènere (dona i sindicalisme, món laboral, coeducació, etc.) amb reconeixement de crèdits i, 2) formacions de postgrau, que són màsters i postgraus específics en gènere.

2. Investigació. Fomentant la introducció de la perspectiva de gènere en els estudis que es realitzen en els diferents grups de recerca i recolzant aquells grups de recerca que treballen específicament en temes de dones, gènere i teoria feminista.

3. Difusió i sensibilització. Aquesta línia comprèn des de la coedició de llibres i altres materials a l'organització d'activitats tant en l'àmbit universitari com dirigides a la societat en general, sobretot en dates commemoratives. També es realitzen jornades puntuals sobre temes de gènere d'actualitat.

4. Elaboració de guies i plans d'igualtat. Una altra tasca d'aquestes unitats és elaborar guies i plans d'igualtat per tal de donar directrius i recomanacions. Aquests plans i guies van orientats a que els diferents organismes de la universitat implementin accions perquè les seves pràctiques no siguin discriminatòries i vagin dirigides a assolir una major igualtat entres homes i dones.

Pel que fa a la seva implementació a les universitats estatals, observem que hi ha algunes unitats que ja fa més de deu anys que existeixen. Actualment hi ha unitats o observatoris a les següents universitats:

- Universidade da Coruña.
- Universitat d'Alacant.
- Universitat Autònoma de Barcelona.
- Universidad de Cádiz.
- Universidad Complutense de Madrid.
- Universidad de Extremadura.
- Universidad de Granada.
- Universitat Illes Balears.
- Universitat Jaume I Castelló.
- Universidad de las Palmas de Gran Canaria.
- Universitat de Lleida.
- Universidad Miguel Hernández.
- Euskal Herriko Unibertsitatea.
- Universidad Pablo Olavide.
- Universitat Politècnica de Catalunya.
- Universitat Pompeu Fabra.
- Universitat Rovira i Virgili.
- Universidad de Salamanca.
- Universidad de Santiago de Compostela.
- Universitat de València.
- Universidad de Valladolid.
- Universidad de Vigo.
- Universidad de Zaragoza.

2.3 Altres universitats a nivell internacional

En aquest apartat, es presenten diferents experiències a nivell internacional partint d'un estudi que es va realitzar a la Universitat de Barcelona (Valls, R. I altres, 2008), en el qual es va fer una revisió de les accions i intervencions que es duïen a terme en diferents universitats sobre violència de gènere i aprofundint en violència sexual. Aquest estudi es va centrar en les universitats d'Estats Units i Europa considerades de més prestigi.

A part de l'anterior, en aquesta revisió també s'han tingut en compte altres aplicacions a universitats que ens han semblat interessants.

La major part de les intervencions i programes que es desenvolupen en aquest marc se centren en les següents línies:

1. Accions dirigides a la detecció de situacions de violència de gènere.
2. Intervencions per a augmentar la denúncia de casos de violència.
3. Programes per generar ambients de tolerància zero cap a la violència i de major comprensió del fenomen.
4. Informació i oferta de serveis i llocs on realitzen atenció i assessorament per a les persones que es troben immerses en situacions de violència.
5. Activitats de prevenció de la violència i formació (tallers, cursos, seminaris, vídeo-fòrums, etc.) similars als plantejats en el programa Qüestió de gènere? Parlem-ne!.
6. Posicionaments públics com a institució universitària contra les diferents formes de violència de gènere en l'àmbit universitari a través de plans d'igualtat, reglaments interns, manifestos públics, etc.

A continuació, es presenten accions i intervencions que han estat seleccionades perquè segueixen la línia del nostre programa o pel seu caràcter innovador.

A nivell informatiu, algunes universitats han editat targetes d'informació i difusió amb imant per col·locar en llocs accessibles i visibles amb números dels serveis d'atenció i informació i amb lemes contra la violència. També s'han editat diverses guies i tríptics específics en format electrònic i paper destinats a estudiants on informen què és la violència de gènere, trencant amb els falsos mites (Princeton University i Harvard University). En aquestes guies es defineixen les diferents formes en les quals es dona la violència, responen les preguntes més freqüents entorn aquest tema i explicitant els recursos disponibles a la universitat (University of Pennsylvania, University of Manchester, Dartmouth College, University of Cambridge i Massachusetts Institute of Technology).

Una altra forma de difondre els serveis als quals pot adreçar-se

l'estudiantat és a través de la Guia de l'estudiant. En algunes d'aquestes guies també hi apareix el posicionament de les universitats davant la violència de gènere (University of Cambridge).

A nivell de sensibilització i prevenció de la violència es realitzen diferents tipus d'intervencions: grups de discussió, conferències i tallers.

Els grups de discussió van destinats a que l'estudiantat sàpiga què és la violència masclista i a proporcionar eines per detectar-la, explicant quins factors faciliten la violència, la relació d'aquesta amb els rols de gènere i analitzant quin paper juguen la socialització i les creences sobre l'amor (Wisconsin University i Yale University).

També es donen tallers adreçats a tota la comunitat universitària on es debaten les dinàmiques i els efectes de la violència de gènere, les seves formes, el poder i el control en aquestes i els mites, i s'aprenen estratègies de recolzament i recursos als quals poden accedir dins la mateixa universitat (Helsingin Yliopisto, Health Services a la Columbia University, Sexual Harassment and Rape Prevention a la Duke University, Princeton University i Yale University).

Alguns d'aquests tallers van adreçats a evitar, persuadir i resistir la violència física i verbal de dues formes diferents: uns tenen com a finalitat superar les barreres de comunicació que es poden donar en situacions incòmodes o insegures (California Institute of Technology); i altres, tenen per objectiu l'autodefensa, sobretot física, en situacions de risc (Rape Aggression Defense a la Universitat de Dartmouth, Princeton University, Massachusetts Institute of Technology, University of Pennsylvania i Duke University).

A nivell de conferències i activitats socioculturals, hi ha universitats que fan cicles de cinema, teatre, etc. un cop al mes o amb certa regularitat, on es destaca la recuperació del paper de les dones a la història, en el món, en la lluita i en les ciències (Women's Center, Universitat de Padà, Universitat de Bolonya, Universitat de Parma, Universitat de Florència i Universitat La Sapienza de Roma).

Un paper important a nivell preventiu és el que desenvolupen les pròpies associacions d'estudiants, que treballen per trencar la invisibilització de la violència masclista i sensibilitzar i recolzar tota la comunitat universitària en aquest sentit. Algunes d'aquestes associacions també ofereixen formacions d'agents de prevenció de relacions abusives i d'atenció a les persones que pateixen aquestes situacions (Yale University, Massachusetts Institute of Technology i Dartmouth College). També s'han creat grups d'homes que treballen per promoure la consciència contra la violència de gènere, per obrir espais d'intercanvi i de construcció de noves formes d'entendre les masculinitats i/o per la formació i educació en el respecte i contra la violència (National Organization of Mens Outreach for Rape Education a la Yale University i Men Against Violence a la Columbia University).

Una iniciativa interessant és la desenvolupada a la Harvard University, on s'ha creat una revista, Saturday Night Magazine, on els i les estudiants de la universitat poden explicar les seves experiències i opinions sobre la temàtica de forma anònima i confidencial.

A nivell de detecció precoç i identificació de la violència, el Promoting Awareness Victim Empowerment (PAVE) de la Universitat de Wisconsin ha creat targetes informatives amb 5 preguntes que permeten saber si una relació sexual és consentida o no. Amb el mateix objectiu, han repartit preservatius i piruletes amb missatges suggerents.

Pel que fa a l'atenció i l'assessorament a persones que hagin patit o exercit violència de gènere, les universitats ofereixen oficines on poder denunciar casos de violència, que solen dependre d'alguna associació o institució de la universitat, i serveis d'atenció psicològica i jurídica. L'assessorament i l'atenció que es dona pot ser a nivell individual o grupal, compartint les experiències, estratègies i recursos amb diferents persones que han viscut una situació semblant (Helsingin Yliopisto, California Institute of Technology, Columbia University, University of Pennsylvania, University of Manchester, Women's Center a California Institute of Technology i Harvard University).

Alguns d'aquests serveis funcionen a través d'un sistema de tutors/es, que s'assignen a la persona que ha sol·licitat el servei segons les seves necessitats. Aquests tutors/es fan el seguiment del cas i acompanyen la persona en tot el procés d'atenció (University of Cambridge i Stanford University).

També es forma, en algunes universitats, als i a les estudiants de Ciències de la Salut per tal de donar resposta a les demandes que tinguin en la seva vida professional en aquest camp. La formació va dirigida, sobretot, per reconèixer i gestionar els casos de violència de gènere (American Medical Women's Association de la Duke University).

D'altra banda, algunes universitats tenen serveis telefònics, fòrums i xats a Internet perquè els i les estudiants puguin explicar les seves experiències, consultar dubtes i discutir sobre temes de gènere (University College London i University of Manchester). Alguns d'aquests grups de fòrum es troben també físicament per compartir experiències, estratègies i recursos i crear xarxes de suport, cosa fonamental per les persones que han viscut violència.

En el cas de l'atenció telefònica, les persones que atenen les demandes solen ser professionals especialitzats en aquest camp que faciliten informació, assessoren i atenen les persones que ho sol·liciten. Cal dir que és un servei molt extès en l'àmbit universitari (Harvard University, Stanford University, Yale University i Massachusetts Institute of Technology).

D'altra banda, existeixen grups de suport a les universitats que analitzen qüestions de gènere i realitzen accions per acabar amb ella, atenent les necessitats de les dones que acudeixen al grup, sobretot estudiants, i ofereixen informació, recursos, etc. (Women's Center a California Institute of Technology i Penn Women's Center a University of Pennsylvania).

Quant a la creació d'espais lliures de violència, les universitats tenen oficines que es dediquen a la resolució de conflictes relacionats amb

la violència de gènere i s'encarreguen d'aplicar accions per a la igualtat d'oportunitats i polítiques de no discriminació mitjançant educació, formació i col·laboració activa amb altres institucions, i n'avaluen els seus compliments (Office of Affirmative Action and Equal Opportunity Programs a la University of Pennsylvania i University of Manchester). Algunes d'aquestes oficines també recullen denúncies i ofereixen serveis de mediació (Disciplinary Procedure for Sexual Misconduct a la Columbia University). Hi ha oficines que tenen comissions mixtes, on hi participen estudiantat, professorat i personal d'administració i serveis (Sexual Violence Advisory Board a Stanford University).

Capítol 3.

Programa *Qüestió de gènere? Parlem-ne!*

3.1 Orígens del programa

El programa Qüestió de gènere: parlem-ne! es va iniciar el curs 2008-2009 a la Universitat Autònoma de Barcelona. L'inici del programa va venir marcat per la coordinació amb l'Institut Català de les Dones, per tal de conèixer de primera mà la campanya Talla amb els mals rotllos i poder participar en la formació dels agents de prevenció que oferia.

Talla amb els mals rotllos és un programa de sensibilització i prevenció de les violències vers les dones, dirigit a adolescents i joves, impulsat per l'Institut Català de les Dones, el Departament d'Educació i la Secretaria de Joventut. Les línies d'intervenció del programa són la formació de formadors/res, la realització de tallers de prevenció en espais juvenils i la facilitació de recursos per intervenir amb adolescents i joves. Pel que fa als tallers de prevenció de les relacions abusives, aquests són uns espais formatius per reconèixer i promoure valors, actituds i models relacionals igualitaris entre les persones des de la perspectiva de la coeducació, i contribuir a desenvolupar una postura personal crítica i activa que eviti l'abús i la violència en les relacions afectives, especialment en les persones més joves. Aquest programa va adreçat a Centres d'Educació Secundària, Associacions de Joves, Escoles d'Educació en el Lleure i associacionisme educatiu i persones vinculades al món de l'educació i de la joventut: educadors/es, professorat, tècnics/ques de joventut, quedant-ne al marge l'àmbit universitari. Per aquesta raó, i perquè ha mostrat resultats positius en la seva aplicació en altres àmbits, es pren com a base aquest programa per la nostra intervenció.

Així doncs, partint de la formació rebuda en el marc d'aquest programa i de la idea base d'aquests tallers, des de la UAP-Assessorament

Psicopedagògic es van fer un seguit de propostes per a adaptar-los a l'estudiantat universitari i analitzar altres formes d'intervenció de caire cultural.

Per tal de veure l'adequació de l'adaptació, es va proposar fer una prova pilot del programa durant el curs 2008-2009 amb dos cicles de tallers oberts a tota la comunitat universitària en els quals es van treballar tres blocs: socialització de gènere, mites de l'amor romàntic i identificació de la violència; i dos cicles realitzats en sortides complementàries de cap de setmana dins el Programa d'Assessors/es¹ amb el mateix perfil. A la vegada, es van plantejar diferents actes socioculturals relacionats amb la temàtica (cinefòrums, teatre, contes, etc.).

Aquestes primeres experiències prèvies van ser positives, i en elles l'estudiantat va manifestar la necessitat de treballar aquest tipus de temes i de ser agents actius en la prevenció de la violència, i van ressaltar la importància de tenir espais de reflexió en l'àmbit universitari sobre aquestes qüestions (veure memòria prova pilot annex 1). Tot i això, la major part de les participants ja eren persones sensibilitzades o que havien viscut situacions de violència. Es van analitzar a partir d'aquest fet diferents vies per a arribar a tota la comunitat universitària, així com anar més enllà d'accions puntuals. Per tal d'aconseguir-ho, es va proposar implementar els tallers dins les facultats (adaptant part del contingut a la disciplina) i en el Programa d'Assessors/es com a part dels continguts donats, i obrir espais de reflexió dins el professorat i en la formació dels futurs educadors/es.

D'aquesta manera, neix el programa Qüestió de Gènere? Parlem-ne! que pretén proporcionar eines i recursos formatius a la comunitat universitària perquè les persones que en formin part esdevinguin agents actius en les seves relacions de parella i siguin capaços d'impulsar estratègies de prevenció de les violències.

¹ El Programa d'Assessors/es d'Estudiants (PAE) és un programa de tutoria entre iguals que està pensat perquè els i les assessors (estudiants d'últims cursos) acompanyin als estudiants de primer curs a viure i a conèixer la seva Facultat. A la pràctica, es tracta d'informar-los sobre la vida al Campus, les activitats socials, culturals i polítiques universitàries, el funcionament del seu centre, els ritmes i tècniques d'estudi de les assignatures que cursen i, en definitiva, de tot allò que resulti bàsic per a la seva adaptació, tant a nivell acadèmic com social. El Programa d'Assessors es realitza actualment en 23 llicenciatures i diplomatures.

3.2 Objectius del programa

Objectius generals:

1. Incloure la perspectiva de gènere en la tasca de la UAP.
2. Sensibilitzar a l'estudiantat de la UAB pel que fa a les desigualtats de gènere.
3. Formar a presents i futurs formadors/es en perspectiva de gènere per tal de generar un efecte multiplicador.
4. Prevenir les violències de gènere entre la comunitat universitària

Objectius operatius:

1. Realitzar tallers dins la perspectiva de gènere centrats en la socialització de gènere, les relacions afectives i les violències de gènere en diferents graus, diplomatures i llicenciatures, adequant els continguts a la seva àrea de coneixement. L'objectiu és que l'estudiantat esdevingui agent actiu en la prevenció fent-ho extensiu a altres companys/es.
2. Crear i potenciar un mòdul sobre la perspectiva de gènere dins la formació modular impartida als participants del Programa d'Assessors/es d'Estudiants i que es fa extensiu als i a les estudiants a qui assessoren.
3. Dinamitzar i coordinar activitats socioculturals en el campus, així com jornades per tal d'establir diferents formes de sensibilització.
4. Mantenir un espai d'atenció virtual per a les demandes relacionades amb les desigualtats i les violències de gènere per tal d'assessorar i/o derivar segons convingui.
5. Fer xarxa amb altres universitats (a nivell autonòmic, estatal i internacional) per tal d'abordar la temàtica des de la pròpia universitat. Un dels canals per difondre aquest programa és l'AESPPEU, associació de la qual en forma part la UAP.
6. Coordinar i impulsar espais de formació per a formadors/es dins dels graus d'educació, del màster de formació de professorat de secundària i dels cursos per professorat universitari.
7. Crear materials amb formats diferents per tal de continuar la tasca

sensibilitzadora, així com donar informació i difusió de la tasca realitzada (publicacions, exposicions, etc.).

3.3 Activitats del programa

Les activitats que conformen el programa es podrien unificar en cinc grans eixos:

- Tallers de sensibilització i prevenció.
- Cicles, jornades i activitats socioculturals de sensibilització.
- Recursos de detecció precoç.
- Activitats de difusió.
- Formació a formadors/es.

3.3.1 Tallers de sensibilització i prevenció

En els tallers es treballa la prevenció de violència de gènere mitjançant tècniques de dinàmiques de grup.

La dinàmica de grups és una tècnica que examina com les persones ens comportem dins un grup i com aquest comportament evoluciona. S'intenta, al mateix temps, aprofundir en els diferents factors que augmenten l'eficiència d'aquest grup.

Una dinàmica de grup serveix per a:

- Facilitar la comunicació i l'aprenentatge a nivell individual i col·lectiu.
- Desenvolupar la capacitat de participació.
- Adquirir una consciència de grup.
- Ensenyar a pensar activament.
- Prevenir problemes dins el grup.
- Promoure la realització i creixement personal dels membres del grup.
- Ensenyar a escoltar de forma comprensiva.
- Ajudar a superar l'aïllament d'alguns participants.

- Crear actituds positives davant els problemes i afavorir l'adaptació social de l'individu.

El tipus de dinàmica depèn dels objectius que es volen assolir, la maduresa del grup, les característiques dels participants, el temps del què es disposa i l'experiència de la persona dinamitzadora.

És clau que les tècniques de grup siguin viscudes per la persona que dinamitza d'acord amb les circumstàncies concretes. La seva eficiència depèn de la seva capacitat per a adaptar-se al grup en el qual es trobi, així com de la seva habilitat per a utilitzar-les.

Concretament, amb l'ús d'aquestes tècniques, es pretén obrir un espai de debat i reflexió sobre la socialització i les relacions interpersonals en clau de gènere, per tal de prevenir les violències de gènere.

Les dinàmiques s'imparteixen en tres àmbits: en assignatures de diferents facultats¹, a tots els grups del Programa d'Assessors/es d'Estudiants (PAE)², o oberts a tota la comunitat universitària.

En els tallers s'aborden tres temes:

1. Les formes de socialització en el gènere i els missatges que es reben i les formes que tenim de relacionar-nos.
2. Els mites de l'amor romàntic.
3. La detecció de situacions d'alerta i identificació de la violència en les nostres relacions afectives.

També es faciliten els recursos necessaris per tal de poder demanar informació, assessorament o assistència davant d'una situació de violència de gènere.

Els continguts concrets queden detallats a continuació:

¹ Hi ha 13 centres al Campus de Bellaterra i 14 escoles universitàries (centres adscrits) en altres ubicacions.

² El PAE és un programa pensat per tal que els estudiants assessors d'últim curs de les llicenciatures o diplomatures donin un cop de mà als estudiants de primer curs a viure i a conèixer la UAB.

Sessió	Activitat	Continguts
1	Dinàmica dels conceptes	Identitat; Socialització; Estereotip/ Desigualtat/ Discriminació; Gènere/ Sexe; Masculinitat/ Feminitat; Masclisme/ Feminisme; Poder; Patriarcat.
	Anàlisi publicitari en clau de gènere	Els estereotips de gènere com a recurs. La mirada publicitària. Formes d'entendre les relacions socioafectives.
2	Dinàmica "A favor o en contra"	Models de relació. Rols associats a masculinitat/ feminitat i efectes. Mites de l'amor romàntic i el desig. Importància de mantenir els espais personals de cada membre de la parella. La renúncia i el sacrifici com a prova d'amor. Poder i identitat en les relacions socioafectives. La gelosia. La comunicació en la parella. Llibertat i responsabilitat en la relació.
	Dinàmica "El semàfor"	Identificació de patrons de comunicació i de relació violentes. Matisos en la definició de l'agressió i la violència en diferents actituds o fets. Diferències entre violència i maltractament. El cicle de la violència.

En la sessió 1, la part teòrica es desenvolupa a partir d'una primera dinàmica, en la qual es treballen diferents conceptes relacionats amb el sistema patriarcal i les desigualtats de gènere, que els i les participants han d'associar a les respectives definicions, extretes del diccionari i la wikipedia. Les fonts bibliogràfiques s'han seleccionat tenint en compte que són les fonts d'informació bàsica que utilitzen els i les estudiants (Veure conceptes i definicions treballades a l'annex 2).

Per fomentar la màxima participació possible, en un primer moment les persones participants es distribueixen en petits grups en un primer moment. A partir d'aquest primer treball amb grups es posa en comú i es debaten les correspondències, les diferents definicions que es fan

de cadascun dels fenòmens, les contradiccions en les definicions, etc.

Els objectius de la dinàmica són:

- 1.** Contextualitzar el fenomen de la violència de gènere i els diferents elements que hi intervenen.
- 2.** Conèixer el vocabulari que s'utilitza per analitzar i comprendre aquest fenomen.

En la segona dinàmica d'aquesta sessió s'analitzen diferents anuncis publicitaris, extraient els estereotips de gènere que se'n desprenen, les seves conseqüències i a partir d'aquests com es construeixen els diferents gèneres a partir d'aquests (veure imatges i contingut concret a l'annex 3).

Dins d'aquesta dinàmica, als participants se'ls presenten diferents imatges publicitàries, sobre les quals han de dir adjectius sobre el paper i la imatge de les dones, dels homes i de la relació entre ambdós que apareix. Un cop analitzades totes les imatges es debat com es construeixen els homes i les dones a la publicitat i les conseqüències d'aquesta construcció.

Els continguts treballats en aquesta dinàmica van en la següent línia:

	Masculinitat	Feminitat
Missatges/ estereotips de gènere a la publicitat (segons participants)	Simples, guapos, tontos, forts, musculosos, “el tamany importa”, triomfadors si se’n van amb moltes dones, actius (sexualment), només els interessa el sexe i la bellesa de les dones, són guarros, egoistes, deixats.	Dona com a objecte sexual, complicada (vist com a negatiu), ressalta el cos que compleix el cànon estètic: dones esveltes, primes, altes, cames llargues, pits grans, rosses, fràgil, ha de saber fer les tasques de la llar, sempre ha d’estar esplèndida, passiva, interessada pel matrimoni, vincles a llarg termini, disposada, atenta.
Conseqüències	Molta preocupació pel fet de mostrar-se fort, ja sigui emocionalment com físicament, i actiu sexualment.	Molta preocupació per l’estètica i l’aparença física, fent moltes coses que impliquen temps, diners i/o dolor per a apropar-se al cànon estètic.

En el cas de no complir amb els cànons establerts per a homes i dones respectivament, es generen sentiments d’inferioritat, complexes, o sancions per part de la resta del context social etc, generant malesstar. Aquesta preocupació pel cos es pot veure en moltes pràctiques quotidianes. Les dones tenen molta pressió per estar primes, d’aquí per exemple que quan volen “estar guapes” facin dieta, o si van al gimnàs, facin exercici de tipus aeròbic. En canvi, si ens centrem en els homes, la seva pressió és per a ser forts, i així quan van al gimnàs, se centren en exercicis per a desenvolupar la musculatura. Algunes de les estratègies poden ser perjudicials per la salut, com per exemple, operar-se, o obsessionar-se per l’aparença física, duent-la a l’extrem (vigorèxia o anorèxia). En el cas dels homes, podem veure com la pressió per ser actiu sexualment, i/o expert, pot portar a frustracions en el cas de “no complir” sexualment.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Analitzar una font de socialització i reflexionar sobre els missatges que es transmeten.
2. Analitzar tòpics i estereotips de gènere i les conseqüències que comporten.
3. Relacionar el fenomen de les violències vers les dones amb la construcció de les identitats de gènere i el procés d'autonomia de les dones.
4. Analitzar les formes de relacions socioafectives en clau de gènere.

En la segona sessió, les dinàmiques van adreçades a treballar mites de l'amor romàntic i violència. Els enunciats que s'utilitzen intenten presentar situacions properes i quotidianes per tal que les participants s'identifiquin i poder treballar des de l'experiència, des de la pràctica. Aquestes frases no tenen gènere per encabir diferents tipus de parella i perquè, en el cas de la violència, totes les persones es puguin identificar amb les diferents posicions, com a persones que n'exerceixen o que en pateixen.

La primera dinàmica consisteix en treballar enunciats relacionats amb els mites de l'amor romàntic. Durant la dinàmica es llegeixen les frases i les participants se situen físicament en diferents espais de l'aula segons si estan a favor o en contra. Un exemple de frase seria "Si es posa gelós/a és perquè m'estima" (veure altres enunciats a l'annex 4). A partir d'aquest posicionament es discuteix el perquè de la seva opció i les conseqüències que tenen els diferents mites. Es treballen mites com la parella ideal, la gelosia com a prova d'amor, la renúncia com a part de l'amor, etc. A partir de la dinàmica es posen sobre la taula qüestions com els espais propis en la parella, les estratègies que tenim per prevenir els conflictes en aquesta, la importància de mantenir les relacions d'amistat, i família, els límits de la tolerància, etc.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Analitzar les formes de relacions socioafectives.
2. Identificar la multicausalitat i multiplicitat d'efectes de les violències.

En la segona dinàmica d'aquesta sessió es treballen diferents frases relacionades amb formes de desenvolupar-se les relacions socioafectives, algunes considerades desitjables i altres considerades situacions de violència de gènere, sobretot centrades en la violència psicològica. En la dinàmica les persones participants es distribueixen per grups i discuteixen sobre diferents enunciats als quals els han d'atorgar un color: vermell: inacceptable; taronja: alerta i verd: acceptable. Un exemple de frase que es treballa és "M'humilia en públic, i després diu que no tornarà a passar i em fa un regal" (veure altres enunciats a l'annex 5). Un cop acabat el treball en grups petits es posa en comú amb la resta dels grups i es discuteix entre tots i totes els colors del semàfor que han atorgat a cada frase. A partir de la dinàmica s'explica la diferència entre violència (puntual) i maltractament (reiterat i sempre exercit per la mateixa persona vers l'altra), els tipus de violència (psicològica, econòmica, sexual, física), l'espiral de la violència amb les seves fases (acumulació de tensió, esclat de violència i lluna de mel), els mecanismes que funcionen en una relació de maltractament (el control, l'aïllament, la culpa, etc.), etc.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Esdevenir agents actius en la lluita contra la violència masclista i empoderar la comunitat estudiantil per tal d'identificar situacions on es desenvolupa.
2. Analitzar les formes de relacions socioafectives.
3. Reflexionar sobre els diferents graus d'afectació de la violència i identificar la multicausalitat i multiplicitat d'efectes de les violències.

Tallers a les facultats

Per tal d'implementar els tallers en assignatures de les facultats, ens hem posat en contacte de les persones responsables de polítiques d'igualtat, amb el Deganat, les persones coordinadores de les titulacions i/o amb l'equip de professorat de cada assignatura concreta. Amb elles, s'han realitzat diferents reunions per tal de conèixer les actuacions que es duen a terme a la facultat, presentar el programa i

explorar les vies per implementar-lo.

Finalment, els tallers i les activitats s'han introduït a diferents facultats en el curs 2009-2010. Durant aquest curs s'ha arribat a un total de 700 estudiants. Els tallers es realitzen en els espais que es concedeixen, preferentment incorporant-los dins

d'assignatures troncal i de primer curs relacionades amb la temàtica, per tal d'arribar al màxim nombre d'estudiants possible. En aquestes assignatures, la presència dels dinamitzadors/es del programa és com a especialistes en la matèria i els continguts del taller s'adapten a l'àrea disciplinar que pertoca. En algunes assignatures la vinculació entre la teoria i els continguts del taller és tal que el professorat inclou alguna activitat avaluativa basada en el taller.

Als centres, els tallers tenen una durada d'entre tres i sis hores, estructurats en diferents jornades de dues hores per dia, excepte els tallers de tres hores que es fan en una sola jornada. A continuació, es detallen les concrecions a cada centre:

Facultat de Psicologia

A la Facultat de Psicologia, s'han implementat els tallers en una assignatura troncal de primer curs per tal d'arribar a tot primer de psicologia. La coordinació conjunta amb el professorat de l'assignatura Psicologia Social I va permetre incloure de forma transversal els tallers en aquesta assignatura en el curs 2009/2010 dins la Docència Tutoritzada, que es va centrar en diferents temàtiques sobre gènere i la construcció identitària, així com en conceptes teòrics que es treballen

a l'assignatura, com el poder, les normes, els grups socials, les actituds, etc. Per tal de complementar els continguts treballats a la Docència Tutoritzada, i en el marc d'aquesta, els i les estudiants de l'assignatura van participar al Cicle de Cinema organitzat pel programa per commemorar el 25 de novembre, aprofundint en l'anàlisi de situacions concretes des de la perspectiva de gènere.

Facultat de Dret

A la Facultat de Dret, el taller s'ha inclòs en les titulacions de Criminologia i Relacions Laborals, en assignatures troncales i optatives d'últims anys amb formats de quatre hores.

A Criminologia, el taller es duu a terme com a exemple de programa preventiu de la delinqüència en l'assignatura de Prevenció i Tractament de la Delinqüència, ja que, tal com ja hem comentat, la violència de gènere està inclosa en el marc penal.

A Relacions Laborals, els tallers s'han adaptat aprofundint més en la forma d'abordar les discriminacions en l'àmbit de les relacions en el context de les organitzacions en assignatures com Comunicació de Grups Laborals.

Facultat de Sociologia i Ciències Polítiques

A la Facultat de Sociologia i Ciències Polítiques, els tallers han estat inclosos en l'assignatura troncal de segon curs Sociologia del treball, incloent qüestions de desigualtats i violència de gènere en l'àmbit laboral a partir de dinàmiques específiques i documentals audiovisuals, com A la deriva por los circuitos de la precariedad femenina, i fent èmfasi en la socialització de gènere com a procés d'estudi de la disciplina.

Facultat d'Educació

A la Facultat d'Educació, s'han realitzat tallers a les titulacions d'Edu-

cació Infantil, Educació Primària, Educació Social i Pedagogia, amb formats de tres a quatre hores. S'ha implementat tant en assignatures optatives d'últims cursos, com Didàctica de les arts plàstiques o Educació ambiental i per la Salut, com en assignatures troncales de primer curs com Psicologia de l'Educació i Evolutiva.

En l'adaptació a la facultat, s'han tingut en compte qüestions de socialització primària i secundària i els diferents agents de socialització (família, escola, mitjans de comunicació, etc.), posant especial èmfasi al paper de les institucions formals i informals i al rol que com a professionals jugaran en el futur els i les estudiants d'Educació.

Aquesta intervenció va en el sentit que s'ha anat apuntat de crear i potenciar un efecte multiplicador de la intervenció, donant eines als professionals per tal d'implementar la perspectiva de gènere i la prevenció de la violència de gènere en els seus respectius àmbits.

Facultat de Ciències de la Comunicació

A la Facultat de Comunicació, s'han fet els tallers a Publicitat amb la idea que aquesta titulació serveixi de prova pilot per tal d'implementar els tallers a la resta de titulacions de la facultat (Periodisme i Comunicació Audiovisual).

Els tallers a Publicitat s'han introduït en assignatures troncales amb un format de tres hores. En aquests tallers, s'ha donat especial rellevància a la socialització de gènere a través de la publicitat, quins models s'hi transmeten i a les conseqüències de determinats models a partir d'analitzar com s'estableixen les relacions. De la mateixa manera que a la Facultat d'Educació, l'objectiu és posar especial èmfasi al paper que jugaran com a professionals, en el futur, com a agents socialitzadors reproductors o transformadors de models.

Facultat de Ciències

A la Facultat de Ciències, s'està plantejant la forma de poder incloure

els tallers dins d'assignatures que vagin orientades a assolir competències transversals en els nous plans de grau per qüestions de pertinència i integració dels tallers amb el que s'estigui treballant a classe, que és un dels objectius que s'intenta perseguir.

A continuació, es presenta un quadre resum dels tallers realitzats durant el curs 2009-2010.

Quadre resum dels tallers de prevenció realitzats a la Universitat

Facultat	Titulació	Context	Adreçat a
Facultat de Psicologia	Llicenciatura de Psicologia	Psicologia Social- Docència Tutoritzada	Estudiants assignatura
Facultat de Dret	Llicenciatura en Criminologia	Prevenció i tractament de la delinqüència	Estudiants assignatura
Edifici d'Estudiants-ETC	Programa Parlem de Gènere	Cicle Qüestió de Gènere- Parlem-ne!	Comunitat universitària
Facultat de Sociologia i Ciències Polítiques	Llicenciatura en Ciències Polítiques	Sociologia del Treball	Estudiants assignatura
Facultat de Ciències de l'Educació	Diplomatura en Educació Primària	Didàctica de les Arts Plàstiques	Estudiants assignatura
Facultat de Dret	Diplomatura de Relacions Laborals	Comunicació en els grups laborals	Estudiants assignatura
Facultat de Ciències de l'Educació	Diplomatura d'Educació Primària	Didàctica de les Arts	Estudiants assignatura
Edifici d'Estudiants-ETC	Programa Parlem de Gènere	Edifici d'Estudiants	Persones que treballen a l'ETC
Facultat de Ciències de l'Educació	Diplomatura d'Educació Social	Educació per la Salut i Ambiental	Estudiants assignatura
Facultat de Ciències de l'Educació	Diplomatura d'Educació Infantil	Psicologia de l'Educació i Evolutiva	Estudiants assignatura
Facultat de Ciències de la Comunicació	Llicenciatura en Publicitat	Història de la publicitat	Estudiants assignatura

Autònoma de Barcelona. Any 2009/2010

Pax.	Hores taller	Grups	Total d'estudiants	Continguts treballats	Data
30	6	8	240	Socialització. Amor romàntic. Violència.	Octubre, novembre, desembre
25	4	1	25	Socialització. Amor romàntic. Violència. Prevenció de la delinqüència i programes d'intervenció psicosocial.	Octubre i novembre
12	4	1	12	Socialització. Amor romàntic. Violència.	Novembre
30	2	1	30	Socialització. Treball	Desembre
20	2	1	20	Socialització. Amor romàntic. Violència.	Desembre
20	4	1	20	Socialització. Treball. Violència.	Desembre
20	3	1	20	Socialització (art i publicitat). Amor romàntic. Violència.	Gener
10	4	1	10	Socialització. Amor romàntic. Violència.	Gener
25	4	2	50	Socialització. Amor romàntic. Violència.	Març
30	4	5	150	Socialització. Amor romàntic. Violència.	Març-abril
30	3	4	120	Socialització. Amor romàntic. Violència.	Maig

Tallers al Programa d'Assessors/es d'Estudiants

Dins el marc del Programa d'Assessors/es d'Estudiants (PAE) també es desenvolupa un espai en el qual s'imparteixen aquests tallers. El PAE és un programa pensat per tal que els i les estudiants assessors/es d'últim curs de les titulacions donin un cop de mà a l'estudiantat de primer curs per a conèixer la UAB. A la pràctica, es tracta d'informar-los sobre la vida al Campus, les activitats socials, culturals i polítiques universitàries, els tràmits burocràtics, el funcionament del seu centre, els ritmes i tècniques d'estudi de les assignatures que cursen i, en definitiva, de tot allò que resulti bàsic per a la seva adaptació a la Universitat, tant a nivell acadèmic com social. Les persones assessores acompanyen als i les estudiants de primer compartint les experiències viscudes, i també a partir de la formació que reben per part de l'equip de suport al PAE format per professionals de la Unitat d'Assessorament Psicopedagògic.

En aquest sentit, es duen a terme tallers per tal de sensibilitzar les assessores en violència de gènere i avaluar com es podria revertir aquest tipus d'aprenentatge als i les estudiants de nou ingrés, reproduint els tallers, fent activitats específiques sobre violència, etc. Al curs 2009-2010 hi ha hagut 86 assessors/es de 17 titulacions diferents, que assessorava cada un entre 15 i 25 estudiants de primer curs.

3.3.2 Activitats socioculturals

Una altra forma de sensibilitzar sobre la violència de gènere i les desigualtats de gènere és a través de diferents tipus d'activitats de caire lúdic i sociocultural adreçades a tot l'estudiantat.

Aquestes activitats permeten arribar a totes aquelles persones de la comunitat universitària que no han participat als tallers i plantejar nous models i referents, així com analitzar situacions en diferents contextos i realitats, més o menys pròxims, des d'una perspectiva de gènere.

El cinema, el teatre o els contes plantegen històries on l'espectador/a

pot allunyar-se i veure situacions i conflictes quotidians des d'una nova perspectiva. Aquest fet facilita la comprensió de diferents percepcions i formes d'entendre-ho i permet analitzar la violència sense tant apassionament, des de fora, cercant estratègies diferents de resolució dels conflictes i formes de relacionar-nos menys violentes.

Les activitats s'han adreçat a tota la comunitat universitària, centrant-nos en les inquietuds de l'estudiantat. Al mateix temps, com hem dit abans, s'han lligat a assignatures del campus, vinculant-los amb els continguts d'aquestes, per tal de garantir el màxim d'assistència i arribar a una part de l'estudiantat, mantenint l'activitat oberta a la resta de persones de la comunitat universitària.

Algunes d'aquestes activitats s'organitzen amb la col·laboració de Cultura en viu, que és un servei de la Universitat Autònoma de Barcelona, que dinamitza activitats culturals i artístiques en el campus per a tota la comunitat educativa. Aquest ens es situa a la Plaça Cívica, lloc de trobada i pas de la majoria d'estudiants, i disposa de sales de cinema i teatre.

Les activitats realitzades en aquest marc han estat de diferent caire, des de cinefòrums o teatrefòrums a tallers d'expressió artística vinculats a la qüestió de la violència de gènere, exposicions, concursos, etc. Alguns exemples d'aquest tipus d'activitats es relacionen a continuació.

Un dels cinefòrums realitzats han estat sobre la pel·lícula *Caramel* (2007), producció franco-libanesa, dirigida per Nadine Labaki i produïda per Anne-Dominique Toussaint. Aquesta pel·lícula narra una història a Beirut, on cinc dones, totes elles amb unes vides particulars i estranyes en el seu context, es reuneixen en un saló de bellesa, un microcosmos colorista. Drac Màgic, cooperativa promotora de mitjans audiovisuals, va fer una presentació en la què es van destacar els punts més rellevants del film, tot preparant al públic assistent per a un visionat crític de la pel·lícula.

La companyia Taller 22 ha presentat el Teatre-Fòrum *Coses de parella?*, que tracta sobre la convivència de la Marta, en Pere, en Pau i la Sílvia que comparteixen replà d'escala. Aquesta és una història de casualitats, on es parla sobre la violència psicològica, a través de diferents diàlegs i/o accions. La dinamització d'un fòrum després de l'obra de teatre va permetre que espectadors i espectadores reflexionessin sobre les causes de la violència de gènere, el cicle de la violència i formes d'identificar-la, així com estratègies per tal de fer-hi front i la importància del suport social.

També ha presentat la Companyia Desgarbo l'espectacle teatral *És de conya* a la Facultat de Ciències de l'Educació. Aquesta obra exposa les històries de tres personatges adolescents, la Paula, el Guim i l'Iris, fent un viatge a través dels estereotips i les pressions socials, les diferents formes d'estimar i alguns tipus de violència. Amb el fòrum que es va fer al finalitzar l'obra, com en el cas anterior, es van generar diferents reflexions entorn aquests temes.

S'han organitzat contacontes, un dels quals ha estat amb les autores de *La cenicienta que no quería comer perdices*, que és un conte realista, crític i divertit que reflecteix la situació d'una dona que s'adona que la vida no és el conte de fades que li havien explicat. Les autores van explicar el projecte i la història que s'amaga darrere el conte, i la relació entre la narrativa (oral i visual) amb la transformació dels valors necessària per a modificar l'imaginari social.

3.3.3 Recursos de detecció precoç

A l'obrir espais com són els tallers o les activitats socioculturals per parlar i posar sobre la taula imaginaris i experiències sobre les relacions amoroses i la violència de gènere, es genera la necessitat de donar resposta a demandes de casos de violència de gènere que s'expliciten, ja sigui per a alguna de les persones que participa als tallers o bé per a terceres persones.

Així, per donar resposta a aquesta necessitat, d'una banda es faciliten centres de referència i llocs als quals adreçar-se en cas d'exercir o patir violència de gènere, i a la vegada s'ha obert un xat com a servei virtual per a la informació i assessorament en casos de desigualtat, discriminació i violències de gènere.

El servei té el format d'un xat virtual de caràcter gratuït i anònim, on els i les estudiants que ho desitgin poden trobar un espai on compartir i analitzar la situació que estiguin vivint per tal de rebre informació i assessorament, o bé facilitar una derivació si ho considerem pertinent.

Per fer aquesta derivació, es tenen contactes amb el Safareig, que són un grup de dones feministes de Cerdanyola que realitzen serveis d'atenció i assessorament psicològic en cas de violència de gènere. Aquest grup va néixer amb les I Jornades catalanes de la Dona l'any 1976.

3.3.4 Activitats de difusió

La difusió del programa i de les tasques realitzades és una qüestió fonamental per tal que la comunitat universitària sàpiga els recursos i les eines que té a l'abast. Com s'apuntava anteriorment en l'estudi de Valls (2008), aquest és un gran dèficit de les universitats catalanes, ja que els serveis de la pròpia Universitat són sovint desconeguts per les persones a qui s'adrecen.

Aquesta difusió es realitza de quatre formes diferents: a través del web, a partir de publicacions, a través d'exposicions i de l'intercanvi

amb altres universitats.

Web

El web de l'Edifici d'Estudiants-ETC de la UAB és un espai per tal de difondre les activitats que es realitzen des de les diferents unitats i serveis que s'ofereixen per a l'estudiantat a la universitat. Dins aquest marc, la Unitat d'Assessorament Psicopedagògic té el seu espai reservat en el qual accedeixen els estudiants per informar-se de les diferents activitats que es promouen des d'aquest servei. Aquest, doncs, serviria d'espai de difusió dels tallers i activitats exposades. Es pot consultar a www.etc.uab.cat/genere.

Intercanvi amb altres universitats

La tercera via de difusió que es contempla en aquest programa és l'explicació i intercanvi d'experiències amb altres universitats que disposin de programes similars o tinguin la intenció de crear-ne.

Des de la Unitat d'Assessorament Psicopedagògic, es desenvolupen tres tipus d'activitats en aquest sentit: l'assessorament a la creació de programes com el present, les visites a altres universitats per tal de realitzar un intercanvi d'experiències que permeti millorar el projecte, i la difusió d'informació en congressos i als encuentros de l'AESPPU.

En aquest sentit, s'han fet varies intervencions. A la Universitat de Barcelona, s'ha exposat el programa i s'han intercanviat les experiències i inquietuds sobre l'abordatge de la temàtica. Amb la Universitat de Girona, s'ha realitzat un taller en el marc del Màster en Promoció de la Salut; i amb la Universitat de Vic, s'ha fet un taller al Servei d'Estudiants.

Exposicions sobre violència de gènere

En el marc d'aquest programa, s'han realitzat dues exposicions per seguir amb la tasca sensibilitzadora i per poder arribar a tota la pobla-

població del campus. Una d'aquestes exposicions ha estat sobre els mites que envolten la violència masclista en l'àmbit de la parella; i l'altra, sobre la violència de gènere i el marc que la potencia.

La primera, s'ha realitzat per encàrrec de l'Institut Català de les Dones. Aquesta exposició titulada *Violència masclista en la parella: desmuntem mites?* té com a objectiu revisar els mites associats a l'amor romàntic i a la violència masclista i oferir idees per a transformar-los i avançar vers unes relacions lliures d'aquesta violència. Aquesta exposició està a disposició de tots els organismes públics que la sol·licitin, des d'instituts a escoles, mercats, centres cívics, etc. de l'àmbit català, a través del web de l'Institut Català de les Dones (Veure exposició a l'annex 9). L'Institut Català de les Dones ens ha convidat a presentar l'exposició en la seva inauguració a les seus de Barcelona, Tarragona i Girona.

La segona exposició es titula *Canviant la mirada de les relacions de parella* i té com a objectius descriure i reflexionar sobre el context i el marc en el qual es generen i es desenvolupen les violències de gènere i aquells imaginaris que la potencien o faciliten. L'exposició també té com a objectiu oferir eines per a la prevenció i detecció de les violències exposades i informar sobre possibles accions i recursos a dur a terme en cas de detecció (recursos legals i serveis). Aquesta exposició té com a població diana la comunitat universitària i, sobretot, l'estudiantat amb la línia del programa. La difusió d'aquesta exposició serà en aquest àmbit, duent-la a les diferents facultats del campus. (Veure exposició a l'annex 8). L'exposició es va inaugurar, juntament, amb la celebració de la diada de Sant Jordi a la Universitat Autònoma de Barcelona.

3.3.5 Formació de formadors/es

Una nova línia que s'ha iniciat recentment és la formació de formadors/es amb la voluntat de formar a presents i futurs formadors/es en perspectiva de gènere per tal de generar un efecte multiplicador i que la tasca que s'està realitzant des d'aquesta institució es pugui expandir a altres institucions o persones.

Per una banda, s'ha coordinat amb l'IDES (Institut d'Innovació Docent d'Educació Superior de la UAB) un curs de formació a petició del professorat per tal d'abordar la prevenció de violència masclista i la manera d'aplicar-ho al context de l'aula per al curs 2010-11. L'objectiu d'aquesta formació és donar eines i recursos al professorat per a dissenyar i implementar accions de sensibilització i prevenció de violència masclista entre l'estudiantat. Aquesta formació tindrà una durada mínima de sis hores i una màxima de divuit i serà dividida en tres blocs de sis hores:

- 1) Introducció a la perspectiva de gènere (socialització de gènere, sistema sexe-gènere, estereotips de gènere, etc.).
- 2) Prevenció de la violència de gènere.
- 3) Consideracions sobre la implementació d'aquests continguts a les facultats i seguiment.

D'altra banda, s'inclourà la formació en prevenció de violència masclista en el Màster de Professorat de Secundària (antic CAP- Certificat d'Aptitud Pedagògica). Aquesta formació de postgrau està adreçada a estudiants titulats que es volen dedicar i formar per a treballar en l'àmbit de l'educació secundària. Aquesta formació es considera imprescindible, ja que són persones que estaran en contacte amb adolescents, població amb qui és interessant treballar ja que comencen a tenir les seves primeres relacions.

Capítol 4.

Els tallers de prevenció de gènere: desenvolupament i autoavaluació.

Al capítol 3 s'ha explicat d'on surt la iniciativa, quins són els seus objectius i com aquests es materialitzen a la pràctica. Aquest capítol s'ha centrat en l'experiència dels tallers, endinsant-nos en les reflexions que ens han anat sorgint sobre el seu desenvolupament, els debats que es tenen i les resistències que ens hem anat trobant.

Una de les reflexions generals que ens sorgeixen és que inicialment hi ha força resistències per treballar aquest tema, sobretot des de la banda masculina dels participants, perquè tenen idees preconcebudes que el taller serà un atac simbòlic contra ells. A vegades, la primera sensació que es percep dels participants cap a les dinamitzadores és que tenen la idea de “ja ha arribat la feminista que odia els homes a convèncer-los”. Hi ha una imatge negativa a la societat del que és el feminisme i les seves teories. Pensem que això es deu al fet que s'ha construït una imatge estereotipada d'aquest moviment com a mecanisme de defensa des de les estructures de poder patriarcal, perquè aquest poder no sigui qüestionat. És interessant observar com van desapareixent aquestes resistències al llarg del taller i, sobretot, a partir de la segona part, a partir dels mites de l'amor romàntic, que és quan es comença a treballar des de l'experiència personal de cadascú, des del que es viu i com se sent, sense tenir en compte el sexe de la persona.

4.1 Socialització i gènere

Com ja s'ha comentat, el taller s'inicia amb una dinàmica de conceptes que té per objectiu definir certes paraules per tal de donar un marc teòric des d'on entendre el fenomen de la violència. A continuació,

s'han recollit algunes de les confusions o debats que sorgeixen amb més reiteració.

En aquesta dinàmica, en general, observem que els i les estudiants tenen dificultats a l'hora de diferenciar entre alguns conceptes i les seves definicions. També hi ha molta confusió entre els conceptes més amplis i els més específics, entre allò que és “macro” i allò que és “micro” com, per exemple, patriarcat-masclisme, identitat-gènere, estereotip- masculinitat/feminitat. Aquestes dificultats les relacionem amb el fet que hi ha molt desconeixement sobre el tema i que per això no es tenen clars els principals conceptes, perquè no els han treballat mai. Tant en l'educació obligatòria com en l'educació superior hi ha una invisibilització de les teories feministes i de les reflexions que des d'aquest marc s'aporten. Aquesta invisibilització pot tenir moltes explicacions: per manca d'interès, perquè qüestionen certs sabers i coneixements i no interessa, perquè el món científic i acadèmic segueix essent molt androcèntric, o bé que és un mecanisme de defensa de les estructures de poder patriarcals perquè no es qüestionin els valors, estereotips i coneixements que les perpetuen.

A la Universitat, en el cas que hi hagi assignatures de gènere sempre són optatives i no se solen treballar aquests temes de forma transversal al contingut obligatori. La temàtica no s'inclou en les assignatures troncal de manera sistemàtica o efectiva. Això xoca amb els discursos que es fan a nivell institucional per posar èmfasi a la perspectiva de gènere, de la importància de generar plans d'igualtat, de fer polítiques en aquest sentit, etc. A la pràctica, aquestes tasques que s'estan duent a terme, també des de la Universitat, arriben difícilment als i a les estudiants. Així veiem que moltes persones que acaben la carrera no han treballat mai aquest tema, inclòs en carreres molt rellevants de cara a ser futurs agents socialitzadors des de l'exercici professional (educació, publicitat, etc.).

Tornant als conceptes que es treballen, cal dir que pel que fa a la distinció entre **sexe** i **gènere**, els i les participants en general tenen molta confusió entre allò que és biològic i el que és cultural i, per tant, se'ls fa

difícil distingir les definicions de sexe i de gènere. Sovint s'entra en el debat sobre si les diferències entre homes i dones s'originen per qüestions culturals o biològiques. Hi ha moltes teories i estudis científics que recolzen a una o altra posició, i en aquest sentit el grup reflexiona un debat que està present en la societat i en el context acadèmic i científic. D'altra banda, a vegades també s'entra amb molta facilitat en la guerra de sexes, ja que aquesta està molt popularitzada. Això dificulta la conducció del taller i suposa un esforç extra per dinamitzar-lo, perquè es cau en un debat absurd que impedeix assolir els objectius.

Un altre terme que genera dificultats és la definició de **feminisme**, ja que es parteix d'idees preconcebudes negatives. Sovint s'equipara feminisme a femellisme¹, és a dir, s'entén com un corrent de pensament que posiciona les dones per sobre dels homes, com l'oposat al masclisme. D'aquesta manera, s'obvia el feminisme com a moviment per la cerca de la igualtat. A més a més, hi ha molt desconeixement de les teories feministes i, per tant, poca consciència de la diversitat de feminismes. També hi ha força resistència a identificar-se com a persona feminista, cosa que pensem que té a veure amb aquestes idees preconcebudes. Tot i així, sí que hi ha força consens en la lluita per a la igualtat entre gèneres i la importància que ha tingut i té.

Pel que fa al concepte de **masclisme**, sovint opinen que és un conjunt d'actituds discriminatòries que exerceixen exclusivament els homes i que tots els homes són masclistes. Aquesta idea està força estesa en la nostra societat i lliga amb el que es comentava abans de la guerra de sexes. Al taller, per trencar amb aquesta idea, es reflexiona sobre el fet que totes les persones, homes o dones, poden desenvolupar actituds masclistes, ja que vivim en una societat que reproduceix un tipus de valors i que pel fet de ser home no es té perquè ser masclista. Des del programa, s'entén que la possibilitat de canvi és tant per part d'homes com de dones, i en tant que en som conscients, ens en podem fer responsables.

Un altre terme que genera dubtes és el de **poder**, sobretot pel que fa a

¹ Sovint parlem de l'etimologia de les paraules 'feminisme' (que ve de femení) i 'masclisme' (que ve de mascle), per exposar que la idea preconcebuda del feminisme correspon al femellisme.

la lectura del poder en positiu, com a possibilitat de canvi. La dificultat per veure la vessant positiva del poder es relaciona amb la confusió que hi ha entre poder i abús de poder. Així veiem que el poder està molt negativitzat i que les participants no es perceben com a persones que també tenen una parcel·la de poder més o menys gran, no es perceben com a agents de canvi. Aquest fet fa que les participants no pensin que les coses poden transformar-se si es vol amb més o menys esforç, sinó que opinen que aquesta capacitat de canvi està fora d'elles o fora del grup social al què pertanyem.

Relacionat amb l'anterior, es percep la submissió a altres com a una cosa normal, també per la forma com ens hem socialitzat a l'escola, la feina, la família, etc., per tant, és difícil identificar aquesta submissió i subvertir-la. En la nostra societat qui qüestiona la submissió o la fa visible és sancionat o criminalitzat pel context social i, per tant, sovint és un risc que no es vol assumir.

Pel que fa al concepte de **patriarcat**, observem que s'associa a la figura del patriarca gitano, no a una forma d'organització de la societat a nivell macro. No s'entén el patriarcat com a estructura de poder amb molts mecanismes i estratègies per mantenir-se. Aquesta forma d'entendre-ho pensem que es relaciona amb una idea molt fragmentada del funcionament de la societat, no en tenen una visió holística. A més a més, com ja s'ha dit, allò que és macro ho consideren immodificable i aliè a ells/es. Fins i tot parlen de la societat com si no en formessin part. Veiem, també, que es plantegen quines actituds masclistes tenen a nivell micro amb les seves relacions quotidianes, però no el lligam entre els valors que es reproduïxen a l'escola, la publicitat, la família, etc. amb aquestes actituds. En els tallers, s'aclareix que el masclisme és un mecanisme més que té el patriarcat per a perpetrar-se.

La segona dinàmica que es treballa en aquest bloc és la **dinàmica de publicitat**, que té per objectiu analitzar els missatges que rebem i que ens diuen com han de ser les dones i els homes a partir d'un agent de socialització, com és la publicitat, i s'analitzen les conseqüències

d'aquests estereotips.

En aquesta dinàmica, una de les coses amb la què ens trobem és que a les persones participants els hi fa gràcia la publicitat que utilitza els estereotips de gènere com a recurs i la justifiquen. El dubte que se'ns genera entorn aquest fet és si en contextos igualitaris la riallada es generaria o no. És a dir, que aquests anuncis fan gràcia perquè reproduïxen unes desigualtats que són presents a la societat en clau humorística, de no ser així no tindrien sentit. Només fa riure el que té sentit en funció del context social. A més a més, el fet que les imatges siguin divertides fa que costi més treballar la part negativa o les seves conseqüències negatives. Quan el missatge es considera positiu, es força la reflexió des de les dinamitzadores, perquè costa que la facin ells/es.

Un cop visualitzades les imatges i bolcats els missatges al grup que transmeten d'ambdós gèneres, es passa a la discussió sobre les conseqüències que tenen. Això permet no caure en la guerra de sexes i començar a treballar des de la pròpia experiència. d'una societat. Això té a veure amb el que es comentava anteriorment de l'exercici del poder en positiu, el missatge implícit és sovint

En aquest exercici es generen diferents resistències.

Per una banda, hi ha participants que entenen les opcions que pren cadascú com a qüestions individuals, no influenciades pel seu context social ni pels missatges que ens arriben. Es considera que hi ha una immunitat a la socialització, el discurs sovint és "a mi això no m'afecta i si m'afecta és que tinc la ment dèbil". Pensem que aquest tipus de discurs es relaciona amb el fet que no ens agrada veure que no som tan lliures en les nostres opcions, que aquestes en certa manera estan limitades i que si passem aquests límits hi ha conseqüències. La llibertat individual és un principi molt preuat en la nostra societat i s'entén com una conquesta del règim democràtic que hi està instaurat.

Aquesta immunitat al context també es relaciona amb l'individualisme

imperant en la nostra societat, el no reconèixer-se part d'un grup, d'una societat. Això té a veure amb el que es comentava anteriorment sobre l'exercici del poder en positiu, el missatge implícit és sovint "la societat no m'afecta, jo no afecto a la societat: som independents".

Una altra resistència a treballar és el fet de no percebre la possibilitat de canvi en els missatges que rebem i enviem com agents socialitzadors. Algunes participants entenen que un agent com la publicitat no té cap tipus de responsabilitat sobre els missatges que envia i sobre el canvi social. Consideren que els diferents agents només reproduïxen el que ja hi ha a la societat i que no tenen cap tipus d'influència sobre aquesta. En la publicitat entenen que el mercat i la venda estan per sobre dels valors transmesos i que els publicistes no són agents de socialització ni tenen una funció de transformació social. Aquesta crítica, sobretot, s'ha fet des d'estudiants de l'àmbit de la comunicació i es relaciona amb el concepte de poder del qual parlàvem. Ajuda a treballar el tema de la publicitat com a agent socialitzador amb poder de canvi el fet de pensar com es podria fer una publicitat diferent o publicitat que ja existeix i que transmet altres valors i té èxit.

D'altra banda, una de les estratègies que permet treballar les resistències davant les conseqüències dels missatges que transmetem és començar treballant les conseqüències del model de masculinitat. Focalitzar les conseqüències negatives de la masculinitat genera més curiositat i acaba trencant amb la guerra de sexes, ja que la gent veu quins efectes positius podria tenir trencar amb tot això, en benefici de tots i totes i no només en benefici únicament d'una de les parts, doncs si comencem per la part de la feminitat es generen més resistències.

També ens ajuda a treballar les conseqüències parlar de les sancions o els càstigs socials que té no seguir les normes o els dictàmens de gènere. Si es parla només de quan es segueix la norma és difícil entendre-la com a tal ja que és implícita. Es llegeix la norma com a una elecció lliure, no com un model de gènere acceptat socialment davant altres que no són acceptats. La sanció ajuda a la gent a fer un clic: quan es pensen exemples o experiències que en teoria no "haurien

d'haver exercit pel fet de ser noies o nois" i que com a conseqüència han rebut un càstig, sigui en forma d'insult, menyspreu, crítica, etc. Exemples que ajuden a posar aquest tema sobre la taula són: què passa si una noia no es depila en tot l'estiu? O què passa si un nen a l'escola sempre juga amb les nenes o mai vol jugar a futbol? És en aquests moments en els que s'expliciten aquestes normes de gènere.

4.2 Mites de l'amor romàntic

En aquesta segona part es treballen els **mites de l'amor romàntic** amb una dinàmica de "a favor i en contra", que té per objectiu reflexionar i analitzar sobre com construïm les relacions de parella i les conseqüències que té fer-ho d'una manera o d'una altra posicionant-se des de l'experiència i no des del que pensem que hauria de ser. És a partir d'aquí quan s'entra a treballar des de l'experiència pròpia, allò que li passa a la persona a la realitat i és quan la gent es connecta més amb el que es treballa. Sovint el que sol passar és que encara que no tothom participi a través de la paraula, l'opinió o el canvi d'opinió expressat a través de la posició en l'espai, les cares i l'atenció que es posa al debat, posen en relleu que estan reflexionant. Aquest fet és molt interessant, ja que s'escolten i veuen diferents opinions i maneres de construir relacions que potser no s'havien plantejat. La posada en comú permet obrir opcions i veure una heterogeneïtat d'emocions i de formes de relacionar-nos. És important que la reflexió sorgeixi del grup, ja que fa que tingui més valor per les participants.

Tot seguit es presenten algunes discussions i debats que es donen en aquest bloc entorn alguns mites.

En general es troben moltes resistències a trencar certs mites, sobretot aquells que fan referència a la **parella ideal per a tota la vida**. Les participants viuen els mites com un destí a assolir, sobretot a partir de certes edats, tot i que en les seves relacions de parella actuals, si en tenen, no els estan vivint. És molt present la idea que la vida són etapes i n'hi ha una en la qual acabes complint amb el fet de trobar la teva parella ideal, d'estabilitzar-te amb ella i de construir una família. L'època de la joventut es viu com una experimentació, de provar coses

per veure *amb què em quedo definitivament*. Pensem que potser això tingui relació amb el fet que en la societat actual tot és efímer, el consumisme és un imperatiu també amb les relacions, i necessitem aferrar-nos a alguna cosa, tenir seguretats o certeses per continuar vivint i els mites de l'amor romàntic proporcionen en part aquestes seguretats. El fet de tenir algú al costat per a tota la vida dóna una estabilitat difícil de trobar en altres aspectes: treball, habitatge, etc.

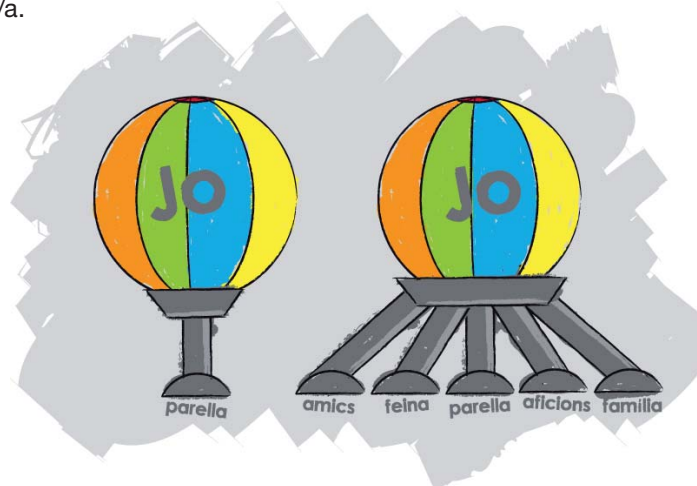
També hi ha la idea que l'altra persona t'ha de complementar i que quan estàs sense parella et falta alguna cosa i, per això, és imprescindible trobar-ne una. Tot i això, en els tallers un dels mites que no està tan vigent és la idea que aquesta parella ideal sigui una persona perfecta, sinó que s'entén que l'altra persona pot tenir defectes i qualitats i que hi haurà coses que t'agradaran més o menys, però no per això s'han de canviar, sinó que cal acceptar l'altra tal com és.

Sovint l'experiència trenca amb aquesta idea de parella ideal per a tota la vida. La gent que ha tingut varies experiències de parella són les que reforcen la idea que mai se sap quan poden acabar les relacions, que no hi ha una persona única per cadascú, que el que és ideal en un moment no té perquè ser-ho en un altre i que no és més positiu ni negatiu estar amb parella o sense. Aquestes persones donen el contrapunt a l'altra part i permeten que en el debat es plantegin altres formes d'entendre l'amor i les relacions. Això també passa amb la resta de mites.

Un altre mite que es treballa és el de la **renúncia com a prova d'amor**. Als tallers costa molt trencar amb la idea que l'amor no té perquè anar lligat a la renúncia, ja que es considera que és molt difícil que dues persones puguin estar juntes sinó renunciïn a certes coses i que és difícil compatibilitzar l'amor amb altres qüestions. Aquesta idea de la renúncia o el sacrifici té molta relació amb la importància que es dóna a aquest fet en la nostra cultura, està molt impregnada de la moral cristiana, on el sacrifici per als altres és un dels pilars ideològics.

Una de les qüestions que trenca amb aquesta idea és la diferenciació

entre la tria i la renúncia i com ens sentim quan fem una cosa o l'altra, quan posem sobre la taula els desitjos d'ambdós membres de la parella o quan només posem els d'un, tot i que a vegades és difícil veure els límits d'una cosa i l'altra. També és interessant analitzar fins on estem disposats/des a renunciar i se sol fer un clic quan es parla de renunciar a certs vincles socials com la família o les amistats. Les participants expressen que és important mantenir vincle amb les persones que ens envolten i diuen que el fet de tenir parella no vol dir que trenquis amb aquests vincles, ja que si la parella es trenca et quedes sol/a.

En aquest sentit, les persones també fan un clic quan es parla del tema dels espais propis i compartits. Quins espais es volen compartir amb la parella i quins no, o si s'han de compartir tots o la parella ha de ser tot. En general, les participants expliquen que és important mantenir espais propis, ja que si tot es comparteix i s'acaba la parella es fa molt difícil recuperar certs espais i ens fa mal haver-los perdut. Aquest fet té relació amb el que comentàvem de la renúncia.

Un altre mite que es treballa és el de la **gelosia com a prova d'amor**. En general, hi ha moltes persones que expressen que la gelosia té a veure amb les inseguretats pròpies i la confiança en tu i en l'altra i no tant amb si estimes o no una persona.

Tot i això, segueixen havent alguns mites sobre la gelosia que sorgeixen en els debats, com la idea que sentir gelosia és bo fins a un límit. Distingeixen entre la gelosia bona i la dolenta. Bona perquè és un “senyal” que hi ha un sentiment, inclús un indicador que una persona t'importa, però si va més enllà i aquest sentiment fa que l'altra et controlï, no et deixi viure, es converteix en alguna cosa negativa. També es considera bona aquella gelosia que es troba etiquetada de “legítima”, perquè pot haver-hi un motiu o raó per a sentir-la. Pensem que el perquè d'aquesta idea de gelosia legítima i bona rau en la idea de parella de la qual es parlava abans: la parella com una cosa que ha de ser segura, que és la nostra possessió i que volem mantenir-la. La idea de la propietat privada, encara que sigui sobre les persones, està molt arrelada a una societat capitalista com la nostra.

La majoria de persones participants reconeix haver sentit gelosia a vegades. És molt interessant per trencar i treballar la gelosia, analitzar què passa quan es parla de com se sent la persona quan sent gelosia o quan en sent l'altra. Quan es parla dels sentiments és més fàcil identificar-se amb el que es treballa, pensar si t'agrada com funcionen les coses o no i plantejar alternatives o altres formes de relacionar-se. En el taller, com que s'entén que és molt difícil anul•lar un sentiment, es posa èmfasi en treballar com gestionar aquest sentiment de manera que no ens faci mal ni faci mal a l'altra.

4.3 Identificació de la violència

Per treballar la identificació de la violència, es planteja la **dinàmica del semàfor**, que té per objectiu aprendre a identificar la violència per prevenir-la i esdevenir agents actius en la promoció de relacions lliures de violència.

En el desenvolupament d'aquesta dinàmica observem que a l'hora

d'identificar un fet com a violent o no, se sol relativitzar la violència quan són accions o fets que nosaltres exercim, quan som nosaltres les persones agressores, i en canvi se sol veure violent o més greu un fet quan en som els receptors. A més a més, quan exercim violència la solem justificar, sovint les participants quan veuen que fan alguna cosa violenta la justifiquen amb “tothom pot tenir un mal dia”, etc. Pensem que aquesta dificultat per fer visible allò violent és deguda a que la violència més quotidiana, sobretot aquella psicològica, està molt normalitzada en la nostra societat. No es detecta com alguna cosa que ens faci patir, sinó com una forma de relacionar-nos més. Així, costa identificar la violència psicològica, tot i que la física estigui molt clara. Pensem que això s'associa amb el que més es difon, amb el que surt en els mitjans de comunicació. En aquest sentit, les persones fan un clic quan se'ls pregunten com se senten quan reben o exerceixen violència, el fet de parlar d'allò emocional ajuda a visualitzar que alguna cosa no funciona.

Per treballar les resistències a entendre la violència com a quelcom pròxim i a identificar-se com a persones que sovint n'exercim o n'hem viscut, ajuda a pensar com ens sentim quan l'exercim o la rebem i fins on l'hem o no l'hem de justificar. A més a més, el fet que en la dinàmica es posin sobre la taula actes violents que fàcilment hem exercit tots i totes fa que es desmitifiqui la violència com alguna cosa llunyana.

Un dels recursos que s'han anat incorporant per millorar la identificació de la violència en els tallers són les escenificacions (tècnica de *rol-playing*). Mentre es parla des de la teoria o des del que jo faig o faria tot queda en un pla més abstracte, però quan s'escenifica és com si es posés un mirall a la persona i permet treballar des del que fem concretament a la pràctica. A més a més, el fet d'escenificar permet transformar les escenes, treballar l'alternativa des d'un context de ficció, creant referents que normalment no tenim i permetent veure'ls com a possibles.

Fer una distinció entre **violència** (puntual) i **maltractament** (reiterat i sempre en la mateixa direcció) ajuda també a posar nom als fenò-

mens, entendre quines són les diferències, a identificar situacions i a trencar amb la idea que tots i totes som maltractadores o maltractadors, ja que la majoria s'identifiquen amb alguna situació de les que es plantegen. Les persones del taller no solen saber fer aquesta distinció a priori. En la nostra societat, aquests termes sovint es barregen i no està clar si hi ha diferències o no. Al llarg del taller, també s'exposa la **diferència entre agressivitat i violència**, preguntant quines estratègies es tenen per a canalitzar l'agressivitat sense acabar sent violents/es. Sovint sorgeixen diferents propostes, des de fer esport, expressar-se, pegar al coixí, quedar-se sol/a durant una estona, entre d'altres. Les persones se sorprenden de veure que tenen estratègies per no fer mal a l'altra persona de les quals sovint no en són conscients o els hi costa posar a la pràctica, però que si s'hi posen beneficien ambdues bandes de la parella. Des de les dinamitzadores, considerem important donar eines o estratègies per construir relacions diferents.

D'altra banda, també ajuda a comprendre el fenomen del maltractament l'explicació del **cicle de la violència**. Quan s'explica, les participants comencen a trencar estereotips sobre les persones que pateixen o exerceixen maltractament, trenquen amb la idea de la dona feble o submisa que es deixa dominar i l'home agressiu i malalt. Les persones solen tenir imatges molt clares d'aquests tòpics. Segons el nostre parer, això, en part, és degut a la imatge que es ven des dels mitjans de comunicació. També el tipus de parella en què es donen casos de maltractament està molt estereotipat. Se sol associar una relació de maltractament a una parella heterosexual casada de més de 40 anys amb fills, en la qual ella no treballa i ell l'agredeix físicament quan beu perquè ella no compleix amb les tasques domèstiques. Aquesta imatge, però, canvia totalment quan comencen a analitzar les oracions i s'hi veuen reflectits/des.

Així, les oracions que s'utilitzen no tenen sexe precisament per posar èmfasi en què qualsevol persona pot exercir o rebre violència i per incloure totes les direccions de la violència i opcions sexuals. Quan s'inicia el debat en els tallers moltes persones associen l'agressor amb el masculí i la persona agredida amb el femení. Aquest fet es

relaciona amb la imatge que tenen de la parella que pateix maltractament i amb el context patriarcal en el qual es viu, ja que la majoria de casos es donen en aquest sentit. Es calcula que a l'Estat espanyol en parelles heterosexuales tan sols el 2% dels casos són a la inversa.

Una altra de les resistències a treballar la violència en la parella és que sovint concebem la **parella com a quelcom íntim** i, per tant, els problemes “s’han de resoldre en el si d’aquesta”. Això fa que qualsevol opinió externa és vista com una intromissió i sol haver-hi una sanció social sobre qui “es posa on no el demanen”. La violència acaba no sent un problema social, sinó de les persones individuals que formen la parella. Un dels lemes feministes ha estat, des dels anys 70: allò personal és polític. Encara ara és difícil dur a la pràctica aquest lema. S’entén que les decisions de l'àmbit personal entren dins la llibertat personal i que és igual el context i la resta de persones implicades, tot i que sovint en nom d’aquesta llibertat caiem en l’egoisme i agredim o fem mal als que ens envolten. Analitzar fins on arriba la llibertat individual i col·lectiva és un dels debats que sorgeixen en els tallers.

En aquesta dinàmica també es parla de les coses que cal fer, el que és **desitjable en una parella**. Però quan es treballen frases amb fets que es consideren positius o desitjables s’explicita que portar-los a la pràctica és utòpic, que no pot ser, que mai serem així. Tenir dinàmiques positives en la parella es veu com una cosa inaccessible i, per tant, sembla que no calgui dedicar esforços a caminar cap allà. Aquest fet el relacionem amb la idea d’utopia de la nostra cultura, que la veu com a quelcom irrealitzable. També es pot vincular amb la dificultat de veure’s com a agent de canvi, com a persona/ col·lectiu amb poder dins el context social en el què vivim i, per tant, amb la capacitat d’incidir o transformar la realitat social amb les nostres pràctiques socials.

Observem que costa respectar, crear vincles de confiança, des de la solidaritat, la cooperació i el respecte, perquè no són valors que s’estiguin promovent des de la pràctica, des de referents concrets. No desenvolupem models de relació sanes. És com si no existissin

perquè no en tenim referents. Sembla que sigui molt més fàcil recórrer a la violència o a silenciar els sentiments que canalitzar-los d'una forma constructiva. Per això, sovint acabem treballant a partir de petites improvisacions, com hem explicat anteriorment, des d'on visualitzar, analitzar i transformar a partir d'elements concrets i reflexionar si aplicar aquests canvis és viable o no.

Per últim, a demanda seva al llarg dels tallers, també s'ha incorporat el fet de treballar la xarxa social i informal de la què formen part els i les estudiants. S'ha posat èmfasi en com **acompanyar a alguna persona propera que es trobi en situacions de violència** o maltractament en la parella. En aquest sentit, s'ha focalitzat el treball en la comprensió del fenomen i en algunes idees que poden ajudar a aquest acompanyament com, per exemple, tenir en compte el ritme i l'expressió de necessitats de qui es veu immers/a en una relació violenta, en el fet de no jutjar o culpabilitzar, ja que pot fomentar l'aïllament, que la persona no es comuniqui, etc. Tot i les orientacions, sembla que se sent la necessitat de tenir una recepta clara, quan no existeix una única fórmula, ja que cada persona és diferent i el que funciona a unes no funciona a altres. També es detecta una certa impaciència. Aquest fet pensem que reflecteix el que passa a nivell institucional: s'intenten fer protocols d'actuació homogenis per a tothom, però en canvi cada cas és particular i específic, encara que pugui tenir alguns punts en comú amb altres casos de violència en la parella.

El fet d'aplicar una recepta pot generar moltes reaccions diferents. Per contra, quan aconsellem tenir en consideració cada cas concret, queda com una orientació molt vaga que deixa a les persones amb la sensació que no els estem donant eines concretes. Amb el temps del que es disposa al taller és difícil poder arribar a la totalitat d'aquest aspecte. Tot i això, se'ls faciliten recursos a nivell d'associacions i institucions on poden adreçar-se per casos concrets, cosa que soluciona parcialment aquesta demanda.

Capítol 5.

Avaluació del programa

Qüestió de Gènere? Parlem-ne!

Al llarg del quart capítol, hem fet un repàs de les reflexions que ens han anat sorgint com a dinamitzadores. El cinquè capítol recopila l'avaluació del programa que han fet les participants dels tallers. Del Programa *Qüestió de gènere? Parlem-ne!* se n'han avaluat els tallers i l'exposició *Canviant la mirada de les relacions de parella*. A continuació, s'exposa com s'ha fet aquest procés d'avaluació.

5.1 Avaluació dels tallers

Per tal d'avaluar els tallers, al final de cada un s'ha fet una avaluació directa:

- “Roda de tancament”: consta d'un torn voluntari de paraules on cada participant té la possibilitat d'expressar quins aprenentatges i reflexions s'emporta del taller i com l'avalua.

Per aprofundir en l'avaluació directa, qualitativa, a la Facultat de Psicologia s'ha passat un qüestionari abans i després del taller per tal d'avaluar-lo i analitzar en quina mesura ha provocat canvis en els imaginaris sobre l'amor romàntic i la violència. Aquest qüestionari amb informació quantitativa i qualitativa l'han contestat 207 persones¹ i s'ha basat en dues parts diferenciades:

- **1a part:** formada per preguntes obertes que tracten els punts forts i punts febles del taller, els aprenentatges realitzats i les expectatives.

¹ El qüestionari s'ha passat en alguns tallers, però no en tots els que hem realitzat al llarg del curs, per aquest motiu el número de persones que l'han omplert no correspon amb el total de persones que han participat als tallers. Al final de cada cita textual apareix el número de la persona que ha expressat aquesta opinió al qüestionari.

Amb les dades qualitatives extretes de les preguntes s'ha fet un anàlisi del contingut amb el programa Atlas.ti (V5.2)¹.

- **2a part:** composta per dues escales d'actitud:

1. La primera avalua 11 frases referents als mites de l'amor romàntic. Cada ítem es puntua del 0 (totalment en desacord) al 10 (totalment d'acord).
2. La segona es basa en la identificació de la violència que consta de 33 frases. Les situacions que hi apareixen s'han de puntuar entre el 0 (gens violent) i el 10 (molt violent).

A continuació, es presenten els resultats d'aquesta avaluació en quatre apartats: un primer referent a l'avaluació general i els tres següents relacionats amb les temàtiques treballades als tallers: socialització i gènere, amor romàntic i violència de gènere.

5.1.1 Avaluació general

A nivell general, els i les participants consideren **adequat i complet el contingut** que s'aborda en els tallers i troben interessants els debats que s'hi donen. Diuen que aquests els ajuden a pensar i reflexionar sobre qüestions que no s'havien plantejat: les conseqüències dels estereotips de gènere, les formes de construir les relacions socioafectives, la quotidianitat de la violència de gènere, etc. En les següents respostes reproduïdes literalment observem aquestes opinions:

Em sembla un recopilatori de qüestions complet, que toca tots els temes, sense deixar-se detalls i que ens ajuda a observar els assumptes que proposen objectiva i subjectivament.

(P5)

Molt productiu pel poc temps que ha durat.

(P98)

També valoren **positivament la forma d'explicar** aquests continguts

¹ Atlas.ti V5.2. Software for qualitative data analysis management and modelbuilding (Programari per a l'organització i construcció de models en l'anàlisi de dades qualitatives)

que tenen les persones dinamitzadores i els suports visuals, exemples i situacions que s'utilitzen per fer-ho, ja que els són pròxims:

Les representacions gràfiques m'han ajudat molt personalment a entendre els diversos conceptes.

(P36)

Pel que fa a la dinamització dels tallers, una de les qüestions que apunten com a **negatives** és que es fa difícil assolir els objectius plantejats amb el temps estipulat. Plantegen que els dona la sensació que **manca temps** per abordar tots els temes amb la profunditat que els agradaria, com diu una de les estudiants sobre aquest punt:

A vegades no hem pogut debatre tot el temps que hauríem volgut, ja que hem tractat amb temes molt interessants i importants per tots nosaltres.

(P121)

Un altre aspecte **negatiu** que es ressalta és que en alguns dels grups el **nombre de persones** era massa gran. Consideren que hauria d'estar format per 15 o 20 persones perquè hi hagi espai per expressar-se, ja que els continguts dels tallers es vehiculen a través de les aportacions i la participació dels seus integrants:

Haría el taller en grupos más pequeños para que haya más interacción entre participantes.

(P1)

Tot i això, s'avalua **positivament** el fet de **compartir, escoltar i debatre** sobre diferents punts de vista i quants més millor. El tipus de dinàmiques que es plantegen requereixen de la participació a través de l'escolta activa i de les aportacions que es facin per part de les persones que ho vulguin. D'aquesta manera es crea un espai on expressar-se i escoltar-se mútuament. Algunes persones destaquen la importància de generar aquests tipus de contextos de treball:

Ha estat molt bé per donar un lloc per parlar coses que no s'acostumen a parlar en altres espais.

(P168)

Hi ha participants que destaquen com a **positiu l'enriquiment personal** que els aporten els debats. Aquests els ha fet qüestionar i reflexionar sobre els propis posicionaments i les seves formes de sentir i actuar. La diversitat d'opinions els permet fer patent un ventall de **possibilitats** que no s'havien plantejat abans. Aquest punt és especialment rellevant, doncs permet **visibilitzar** l'arbitrarietat d'algunes creences o **mites**, ajudant a relativitzar-los o inclús a **deconstruir-los**. En els següents fragments literals veiem com diferents persones ho comenten:

El poder interactuar con otras personas sobre un tema tan delicado y tan subjetivo te ayuda a darte cuenta del punto de vista de los demás y te hace cuestionar tu propio comportamiento, ayudándote a intentar crecer como persona.

(P26)

[El taller] és una manera d'escoltar diferents opinions d'un mateix tema del qual potser mai t'has plantejat tants punts de vista.

(P43)

Una altra qüestió que valoren com a **favorable** és que la posada en comú de temes que es parlen en contextos íntims facilita que els i les estudiants ja no els vegin com a qüestions que només els hi passa a ells/es, sinó que són coses que ens afecten a totes, ja que es relacionen amb la realitat social que ens envolta. La desindividualització de la vivència fa que passi d'entendre's com una **qüestió privada** a una **qüestió pública**, a través de la identificació amb el relat d'altres persones, tal com diu una de les participants:

M'ha fet (...) veure que el que em passa a mi també sol passar als demás.

(P48)

Ressalten també com a **positiu** que **han fet “un click”** a partir del taller tot canviant la visió dels temes treballats. Aquest canvi es dona precisament gràcies a tot aquest intercanvi d'opinions generat durant les dinàmiques i al fet de veure's reflectits en els relats dels altres, tal com expressen a continuació:

Positiva, ja que a través del debat amb altres persones que participen del taller pots anar configurant elements i canviant el teu posicionament.

(P135)

Me ha aportado mucha información que intentaré procesar para quedármelo ya para siempre y me ha parecido muy válido tanto la información como la manera de darla y hacer que lo entendamos.

(17)

També comenten que el pas pels tallers els ha **permès aprendre** diferents aspectes que els han servit per a ser més **crítics** amb les formes de relacionar-se, per a comprendre la realitat des d'una altra perspectiva o per a conèixer-se millor:

És un taller que t'ajuda a encaixar més peces de la realitat i conèixer i compartir amb els altres, així que [la meva valoració] és molt positiva.

(P159)

És un taller que m'ha agradat molt o trobo que val molt la pena, t'identifiques fàcilment amb moltes situacions i observar les opinions diverses dels companys és interessant. Ha estat un taller que ha “obert portes” a conèixer-nos millor i a la vegada a ser més crítics en les relacions en general.

(P200)

Una valoració molt bona ja que et fa veure aspectes i situacions de la relació en parella d'una manera diferent i t'ensenyava a enfocar-la d'una millor forma.

(P61)

Per últim, valoren el fet de fomentar el **treball en grup**, tenint en compte que sovint els tallers es fan amb persones de primer curs, faciliten el coneixement mutu i la cohesió grupal:

He pogut en primer lloc, conèixer a gent de la classe més a fons (que d'una altra manera hagués estat difícil).

(P182)

5.1.2 Avaluació dels temes

Socialització i gènere

Es valora positivament que les dinàmiques hagin **permès comprendre i donar importància a aquesta temàtica** a partir de treballar-ho des del principi amb conceptes teòrics. Això ha provocat, d'una banda, consensuar una base, aclarir dubtes o malentesos sobre els conceptes i el seu ús i, de l'altra, relacionar-los amb la quotidianitat, posant nom a qüestions que reconeixen o vivim a la pràctica, tal com diuen les següents persones:

Hem tractat els estereotips segons el gènere i ens han ensenyat la diferència entre feminisme (del gènere femení) i masclisme (del sexe: mascle-femella), etc....

(P192)

Tots els conceptes teòrics els he pogut relacionar amb les opinions i amb les pràctiques fàcilment.

(P59)

El fet de pivotar entre la teoria i la quotidianitat permet la reflexió, el qüestionament i la **visualització de la construcció del gènere**. En aquest sentit, les participants expressen que s'han adonat que algu-

nes coses que es donen per sabudes o per normalitzades s'haurien de revisar:

Penso que ha estat molt interessant, ja que s'ha parlat de coses que semblen "òbvies", però quan t'hi pares a pensar, potser no ho són tant.

(P132)

També han servit per entendre fins a quin punt pel fet de formar part de la societat en la que vivim la nostra **experiència** està **influenciada pels valors**, tot i les resistències que s'han comentat, tal com s'expressa a continuació:

A més, crec que s'ha entès molt millor el fet que el gènere és una construcció social, però que individualment tots influïm, per tant, el meu paper individual pot influenciar la construcció social

(P3)

Hi ha estudiants que expliquen que el taller els ha estat útil per a **potenciar una mirada crítica des de la perspectiva de gènere**, sobretot a partir de l'anàlisi que es fa de la publicitat i dels valors que se'n desprenen. Els ha ajudat a visualitzar com aquesta, de la mateixa manera que altres agents socialitzadors (escola, família, etc.), intervé en la construcció de les desigualtats entre homes i dones. Així, algunes participants manifesten:

He aprendido algunos conceptos que no conocía del todo sobre la violencia de género y también he visto muchas cosas, de las cuales antes no me daba cuenta. También he reflexionado sobre que la figura del hombre también se perjudica en la publicidad, no sólo nos usan a las mujeres como objeto

(P61)

Mites de l'amor romàntic

A partir de les respostes que s'han donat als qüestionaris, veiem que

abans del taller el grau d'acord amb els mites de l'amor romàntic¹ presenta mitjanes d'entre el 2,5 i el 6,3 (veure dades a la gràfica 1). D'aquestes, les **puntuacions més baixes** fan referència a:

- La **dedicació total** a la parella (2,1).
- La **gelosia** com a prova d'amor (2,5).
- La normalització de les **discussions** en la parella (3,1).

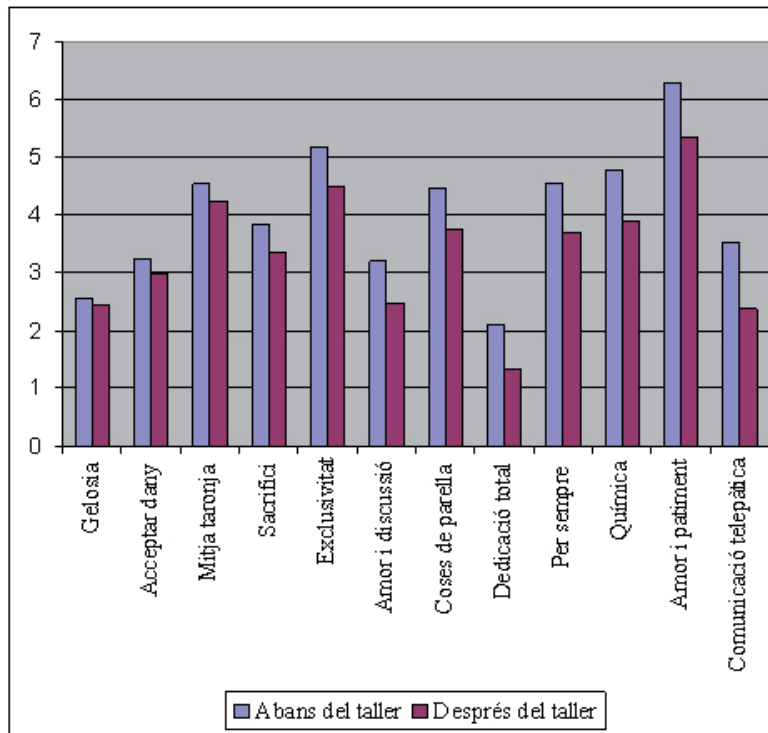
Per contra, les **puntuacions més altes** es donen en:

- La relació entre l'**amor i el patiment** (6,2).
- La idea de l'**exclusivitat** en la parella (5,1).
- L'amor regit per la **química** (4,8).

A continuació, es presenta la gràfica amb les mitjanes de resposta als ítems sobre els mites de l'amor romàntic. La primera columna correspon a la **mitjana de resposta** abans del taller i la segona columna a les mitjanes de després. En tots els casos, aquestes disminueixen després del taller. El quadre està ordenat de manera que els primers ítems són aquells en els que s'han produït menys canvi i els últims són aquells en què n'hi ha hagut més.

¹ Podeu consultar les frases que configuren l'escala Mites de l'amor romàntic al qüestionari a l'Annex 9.

Gràfica 1. Mitjanes de l'escala dels mites de l'amor romàntic.

Els mites que han presentat **menys canvi d'opinió** abans i després del taller (entre un 0,1 i un 0,2) són els que fan referència a:

- La **gelosia** com a prova d'amor.
- L'acceptació i **tolerància al dany** fet per part de la parella.
- La idea de la **mitja taronja**.

Aquests canvis tenen relació amb el que s'ha plantejat al capítol anterior sobre la relació entre l'imaginari de les relacions de parella en un context socioeconòmic que canvia ràpidament i on tot és efímer. La idea d'una parella per a tota la vida facilita la idea de trobar seguretat i estabilitat per tal de contrarestar la flexibilitat i fragilitat d'altres aspectes de la vida, com per exemple el treball o el consum.

Pel que fa a la gelosia, aquest és un sentiment molt generalitzat en les relacions de parella. Com també s'ha comentat al capítol anterior, la gelosia té a veure amb un sentiment de possessió vers la parella, que es correspon amb els valors de la societat capitalista en la que vivim on la vida està estructurada al voltant de la propietat privada. Qüestionar la gelosia implicaria qüestionar el sentit de propietat que regeix la vida quotidiana i també els vincles interpersonals. Cal dir però que la gelosia com a prova d'amor és un dels mites amb una mitjana més baixa ja abans del taller.

En canvi, observant la gràfica els mites en què trobem més canvi d'opinió (entre 0,8 i 1,5 punts) han estat:

- La idea d'un **amor per a tota la vida**.
- La creença que entre la parella hi ha d'haver una **comunicació telepàtica**.
- La relació entre **l'amor i el patiment**.
- L'amor regit per la **química**.

Veiem que els mites en què hi ha hagut més canvi són els que s'han treballat en els tallers i sobre els que s'ha debatut més.

Un altre element interessant d'analitzar pel que fa als canvis entre les dades abans i després del taller és la **desviació estàndard**¹, que ens permet veure si les respostes són totes properes a la mitjana o bé si hi ha molta dispersió. En el cas dels mites de l'amor romàntic, la desviació estàndard és molt elevada. Hi ha força dispersió en les respostes, cosa que es reflecteix en els tallers. No podem afirmar a partir d'aquests resultats que els i les participants tinguin un imaginari de l'amor romàntic compartit, en un mateix sentit. Tot i això, després del taller aquesta dispersió disminueix i hi ha una tendència a homogeneïtzar les respostes a partir de l'intercanvi de punts de vista.

Tot seguit, es presenta la desviació estàndard per cada ítem abans i després del taller:

¹ La desviació estàndard ens indica la dispersió que tenen les respostes respecte la seva mitjana.

Pel que fa a la gelosia, aquest és un sentiment molt generalitzat en les relacions de parella. Com també s'ha comentat al capítol anterior, la gelosia té a veure amb un sentiment de possessió vers la parella, que es correspon amb els valors de la societat capitalista en la que vivim on la vida està estructurada al voltant de la propietat privada. Qüestionar la gelosia implicaria qüestionar el sentit de propietat que regeix la vida quotidiana i també els vincles interpersonals. Cal dir però que la gelosia com a prova d'amor és un dels mites amb una mitjana més baixa ja abans del taller.

En canvi, observant la gràfica els mites en què trobem més canvi d'opinió (entre 0,8 i 1,5 punts) han estat:

- La idea d'un **amor per a tota la vida**.
- La creença que entre la parella hi ha d'haver una **comunicació telepàtica**.
- La relació entre **l'amor i el patiment**.
- L'amor regit per la **química**.

Veiem que els mites en què hi ha hagut més canvi són els que s'han treballat en els tallers i sobre els que s'ha debatut més.

Un altre element interessant d'analitzar pel que fa als canvis entre les dades abans i després del taller és la **desviació estàndard**¹, que ens permet veure si les respostes són totes properes a la mitjana o bé si hi ha molta dispersió. En el cas dels mites de l'amor romàntic, la desviació estàndard és molt elevada. Hi ha força dispersió en les respostes, cosa que es reflecteix en els tallers. No podem afirmar a partir d'aquests resultats que els i les participants tinguin un imaginari de l'amor romàntic compartit, en un mateix sentit. Tot i això, després del taller aquesta dispersió disminueix i hi ha una tendència a homogeneïtzar les respostes a partir de l'intercanvi de punts de vista.

Tot seguit, es presenta la desviació estàndard per cada ítem abans i després del taller:

¹ La desviació estàndard ens indica la dispersió que tenen les respostes respecte la seva mitjana.

Taula 2. Desviació estàndard de l'escala dels mites de l'amor romàntic.

Mites de l'amor romàntic	Desviació estàndard abans del taller	Desviació estàndard després del taller
Gelosia	2,391	2,21
Acceptar el dany	2,923	2,53
Mitja taronja	2,865	2,85
Sacrifici	2,832	2,73
Exclusivitat	2,921	2,82
Amor i discussió	2,676	2,35
Coses de parella	2,767	2,92
Dedicació total	2,559	1,97
Per sempre	3,089	3,27
Química	2,943	3,07
Amor i patiment	2,793	3,10
Comunicació telepàtica	3,069	2,60

A partir de les dades del qüestionari es pot concloure que el fet de passar pel taller no ha provocat canvis molt significatius pel que fa a les creences sobre l'amor romàntic, malgrat que es doni una lleugera tendència a estar menys d'acord amb aquests, així com una petita reducció de la dispersió en les respostes.

Més enllà de les dades quantitatives, un dels aspectes que valoren com a positiu els i les participants és el fet d'haver reflexionat sobre les formes de relacionar-se en parella, sobretot pel que fa a la comunicació, la confiança o el concepte de parella, com expressen en els següents fragments literals:

M'ha servit per adonar-me que hi ha maneres i maneres per dir les coses, que "lo" primordial en una relació és tenir confiança.

(P152)

M'ha ajudat a confirmar que la idea que abans tenia sobre les relacions de parella és errònia. No tot és donar. També has de rebre i aprendre a ser més conscient sobre allò que passa entre dues persones.

(P186)

Identificació de violència

A partir de les respostes a l'escala d'identificació de la violència del qüestionari¹ s'observa que abans de fer el taller les mitjanes per la majoria d'enunciats presenten puntuacions d'entre el 6 i el 8. Podem dir que el nivell d'identificació de violència és alt. Tot i això, el grau de violència que se li dona a cada ítem és en general baix.

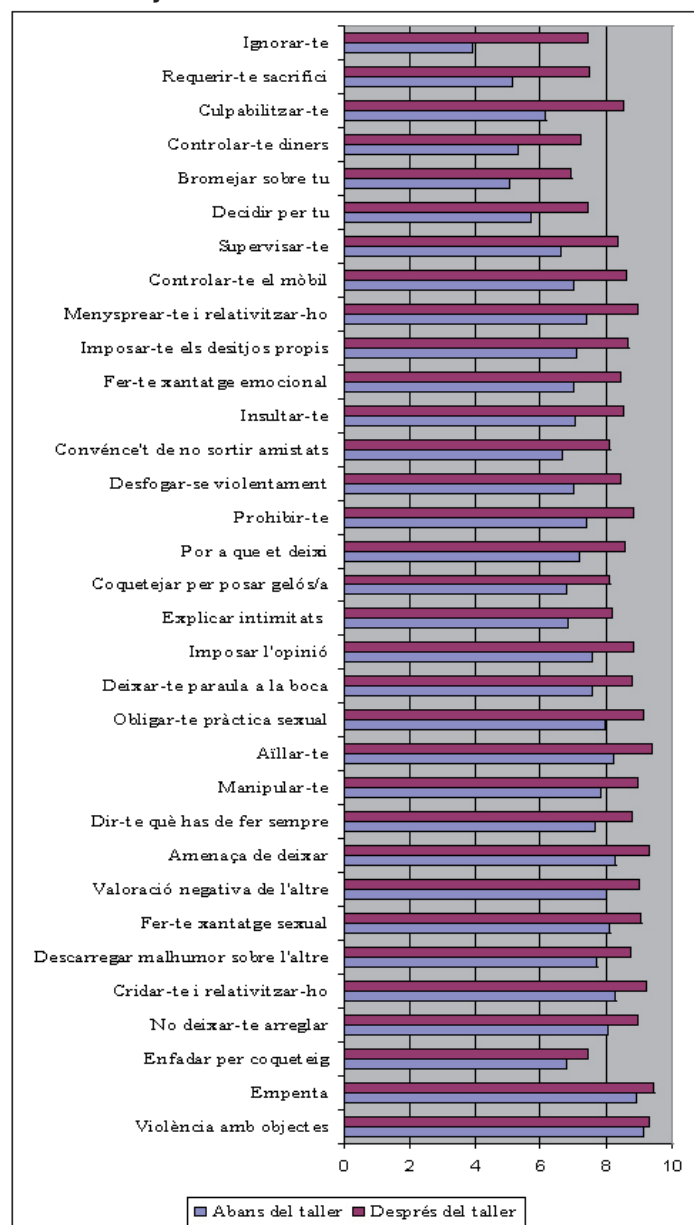
Podem destacar que els enunciats que fan referència a la **violència física, visible o explícita** (els crits, les empentes, els llançaments d'objectes o els cops) s'identificaven com a **molt violentes** (puntuacions superiors a 8) abans del taller.

Per contra, els ítems que fan referència a la violència psicològica (la ignorància, la ridiculització, la manipulació, el xantatge, etc.) no s'identificaven com a violents (puntuacions per sota de 6).

Aquests resultats es relacionen amb el que s'ha comentat al capítol anterior sobre la normalització de la violència psicològica en les relacions interpersonals, la visibilització que es dona a la nostra societat de la violència física en detriment de la resta de violències i la tolerància a la violència en general a la nostra societat.

A continuació, es presenten les mitjanes per cada enunciat abans i després del taller:

¹ Podeu consultar les frases que configuren l'escala d'identificació de violència al qüestionari a l'Annex 9

Gràfica 3. Mitjanes de l'escala d'identificació de la violència.

Respecte a les respostes després del taller, s'observen canvis significatius en les mitjanes: totes les frases, sense excepció, s'han puntuat com a més violentes. Les que fan referència a la violència física han variat menys (entre 0 i 0'5 punts), tot i que ja eren abans dels tallers els enunciats que es puntuaven com a més alts. En canvi, les frases sobre violència psicològica han augmentat entre 1 i 3 punts. A més a més, la puntuació mínima en tots els ítems que presenten situacions violentes és de 6'92 estant la major part de les mitjanes per sobre del 8. Els enunciats amb mitjana inferior a 8 són:

... que la teva parella s'enfadi amb tu perquè considera que estaves coquetejant amb una altra persona

... demanar a la teva parella que se sacrifiqui per a tu

... que la teva parella faci broma sobre tu, no amb mala intenció sinó per riure tots plegats

... que t'enfadis quan la teva parella es gasta els diners amb tonteries

... que la teva parella t'ignori perquè està enfadada

... que t'enfadis si la teva parella fa plans sense avisar-te

Les dues primeres frases es relacionen amb els mites de l'amor romàntic (amb la gelosia i el sacrifici com a proves d'amor), que, com ja s'ha comentat, presenten molta resistència al canvi. És raonable que els ítems que tenen a veure amb el manteniment d'aquests mites no s'identifiquin com a violents, tot i que impliquin manipulació de l'altre o xantatge emocional.

La resta d'afirmacions són situacions que sovint estan força normalitzades en les relacions afectives i que moltes persones de les que han participat als tallers han viscut alguna vegada, ja sigui com a agressores o com a víctimes. Com hem afirmat amb anterioritat, hi ha una tendència a relativitzar la violència quan es viu en primera persona.

Un comentari habitual als tallers és *com que jo ho faig...* o bé *això ho fa tothom*, com a forma de justificar i de minimitzar la violència psicològica exercida o rebuda, tot i que quan es pregunta com se sent la persona en ambdós casos aquesta percepció canvia.

Val a dir que en els resultats es detecten diferències en funció dels continguts que s'han treballat amb més profunditat al taller: les frases que són iguals o similars a les que s'han abordat al llarg del taller presenten més canvi en les puntuacions. Tot i això, la resta, encara que no s'hagin treballat explícitament, també han augmentat considerablement la seva puntuació, transferint la identificació de la violència a diferents contextos i situacions.

Pel que fa a la desviació estàndard, abans del taller, hi havia molta dispersió en les respostes (entre un 1'5 i un 3). En canvi, després del taller, hi ha molta més homogeneïtat o consens, doncs la desviació disminueix un punt en la majoria de les ocasions.

A continuació es presenten els resultats abans i després dels tallers quant a la desviació estàndard:

Taula 4 (I). Desviació estàndard de l'escala d'identificació de la violència.

Ítems identificació de la violència	Desviació estàndard abans del taller	Desviació estàndard després del taller
Violència amb objectes	1,571	1,09
Empenta	1,732	0,94
Enfadar per coqueteig	2,484	1,87
No deixar-te arreglar	2,205	1,44
Cridar-te i relativitzar-ho	1,872	0,96
Descarregar malhumor sobre l'altre	2,051	1,41
Fer-te xantatge sexual	2,381	1,47
Valoració negativa de l'altre	2,052	1,10
Amenaça de deixar	2,027	1,04

Ítems identificació de la violència	Desviació estàndard abans del taller	Desviació estàndard després del taller
Dir-te què has de fer sempre	2,091	1,24
Manipular-te	2,009	1,18
Aïllar-te	2,342	1,02
Obligar-te pràctica sexual	2,126	1,20
Deixar-te amb la paraula a la boca	1,98	1,13
Imposar l'opinió	2,199	1,17
Explicar intimitats	2,502	1,76
Coquetejar per posar gelós/a	2,439	1,47
Por a que et deixi	2,32	1,55
Prohibir-te	2,241	1,14
Desfogar-se violentament	2,306	1,46
Convénce't de no sortir amistats	2,432	1,51
Insultar-te	2,342	1,34
Fer-te xantatge emocional	2,05	1,31
Imposar-te els desitjos propis	2,331	1,30
Menysprear-te i relativitzar-ho	2,059	1,19
Controlar-te el mòbil	2,191	1,38
Supervisar-te	2,312	1,50
Decidir per tu	2,277	1,60
Bromejar sobre tu	2,978	2,58
Controlar-te diners	2,431	1,79
Culpabilitzar-te	2,497	1,33
Requerir-te sacrifici	2,414	1,71
Ignorar-te	2,545	1,63

Les reflexions que s'han recollit amb les preguntes obertes dels qüestionaris van en la mateixa direcció que les dades quantitatives: s'afirma que les participants han après a **identificar la violència** en les interaccions quotidianes, considerant aspectes que potser abans no havien tingut en compte o no s'havien plantejat si eren violents o no i, també valoren els aprenentatges sobre com acompanyar persones que es troben immerses en situacions de maltractament. A continuació, s'exposen algunes d'aquestes reflexions:

Crec que el taller ha sigut molt profitós i he après molt sobre el que és agressiu. És a dir, coses que abans no les veia com a tal perquè em basava més en la violència física, ara sí. Tot i així, penso que és molt difícil portar-ho a la pràctica.

(P74)

M'ha ensenyat a (...) distingir comportaments violents, a aclarir conceptes que tenia mal entesos i a saber com ajudar a aquelles persones que pateixen algunes de les qüestions comentades.

(P169)

M'ha ajudat a aprendre moltes coses i a comprendre com funcionen les relacions de parella, quines són les conductes que poden conduir a la violència. Ha sigut interessant (...) descobrir que no tot és el que sembla.

(P5)

En el mateix sentit, s'emfatitza la importància de la **presa de consciència** de la **violència subtil** i de com aquesta s'ha arribat a normalitzar fins al punt que ens és invisible. A través de **fer visible** aquest tipus de violència, els i les estudiants es plantegen canviar les situacions ens les que ens trobem immersos, així com a posar límits si és necessari:

Buena, he aprendido cosas interesantes, me ha hecho reflexionar y sobre todo ver de otra forma (más correcta) la violencia y el maltrato y entender que también son las pequeñas cosas a las que no les

damos importancia.

(P89)

Molt positiva, m'ha fet veure que la violència es pot donar a situacions habituals que abans creia "normals" ja que s'argumentaven amb l'amor quan realment era obsessió, possessió,...

(P197)

He après moltíssim i he millorat la manera de pensar ja que no era conscient de que tota la violència que ens envolta. He guanyat empatia i ara sé com hauré d'actuar si em trobés amb alguna situació de violència.

(P31)

Per aprendre a identificar la violència i desmuntar els mites que la circumden, les persones participants valoren molt **positivament** el **tipus de material utilitzat** en aquesta part dels tallers, és a dir, l'ús de situacions de violència que els són pròximes i quotidianes:

Doncs ha estat un taller molt interessant ja que m'ha mostrat molts exemples de relacions, problemes i situacions que em poden ajudar a l'hora de millorar i estabilitzar les meves relacions.

(P28)

Fa pensar i aconsegueix traslladar un concepte abstracte a situacions habituals i familiars pels participants.

(P202)

Tot i això, expressen que hi ha una *distància* gran entre *el que hauria de ser*, el que defineixen com a **teoria**, que està molt clara quan es parla en abstracte, i el que normalment passa, és a dir, la **pràctica**, que es reflecteix en els enunciats treballats.

M'ha fet reflexionar en el moment de fer a favor/en contra, ja que frases que creus tenir clares són molt diferents del que realment faig.

(P111)

Et dones compte que tothom té la teoria molt clara però a vegades la pràctica no tan. T'hi has de trobar.

(P13)

Algunes opinions fan referència al fet que les frases que plantegen **formes de relació lliures** de violència són força allunyades de la realitat, “**utòpiques**” i que, per tant, és gairebé impossible dur-les a la pràctica. Aquesta reflexió la relacionem amb el que es comentava a l'anterior capítol sobre les resistències a percebre's com a agents de canvi. Una persona diu en aquest sentit:

Tractaria més des del punt de vista “real” i no idealitzat com a vegades es tractaven els temes.

(P43)

Milloraria el fet d'assegurar que tot ho podem canviar, i que mai fariem algo violent. Som humans i podem cometre l'error.

(P17)

Pel que fa als **tòpics o estereotips** que els i les estudiants tenien sobre el **maltractament** i la **violència**, es considera que el seu pas pels tallers els ha canviat molt el seu punt de vista respecte aquests. Sobretot s'han **qüestionat** la violència com a quelcom llunyà, aliè a la seva realitat i que mai els podria passar. Dues persones expressen en aquesta direcció:

Abans del taller veia la violència de gènere com un tema que no em podia implicar a mi, especialment per qüestió d'edat, i ara veç que el que succeeix al dia a dia pot desembocar-hi.

(P191)

Penso que ha estat molt interessant, ja que s'ha parlat de coses que semblen “òbvies”, però quan t'hi pares a pensar, potser no ho són tant.

(P72)

En aquest sentit, els tallers ajuden a **detectar situacions violentes** o de maltractament que poden haver viscut en primera persona o en persones properes (com a agressors/es o víctimes) tal com comenten algunes persones:

M'ha agradat. He après a entendre situacions que hauria qualificat bones, i que són violentes o a l'inrevés. A més m'he adonat d'una situació de violència coneguda, que em pensava que era normal.

(P105)

M'ha agradat molt, m'he adonat que hi ha varies situacions que es poden considerar violentes que jo he viscut, tant siguent-ne víctima com executant-les jo. He reflexionat molt i ara em prenc les relacions de forma diferent.

(P183)

És important destacar que si bé els tallers es basen en la violència en la parella, els i les participants **generalitzen els continguts a altres relacions** on hi ha vincles afectius com ara les amistats, la família o la feina, tal com comenta una de les participants:

M'ajudarà per reconèixer qualsevol tipus de violència, tant psicològica com física, en una parella, o en qualsevol altre àmbit de la vida.

(P55)

Sigui més fàcil o més difícil, el que ha quedat palès a partir de les diferents opinions és que **el taller ha estat**, en alguns casos, un **punt d'inflexió** en la forma de plantejar les relacions, sobretot les de parella:

Ha estat un taller molt productiu que m'ha fet adonar-me de moltes coses que abans feia malament i que ara intentaré canviar.

(P76)

Veig que he de canviar moltes coses que tolero o he tolerat.

(P133)

Crec que és el primer taller que, de veritat, ha aconseguit que marxés cap a casa pensant. Que m'ha donat estris per conduir les meves relacions amb la família, els amics i, sobretot, amb la parella.

(P167)

D'altra banda, s'expressa que a algunes persones **els agradaria** que hi hagués una definició clara, una resposta correcta a cada situació i una **"recepta"** per implementar en cada cas. Aquesta és la idea amb la que sovint també van a classe i esperen que els continguts de les assignatures els siguin pràctics i resolutius. Això també mostra que no entenen la diferència entre una classe i un taller vivencial. Lluny de tot això, el taller pretén ser un espai de reflexió, de posada en comú i d'obrir perspectives. En el següent fragment literal podem veure aquesta valoració:

No deixar-ho tot a la nostra opinió, que ens aclareixin quines situacions mai hauríem de permetre.

(P205)

Algunes de les qüestions **negatives** que s'han apuntat en les valoracions sobre la part de violència fan referència sobretot a qüestions que no s'inclouen en el taller i que es considera que seria bo que es treballassin. Algunes d'aquestes qüestions són: la **manca d'aprofundiment en altres violències** vers la dona més enllà de la de parella, i el fet que els debats se **centrin en la violència de l'home cap a la dona**. Cal esmentar que les frases que s'utilitzen en les dinàmiques no tenen el gènere especificat i que són les participants qui el col·loquen. El següent literal recull una d'aquestes qüestions:

El taller va excessivament adreçat a la violència de l'home envers la dona, quan també molts casos és el contrari.

(P158)

Un altre aspecte que se senyala com a **negatiu** és el fet que el taller se centri en els **models** de relacions socioafectives **majoritaris**, quedant menys treballats els estereotips negatius respecte altres opcions sexuals (homosexualitat o bisexualitat), tal com es comenta tot seguit:

Parlar més de temes de hetero/homo/bisexualitat perquè crec que és un tema molt sociabilitzat i és important que ens traiem etiquetes.

(P34)

No tractaria temes tan tancats en els models de societat majoritari perquè existeixen concepcions minoritàries que queden excloses del debat, ja que no hi tenen cabuda.

(P83)

També es valora que a l'estar enfocat el taller prioritàriament a la parella, les persones que no en tenen i no n'han tingut mai, poden sentir-se excloses.

Penso que alguns moments del taller estan enfocats a persones amb parella i les que no en tenen se senten més desplaçats (no saben què dir).

(P132)

Tot i això, com ja s'ha comentat, part del que es treballa és extrapolable a altres contextos i moments de la seva vida.

També se suggereix **aprofundir** més sobre les temàtiques treballades, sobretot a nivell d'eines per a **identificar i aturar les desigualtats** de gènere i la violència en la parella.

Per últim, es considera bàsic que hi hagi classes amb aquest tipus de format i contingut, que s'incloguin al pla d'estudis com a part d'una formació integral, sobretot a les titulacions de Psicologia i d'Educació.

5.2 Avaluació de l'exposició

Canviant la mirada sobre les relacions de parella

Es va fer una avaluació prèvia a la impressió de l'exposició per a analitzar els seus efectes i les opinions d'estudiants, Personal d'Administració i Serveis i professorat. A partir d'aquesta avaluació, es van incloure algunes modificacions que es van considerar necessàries. Un cop impresa i iniciada la seva difusió, l'exposició *Canviant la mirada sobre les relacions de parella* s'ha avaluat a partir de:

- Un llibre de visites que acompanya l'exposició i on, qui ho desitgés podia escriure els seus comentaris i valoracions.
- Reflexions entregades pels i les estudiants participants al Programa d'Assessors/es d'Estudiants.
- Converses informals amb espectadors i espectadores durant les inauguracions.
- Informació procedent d'altres canals: pàgina web, correu electrònic, telèfon, etc.

L'anàlisi d'aquest material permet avaluar quin és l'efecte que està tenint l'exposició i quina és la valoració que en fan les persones que l'han vist.

Respecte al **disseny** i l'aspecte visual, **valora l'originalitat i la creativitat** i que aconsegueix cridar l'atenció, gràcies als colors vistosos i a les imatges fresques, simples i dinàmiques.

Pel que fa als **continguts**, es comenta que estan **ben explicats, de forma amena, clara i concisa**. També facilita la lectura el fet que els textos siguin senzills i breus, amb alguns aspectes destacats.

Les persones que l'han visitat valoren molt **positivament** el plantejament de la història del Joan i l'Helena, ja que els és **propera** i els és fàcil veure-s'hi reflectits, en la mateixa direcció que els tallers. S'identifiquen amb els personatges del relat, amb una mirada *des de*

fora que, juntament amb les preguntes de reflexió, els permet qüestionar creences o situacions que poden generar desigualtat o violència. En el següent fragment literal, una estudiant comenta:

Hi ha certes actituds que queden reflectides de les què potser no hem sigut conscients, però que ens han passat en algun moment o altre.

També hi ha qui expressa indignació perquè considera que els continguts de l'exposició haurien de ser obvis per tothom, manifestant el desig que tot el que s'hi diu ja *estigui superat*.

Sobre els **estereotips** dels homes, les dones i les relacions que hi apareixen, diuen que continuen **vigents** i que és necessari continuar treballant per a trencar-los.

Tenim massa estereotips sobre les relacions, com han de funcionar i els rols que ha de prendre cadascun dels seus integrants.

Malgrat tot, algunes visitants plantegen que aquests ja són anacrònics.

En relació al model de **relacions lliures de violència**, valoren **positivament** que l'exposició promogui la reflexió sobre:

- El respecte i la llibertat en les relacions sexuals.
- El no intentar canviar ningú com a forma de construir conjuntament la felicitat.
- L'acompanyament mutu.
- La igualtat en la parella.
- El paper actiu en la construcció de les relacions.

Per altra banda, hi ha un acord en **rebutjar** els models de **relació violenta**, amb crítiques a les formes de dominar o condicionar l'altra persona, de fer-la sentir malament o de controlar-la.

Tot i aquest acord majoritari amb el missatge, hi ha qui planteja, com passa als tallers, que és molt **diferent el model ideal**, el que hauria de ser i el que passa en la **pràctica**:

Tan de bo fos tan fàcil que les coses fossin com al panell 11¹.

Igualment, a l'exposició es donen **eines i recursos** de cara a construir **relacions lliures de violència** que també tenen **valoracions favorables**, ja sigui pel contingut o per la seva utilitat. Com expressen les següents persones:

M'ha agradat la forma de donar noves possibilitats de viure l'amor de forma sana.

Consells bàsics i molt útils per no caure en el cercle viciós de la desconfiança, gelosia.

A l'avaluació, també s'emfatitza el fet que serveix per **obrir els ulls** tant pel que fa a la **construcció social** de les **diferències** en funció del sexe, com de la identificació de les actituds **violentes** que s'han normalitzat. Alguns dels exemples que han escrit en aquest sentit són els següents:

Moltes vegades aquets fets o actituds es pressuposen com a normals, però l'exposició ajuda a plantejar-se'ls com a quelcom que no ha de ser precisament així.

Coses tan banals com atribuir determinades etiquetes a homes o dones (pensar que si fa educació física és un home) que fem sense adonar-nos, aquí s'acaben presentant de forma explícita i et fan pensar.

Te n'adones que hi ha molts mecanismes culturals que vénen incorporats en el nostre pensament i moltes vegades no en som conscients.

¹ Plafó on s'exposa un exemple de relació no violenta entre els protagonistes de la història.

[M'ha permès] prendre consciència de que les paraules fan o poden fer mal més d'un cop. Hem d'intentar mesurar què diem, com ho diem, quan i on. Abans d'analitzar els altres hem de fer una anàlisi vers nosaltres.

Hi ha persones que expressen que la proximitat del contingut ajuda a **desmitificar la violència** i a adonar-se que és quelcom més proper i més habitual del que solem creure. Fins i tot, a partir de l'exposició hi ha qui **identifica** que ha **viscut situacions violentes** en primera o tercera persona, tal i com passava als tallers:

Conec força parelles que per desgràcia es troben en situacions com les que es descriuen.

Quan hi estàs immersa en una relació violenta sembla que no hi hagi solucions i que per estar amb la parella hagi de deixar una mica de banda les aficions, amistats, etc. per tal de poder compartir més moments amb l'altra persona.

Per mi ha estat molt emotiu poder llegir això, ja que fa uns anys vaig tenir una parella com el Joan.

Alguns dels suggeriments que es fan per millorar l'exposició són que:

- *Seria interessant aprofundir en l'explicació de les causes de la violència.*
- *S'hauria d'ampliar a diferents tipus de públic (no només l'universitari).*
- *Se centra massa en les parelles heterosexuales.*

Capítol 6

Reflexions finals

Per iniciar l'últim apartat, volem deixar clar que el *Reculls VI* no pretén ser un treball de recerca o investigació, tot i que ens hagi comportat reflexions que van més enllà de la pràctica i que hem relacionat amb alguns conceptes teòrics. La idea, però, no era aprofundir-hi.

Per nosaltres, la importància de fer aquesta publicació rau en el fet de poder-nos aturar, pensar i reflexionar sobre la nostra pràctica, cosa que sovint, quan s'està fent intervenció, no es fa per manca de temps, de possibilitats o per inèrcia. Els debats que hem tingut al redactar aquest recull ens han aportat elements nous i punts de vista diferents entorn al Programa *Qüestió de gènere? Parlem-ne!* i a la nostra pràctica professional, així com també reflexions a nivell personal. Tot això, ens ha permès analitzar els punts forts i febles tant a nivell de contingut com a nivell metodològic del Programa, revisant-lo des del principi fins al moment actual.

El recull també ens permet fer visible i estendre la nostra tasca, tot fent difusió del Programa i plantejant com aquest s'ha implementat, els obstacles que s'han trobat pel camí i com s'han anat solucionant.

Una de les reflexions principals que ens sorgeix després de fer el recull i d'analitzar l'avaluació que els participants fan dels tallers, és la **importància de la continuïtat del Programa** per diverses raons:

- 1. La llei.** Segons la llei catalana, la Universitat ha d'actuar fent sensibilització, detecció i formació als seus professionals.
- 2. El compromís social.** La Universitat Autònoma de Barcelona ha posat èmfasi en el compromís social que té respecte la pròpia Uni-

versitat i el seu context, transferint coneixements i fent aportacions a empreses, a institucions, a la societat, etc. Aquest Programa va en aquesta direcció, potenciant la transferència de coneixements i aprenentatges, aportant un valor afegit a la nostra universitat i contribuint a ser Campus d'excel·lència.

3. El fet d'innovar. Com ja s'ha comentat en el capítol 2, el Programa ha estat pioner tant en l'àmbit català com en el de l'Estat espanyol, sent un model a seguir per nombroses universitats, i ha rebut com a tal el reconeixement i el recolzament de les institucions que treballen en la matèria com l'Institut Català de les Dones.

4. La detecció de casos. Durant el desenvolupament de les activitats del Programa, també s'han detectat varis casos de persones que han patit o pateixen violència de gènere i se'ls ha pogut facilitar els recursos necessaris per fer-hi front. Creiem que la Universitat té la responsabilitat social de seguir fent aquesta feina dins el seu àmbit.

5. La satisfacció amb el Programa. Feta una avaluació del Programa, veiem que el nivell de satisfacció dels i les participants en les diferents intervencions (tallers, exposicions, etc.) és alta, per la qual cosa creiem que el Programa tal com està pensat és vàlid i efectiu. Tot i això, caldria incorporar les mancances que s'han assenyalat en el capítol 5.

6. L'educació en valors. La Universitat és l'últim graó de la institució educativa per la qual passen les persones de la societat, però no per això cal oblidar la seva principal raó de ser: educar en valors i formar persones. En aquest sentit, és bàsic que es continuï treballant el respecte, la igualtat, la cooperació, etc. que es potencien en l'assessorament individualitzat, orientació vocacional i professional i en els programes com *Qüestió de gènere? Parlem-ne!* que es duen a terme des de la UAP.

Pensem que un programa amb aquestes característiques s'ha d'oferir

des d'un **ens** que estigui en **contacte continuat amb els centres, ens de la UAB que treballen en aquesta línia i amb els i les estudiants**, ja que permet detectar les necessitats i les demandes d'aquests i adequar el llenguatge i la metodologia al seu funcionament. Un ens que, amb una perspectiva àmplia, pugui treballar amb l'especificitat de cada centre. Aquesta visió global potencia la transferència i reflexió dels continguts adaptant-los a les seves particularitats, que juntament amb la cooperació permet teixir una xarxa social.

El fet que el Programa s'hagi dut a terme des de la UAP-Assessorament Psicopedagògic que es troba dins l'Edifici d'Estudiants-ETC, ha facilitat la seva posada en marxa perquè la UAP compleix amb les característiques anteriors i perquè l'Edifici té una **infraestructura** i uns **recursos** econòmics, materials i humans previs al Programa. Aquest ens també havia anat teixint xarxa als centres i amb els i les estudiants a partir del suport als estudis, dels programes implementats, dels tallers i el treball cooperatiu amb els centres, cosa que li ha donat una experiència i un coneixement de l'estructura i funcionament de la universitat.

Malgrat els èxits del Programa, també hem de destacar que hi ha hagut **traves** que han dificultat el seu desenvolupament i la seva continuïtat. Passem a continuació a esmentar-ne algunes:

- La **compartimentació rígida dels espais i de les competències** a la Universitat: fa difícil implementar projectes transversals als diferents centres i entre diferents ens, ja que és complicat trobar espais comuns. A més a més, aquests organismes tenen diferents tipus d'estructura, organització i perspectives que calen compaginar. Una part important de la tasca del Programa ha estat obrir espais de cooperació i treball conjunt estables en el temps.
- La **manca d'una cultura col·laborativa**: el valor que es dona a la competitivitat a la nostra societat, i que es trasllada a l'àmbit universitari, dificulta encara més el desenvolupament de projectes, com aquest, que requereixen de la col·laboració de tots i totes.

- La **dependència del Programa de subvencions** d'institucions externes com l'Institut Català de les Dones per les dificultades en el suport i en el finançament intern. Considerem que cal una **aposta política** cap a l'únic projecte d'intervenció directa de violència de gènere, garantint-ne la continuïtat.

Es requereix l'estabilització del Programa i de les persones que en formen part, posant de manifest amb quins recursos humans i materials es compta. Pensem que és important que hi hagi un equip que pugui aprendre de l'experiència, aportar visions diferents, millorar el Programa i discutir, debatre i reflexionar sobre la pràctica.

Per últim, tenint en compte l'avaluació feta, les propostes de futur són les següents:

1. Prioritzar i potenciar la formació a formadors. Fer aquest pas és essencial perquè el Programa tingui major incidència a la comunitat universitària, continuïtat als centres i s'ampliï la xarxa dels ens que treballen en intervenció amb perspectiva de gènere. Aquesta aposta de futur aniria en tres línies:

o Sensibilitzar els i les estudiants que seran futurs educadors/es perquè puguin transferir l'experiència del Programa a les aules, escoles, esplais, etc. Amb aquesta idea, per al curs 2010-2011 s'ha prioritzat fer els tallers a la Facultat de Ciències de l'Educació, dins la formació bàsica compartida que fan tots els i les estudiants de primer, i al Màster Oficial d'Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes.

o Fer formació a professorat de la universitat sobre perspectiva de gènere i violència. Aquesta formació permetrà que aquests docents es plantegin com implementar aquesta temàtica de forma transversal a les seves assignatures. Una primera proposta de formació, a demanda del professorat, es realitzarà amb la Unitat d'Innovació en Educació Superior.

o Esdevenir un espai de formació a la UAB dins del Programa *Talla amb els mal rotllos* per a l'àrea de Barcelona.

2. Potenciar la difusió del Programa. És clau que el Programa es faci cada cop més visible perquè segueixi sent pioner en l'àmbit universitari, per a augmentar la prevenció de relacions violentes i la detecció de casos. Per això, es continuarà potenciant la difusió d'exposicions, de publicacions en mitjans diversos i la participació en congressos, fòrums, etc.

3. Revisar el material i continuar innovant. Cal anar actualitzant el contingut al llenguatge, les mirades i les perspectives de les persones participants i seguir potenciant noves formes i metodologies de fer arribar els missatges que volem de forma efectiva. També cal revisar el material per tal d'incorporar aquells buits que s'havien assenyalat en el capítol 5 com, per exemple, incloure altres formes de parella o opcions sexuals.

4. Seguir avaluant i millorant el Programa. Per nosaltres, és bàsic seguir reflexionant sobre la nostra pràctica i rebre l'avaluació de les altres persones (des dels participants a les activitats fins a les persones amb qui col·laborem). En el futur, cal aprofundir en l'avaluació de les persones amb qui ens coordinem, ja que aquesta informació, tot i que s'ha integrat en el desenvolupament del Programa, no ha estat sistematitzada.

Annexes

Annex 1:

Memòria de les activitats realitzades al 2008-2009

Memòria provisional del programa de la Unitat d'Assessorament Psicopedagògic per a la prevenció de la desigualtat i les violències de gènere entre els estudiants de la UAB.

Curs 2008-2009

La UAP¹ i la perspectiva de gènere

Durant el curs 2008-2009 la Unitat d'Assessorament Psicopedagògic (UAP) de la Universitat Autònoma de Barcelona hem engegat el Programa *Qüestió de gènere? Parlem-ne!*, per a fer front al buit institucional que hi havia en aquesta universitat pel que fa a la prevenció i atenció de les problemàtiques de desigualtat i violències de gènere dirigit a la comunitat estudiantil del Campus.

És per aquest motiu que s'han coordinat algunes accions amb l'Institut Català de les Dones, el Departament d'Educació i la Secretaria de Joventut de la Generalitat de Catalunya, amb l'Observatori per la Igualtat de la Universitat Autònoma de Barcelona i amb professorat de la mateixa universitat.

La UAP i la prevenció de les desigualtats i les violències de gènere

***Talla amb els mals rotllos* i xarxa d'agents de prevenció de les violències de gènere**

L'inici del programa va venir marcat per la coordinació amb l'Institut Català de les Dones, el Departament d'Educació i la Secretaria de Joventut, per tal de conèixer de primera mà la campanya *Talla amb els mals rotllos* i poder participar en la formació dels agents de prevenció que oferia. A partir d'aquesta experiència s'han fet propostes per a adaptar els tallers a comunitat estudiantil de la universitat, que s'han dut a terme en diferents formats. Per una part, amb el cicle *Qüestió de gènere? Parlem-ne!*, així com integrat al context d'algunes assignatures relacionades amb la temàtica, al Programa d'Assessors o dins la programació especial d'alguns esdeveniments puntuals com ara la Diada de Sant Jordi.

El **taller** proposat sol tenir una durada de quatre hores, dividit en dues sessions. En aquest es treballa amb un grup d'estudiants

¹ La UAP és la Unitat d'Assessorament Psicopedagògic, que està entre els serveis que ofereix l'ETC (Edifici d'Estudiants). Depèn del Vicerectorat d'Estudiants i de Cultura de la Universitat Autònoma de Barcelona.

i s'aborden les formes de socialització en el gènere, els missatges que hem rebut i les formes que tenim de relacionar-nos, així com la detecció de situacions d'alerta en les nostres relacions afectives. En el mateix taller es faciliten els recursos necessaris per tal de poder demanar informació, assessorament o atenció davant d'una situació de violència de gènere.

Sessió	Activitat	Continguts treballats
1	Dinàmica dels conceptes	Identitat; Socialització; Estereotip/ Desigualtat/ Discriminació; Gènere/ Sexe; Masculinitat/ Feminitat; Masclisme/ Feminisme; Poder; Patriarcat
	Anàlisi publicitari en clau de gènere	Els estereotips de gènere com a recurs. La mirada publicitària. Formes d'entendre les relacions socioafectives.
2	Dinàmica "A favor o en contra"	Models de relació. Rols associats a masculinitat/ feminitat i efectes. Mites de l'amor romàntic i el desig. Poder i identitat en les relacions socioafectives. La gelosia. La comunicació en la parella. Llibertat i responsabilitat en la relació.
	Dinàmica "El semàfor"	Identificació de patrons de comunicació i relació. Matisos en la definició de l'agressió i la violència en diferents actituds o fets.

Com que aquest taller s'ha dut a terme en diferents ocasions, a continuació us detallem en quins contextos s'ha realitzat el taller i en l'annex podeu trobar una síntesi de les valoracions de les persones que hi han participat.

Data	Activitat	Destinataris	Context	Lloc
29/10/2008	Taller "Qüestió de gènere? Parlem-ne"	Estudiants de criminologia	Assignatura Tècniques de resolució de conflictes	Facultat de Dret
25/11/2008	Taller "Qüestió de gènere? Parlem-ne"	Estudiants de la UAB	Cicle Qüestió de gènere? Parlem-ne.	Edifici d'Estudiants
02/12/2008	Taller "Qüestió de gènere? Parlem-ne"			
20/12/2008	Taller "Qüestió de gènere? Parlem-ne"	Assessors del PAE	Sortida del Programa d'Assessors d'Estudiants	Alberg de Coma-Ruga
28/02/2009	Taller "Qüestió de gènere? Parlem-ne"	Assessors/ estudiants de Psicologia	Sortida del Programa d'Assessors d'Estudiants	Alberg de L'Escala
30/04/2009	Taller "Qüestió de gènere? Parlem-ne"	Estudiants de la UAB	Cicle Qüestió de gènere? Parlem-ne.	Edifici d'Estudiants
02/04/2009	Taller "Qüestió de gènere? Parlem-ne"			
23/04/2009	Taller "Els mites de l'amor romàntic"	Estudiants de la UAB	Diada de Sant Jordi	Edifici d'Estudiants

Els i les estudiants que han participat al taller, en les seves diferents edicions, expressen que aquests els han fet reflexionar sobre nous temes que no s'havien plantejat anteriorment a partir de compartir els diferents punts de vista amb la resta del grup. Partint d'aquesta situació s'ha arribat, en alguns casos, a una **major comprensió de punts de vista diferents al propi, a una reflexió i autocrítica sobre la pròpia relació** de parella, o a la constatació que entre el discurs (*políticament*

correcte) i la pràctica hi ha un salt difícil d'abordar. A continuació s'exposen comentaris anònims extrets dels qüestionaris d'avaluació del taller que reflecteixen els aprenentatges als que s'ha pogut arribar:

Aquest taller m'ha fet reflexionar concretament sobre la meua relació de parella. M'he adonat que hi ha coses que podríem millorar junts, que m'agrada tenir l'última paraula i això a vegades pot ser bo i a vegades no tant. Mai has de perdre el teu criteri, però cal la comunicació sempre, el silenci pot arribar a fer molt mal.

M'ha aportat punts de vista diferents, arguments de pes que mai havia escoltat i diversitat. A més, crec que s'ha entès molt millor el fet que el gènere és una construcció social, però que individualment tots influïm, per tant, el meu paper individual pot influenciar la construcció social.

En alguns casos, els i les participants manifesten que **els ha fet reflexionar**, i/o aclarir la seva opinió, però que no necessàriament han canviat la seva manera de veure les coses o d'actuar. Tal com diu aquesta participant als tallers:

M'ha fet reflexionar en el moment de fer a favor/en contra, ja que frases que creus tenir clares són molt diferents del que realment faig.

Algunes persones expliquen que el taller els ha servit per a potenciar una mirada crítica des de la perspectiva de gènere, sobretot pel que fa a la publicitat i als valors instaurats. Pel que fa a la publicitat, els tallers han ajudat a fer visible com aquesta intervé en la construcció de les desigualtats entre homes i dones i com aquestes tenen efectes negatius vers les dones (i també

els homes). Així algunes participants manifesten:

He aprendido algunos conceptos que no conocía del todo sobre la violencia de género y también he visto muchas cosas, de las cuales antes no me daba cuenta. También he reflexionado sobre que la figura del hombre también se perjudica en la publicidad, no sólo nos usan a las mujeres como objeto.

M'ha fet adonar-me més del masclisme de la societat i del paper sexual de la dona.

Adequació del taller per a abordar la temàtica

Els i les estudiants que han participat al taller creuen que és una forma molt adequada d'**abordar la temàtica**, sobretot perquè la metodologia emprada fomenta la discussió, el debat i permet expressar les pròpies opinions i compartir punts de vista diferents sense generar conflicte. Alguns consideren que aquest tipus de tallers es podrien fer en hores lectives a les diferents facultats i que estaria molt bé fer-ho precisament a les titulacions i/o assignatures on es treballa directament aquesta temàtica.

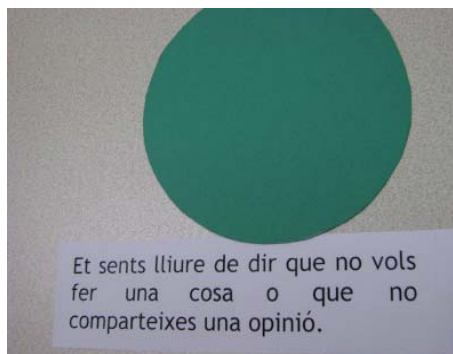
Altres formes que els estudiants plantegen per a treballar sobre les perspectives de gènere i les violències de gènere podrien ser altres dinàmiques de grup, taules rodones i/o xerrades testimonials.

Valoracions positives

Els participants dels tallers han valorat positivament el contingut dels tallers, i la metodologia.

Pel que fa al contingut, han considerat que el temari era extens i didàctic, que s'ha treballat d'una forma entretinguda i interessant i que es feia des d'un enfocament crític. Això els ha permès reflexionar sobre les seves formes de pensar i actuar i han pogut veure que en algunes ocasions cal replantejar-les.

Pel que fa a la metodologia, el fet d'usar dinàmiques de grup que implicaven la participació de tothom ha fomentat la coneixença mútua, la cohesió de grup i el bon ambient. D'aquesta manera s'han facilitat contextos de respecte en els que hi ha hagut la possibilitat que cadascú pogués expressar lliurement la seva opinió, donant peu a una heterogeneïtat de punts de vista que es considera molt enriquidora. S'han valorat millor les activitats on hi havia més dinamisme (les activitats de semàfor i a favor/en contra). Això pot ser degut a la novetat d'aquestes metodologies, així com l'associació del format d'"aula" al context acadèmic.

Valoracions negatives

Com a aspectes negatius, els i les participants destaquen que sovint manca temps per a dedicar a les activitats, sobretot en les més dinàmiques (a favor/ en contra i semàfor), així com temps de descans entre cadascuna. Algun participant ha comentat que li hagués agradat més participació per part d'alguns companys o bé que cal ser molt respectuós per tal que ningú se senti malament.

Cicles de sensibilització i prevenció a la UAB

Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones i l'Observatori per la Igualtat de la UAB. El Cicle Qüestió de gènere? Parlem-ne! està pensat per obrir un espai de debat i reflexió sobre la socialització i les relacions interpersonals en clau de gènere, per tal de prevenir les violències de gènere. Està previst per a realitzar-se de forma periòdica, per tal de commemorar el 25 de novembre (Dia Internacional contra la Violència vers les Dones) i el 8 de març (Dia de les Dones), en el cicle

de Tardor i Primavera respectivament. El cicle constarà de dues parts diferenciades: el taller (similar en cada edició) i una programació cultural (diferent en cada cas).

Edició de Tardor 2009

Enguany, amb motiu de la celebració del Dia Internacional contra la Violència de Gènere el 25 de novembre, el Cicle de debat i reflexió *Qüestió de gènere? Parlem-ne!* va consistir en dues sessions del taller explicat anteriorment i un cinefòrum.

 Qüestió de gènere? parlem-ne	25 novembre i 2 desembre 13.00h - 15.00h Sala polivalent de 1ª ETC. UAB Taller socialització i gènere relacions afectives violència de gènere respecte i igualtat 20 places gratuït	4 desembre 14.30h Sala de cinema de 1ª ETC. UAB Cinefòrum amb la pel·lícula "Caramel" aforament limitat cinema	 Qüestió de gènere? parlem-ne
---	---	--	---

El cinefòrum es va organitzar centrat en la pel·lícula *Caramel*. Drac Màgic va fer una presentació en la que es van destacar els punts més rellevants del film, tot preparant el públic assistent per a un visionat crític de la pel·lícula. *Caramel* (2007) és una producció franco-libanesa, dirigida per Nadine Labaki i produïda per Anne-Dominique Toussaint. La història es desenvolupa a Beirut, on cinc dones, totes elles amb unes vides particulars i estranyes en el seu context, es reuneixen en un saló de bellesa, un microcosmos colorista. Layal estima a Rabin, encara que és un home casat. Nisrine és musulmana i està a punt de casar-se, però el problema és que ja no és verge. Rima se sent atreta per una estranya que, de tant en tant, visita el saló. Jamale es resisteix a envellir, i Rose ha sacrificat la seva vida per a tenir cura de la seva germana gran. En el saló de bellesa totes elles es troben un espai on compartir les seves vides, on les seves aspiracions i desitjos són el centre de les seves converses, enmig de pentinats i depilacions amb una pasta caramel·litzada de sucre, aigua i llimona.

Després de veure la pel·lícula es va dinamitzar una sessió de debat i discussió al voltant de la història del film, fent especial èmfasi en el tema principal de la pel·lícula: les feminitats que encarnen les protagonistes, les formes de relació i el poder.

Edició de Primavera 2009

El cicle de primavera ha estat marcat per l'ampliació de la programació cultural i, degut a les modificacions de les dates programades inicialment (per causa de les mobilitzacions estudiantils protagonitzades a les universitats durant el mes de març) s'han solapat amb la celebració de la diada de Sant Jordi.

Activitat	Títol	Data
Taller	Qüestió de gènere? Parlem-ne!	30 de març i 2 d'abril
Teatrefòrum	Coses de parella?	2 d'abril
Projecte Documental	La vida de la mujer en resistencia	23 d'abril

Teatre-Fòrum *Coses de Parella?*

La companyia Taller 22 va presentar el Teatre-Fòrum *Coses de parella?*. L'obra tracta sobre la convivència en un mateix replà per part de la Marta, en Pere, en Pau i la Sílvia. La Marta i el Pere són amics de sempre i comparteixen pis. El Pau i la Sílvia són parella des de fa set anys i se'n van a viure junts per primera vegada a un pis escollit pel Pau, que comparteix replà amb el del Pere i la Marta. Els quatre es troben immersos en un espai i un temps que, inevitablement, els obligarà a relacionar-se. Aquesta és una història de casualitats. La primera, portarà el Pau a un viatge de negocis per la Xina. A la seva tornada es trobarà amb una situació que el desbordarà. La seva companya

Sílvia ha decorat la casa al seu gust i, a més, ha establert una estreta amistat amb els veïns, a qui ell no suporta. En un equívoc inesperat, el Pau injuriarà en Pere, creient que està parlant amb la Sílvia.

Una nova casualitat, descoberta per la Sílvia, posarà en perill les esperances d'ascens laboral del Pau. Aquest, insegur per la seva situació professional i davant l'evident evolució de la seva companya, carregarà contra qui més estima.

La Sílvia, qui també farà el seu propi viatge, un viatge iniciàtic pel món dels sentiments i les emocions, ens conduirà a un desenllaç incert que ens farà descobrir una història plena de passions i desil·lusions. Una història que ens confondrà entre l'amor i la dependència.

A l'obra de teatre es parla sobre la violència psicològica a través de diferents diàlegs i/o accions. Aquesta violència psicològica es va debatre al fòrum posterior a partir de les diferents temàtiques: la gelosia, la possessió en les relacions i la dona com a objecte, l'espai públic i l'espai privat en relació a l'home i la dona, la importància de la xarxa social i/o testimonis en les situacions de violència, els valors associats a la masculinitat i a la feminitat, els mites de l'amor romàntic, la identitat i el poder, el cicle de la violència, l'autoestima i la violència psicològica vs. la violència física.

Els espectadors de l'obra de teatre van poder reflexionar i treballar amb més profunditat els continguts de l'obra a partir de la dinamització del fòrum al final de la mateixa, així com amb la participació dels mateixos actors en el debat. D'aquesta manera es va poder arribar a la contextualització i comprensió del procés creatiu de l'obra de teatre, fruit d'una creació conjunta, que ha rebut el suport de diferents professionals i experts en violència cap a les dones.

La valoració final per part dels espectadors, tan de l'obra en sí com de la posada en comú posterior, va ser molt positiva.

Projecte documental. *La vida de la mujer en resistencia*

El projecte documental *La vida de la mujer en resistencia* versa sobre la realitat de les dones a les comunitats zapatistes de Chiapas, explicada per elles mateixes. Ha estat una oportunitat de veure diferents maneres d'entendre el paper de la dona i el canvi que aquesta ha viscut a partir del procés revolucionari. El documental és un projecte de l'associació "Promedios", que treballa a les comunitats camperoles indígenes del sud-est mexicà i que té com a objectiu facilitar a aquestes comunitats que s'apropriïn dels mitjans i coneixements audiovisuals necessaris per a construir desenvolupament i autonomia també des de la comunicació.

Diada de Sant Jordi

En el marc de la setmana de celebració de la Diada es va organitzar una tarda de contacontes amb les autores de *La cenicienta que no quería comer perdices*, i un taller sobre els 'Mites de l'Amor Romàntic'.

La cenicienta que no quería comer perdices és un conte realista, crític i divertit que reflecteix la situació d'una dona que se n'adona que la vida no és el conte de fades que li havien explicat. Les autores del conte van explicar el projecte i la història que s'amaga darrere el conte i van dedicar una bona estona a explicar aquesta història i moltes altres, il·lustrant la relació entre la narrativa (oral i visual) amb la transformació dels valors necessària per a modificar l'imaginari social. Aquesta activitat es va coordinar, com explicarem més endavant, amb el professorat de l'assignatura Didàctica de les Arts Plàstiques de la Facultat de Ciències de l'Educació.

El dia de Sant Jordi, coincidint amb la programació lúdica i festiva que s'organitza anualment a la Plaça Cívica, amb els diferents col·lectius de la comunitat estudiantil de la UAB, es va dur a terme un taller sobre els Mites de l'Amor Romàntic. Al taller, amb una durada de dues hores, es van desenvolupar les següents dinàmiques:

Dinàmica	Continguts treballats
Dinàmica "A favor o en contra"	Models de relació. Rols associats a masculinitat/ feminitat i efectes. Mites de l'amor romàntic i el desig. Poder i identitat en les relacions socioafectives. La gelosia. La comunicació en la parella. Llibertat i responsabilitat en la relació.
Role Playing	Gelosia, models de relació. Assertivitat, possessió. Espais personals de cadascú dins la parella.

Circuit d'atenció a les situacions de desigualtats i violències de gènere dins la Universitat Autònoma de Barcelona

L'Observatori per a la Igualtat de la UAB recull incidències sobre situacions de discriminació, assetjament sexual o tracte vexatori, mitjançant un qüestionari d'accés virtual (<http://selene.uab.es/observatori-igualtat/>). Ens hem coordinat amb aquest organisme per tal de rebre informació sobre els casos d'estudiants que es trobin en aquesta situació, per tal de poder oferir assessorament o derivació si ho considerem pertinent.

La UAP va posar en funcionament, durant el primer trimestre de 2009, un servei virtual per a la informació i assessorament en casos de desigualtats, discriminacions i violències de gènere. D'aquesta manera, es pretén donar resposta en el cas que algun/a estudiant es trobi en aquesta situació. El servei té el format d'un xat virtual de caràcter gra-

tuït i anònim on els i les estudiants que ho desitgin podran trobar un espai on compartir i analitzar la situació que estiguin vivint per tal de rebre informació i assessorament, o bé facilitar una derivació si ho considerem pertinent.

Per tal d'obrir aquest servei hem rebut el suport i l'assessorament per part de l'Institut Català de les Dones, el Servei d'Atenció a les dones en situació de violència i l'associació de dones El Safareig (de Cerdanyola).

També s'ha obert una adreça de correu electrònic (parlem.de.genere@uab.cat) per a poder tenir un contacte permanent amb les persones destinatàries del servei.

La prevenció de les discriminacions i violències de gènere en el marc del Programa d'Assessors/es d'Estudiants

El Programa d'Assessors/es d'Estudiants està pensat per tal que els estudiants assessors donin un cop de mà als estudiants de primer curs a viure i a conèixer la UAB. A la pràctica, es tracta d'informar-los sobre la vida al Campus, les activitats socials, culturals i polítiques universitàries, els tràmits burocràtics, el funcionament del seu centre, els ritmes i tècniques d'estudi de les assignatures que cursen i, en definitiva, de tot allò que resulti bàsic per a la seva adaptació a la Universitat, tant a nivell acadèmic com social. Els assessors acompanyen els estudiants de primer compartint les experiències viscudes i també a partir de la formació que reben per part de l'equip de suport del Programa d'Assessors d'Estudiants, format per professionals de la UAP-Assessorament Psicopedagògic. Aquest any, i a mode de prova pilot, s'estan duent a terme tallers de prevenció de les discriminacions i violències de gènere amb els estudiants que participen al Programa d'Assessors/es d'Estudiants per tal de sensibilitzar els assessors amb la temàtica i avaluar com es podria transmetre aquest tipus d'aprenentatge als estudiants nous. Els tallers s'han programat en dos tipus de destinataris diferents. Per una part, amb estudiants assessors de diferents titulacions, dins el marc d'una sortida de cap de setmana que es va dur a terme els passats 13 i 14 de desembre de 2008. Per altra banda, amb estudiants assessorats de la titulació de Psicologia, en una sortida de cap de setmana que es va realitzar el 28 de febrer i 1 de març de 2009.

Tallers amb els i les assessores del PAE

A continuació detallem els continguts treballats en les dinàmiques que es van realitzar al taller amb els estudiants assessors (13 i 14 de desembre de 2008), un xic diferents dels programats de la resta de tallers.

Dinàmica	Continguts treballats
A favor/ en contra	Models de feminitat i masculinitat Models de relació socioafectiva Rols dels membres de la parella en funció del gènere Estereotips de gènere El mite de l'amor romàntic Les proves d'amor i el perill d'aïllament Les necessitats de cadascú dins la parella Renúncia a la identitat Tolerància vs. permissivitat Diferenciació entre tipus de gelosia La parella com a propietat privada Causes de la gelosia
Causes de la violència vers les dones	Causes estructurals Atribucions a l'home Atribucions a la dona

Després del taller, vam dur-ne a terme una avaluació amb dos objectius paral·lels. Per una banda, els estudiants van avaluar el taller en si i, per l'altra, les formes com podrien transmetre'l als estudiants de primer.

Els i les assessores que van participar al taller consideren que els va ajudar a agafar més confiança i a generar sentiment de grup. Van opinar que la primera dinàmica era interessant, divertida i enriquidora i que la segona els donava l'oportunitat de vincular els continguts de la primera (més centrada en l'experiència) amb les causes sociològiques (més teòriques) que provoquen les violències contra les dones. El taller va potenciar que es passés d'expressar el discurs políticament correcte a treballar sobre l'experiència de cadascú, qüestionant alguns conceptes i actituds de la quotidianitat que solen ajudar a reproduir i mantenir actituds que potencien la desigualtat.

Els i les assessores van considerar que per tal de traspassar als estudiants de primer les reflexions que van tenir lloc durant el taller caldria fer una activitat dinàmica, ja que "transmetre simplement el que hem après no serveix de res" (tal i com explicava un assessor a l'avaluació). Creuen que caldria fer-ho en petits grups de debat o discussió, amb un format similar al taller que havien realitzat, amb grups no més grans de 15 persones. També van considerar que es podrien treballar els mateixos continguts a partir d'experiències personals, pel·lícules o documentals. També van considerar que en cas de fer-ne amb els estudiants de primer, ho hauria de fer gent preparada, ja que –en les seves pròpies paraules– "és un tema complicat".

Taller amb els i les estudiants de 1r de psicologia

Com que les persones que han realitzat el taller són estudiants de psicologia, se'ls ha convidat a fer una petita **reflexió** al final del taller. Se'ls ha demanat que relacionin els **conceptes treballats amb la violència de gènere**. En general s'arriba a una comprensió profunda de la relació entre els aspectes psicosocials i, concretament, la socialització, en la forma d'encarar les relacions socioafectives. Per una part es va discutir sobre la importància del llenguatge, així com la necessitat de poder definir i donar significat a cadascun dels conceptes que apareixen a la dinàmica, per tal de consensuar les bases sobre les quals es desenvoluparia el taller. S'ha demanat als estudiants si afegirien més conceptes per tal de fer un mapa conceptual com a marc per a la comprensió de la violència de gènere. Han afegit alguns conceptes relacionats amb l'individu i diferents variables psicològiques (autoestima, egoisme, aprenentatge vicari, frustració, depressió, ignorància, sentiment de culpabilitat), relacionals (superioritat, possessivitat, submissió, subordinació, passivitat, persuasió) i d'altres més vinculats amb condicions socio-històriques (història, tradició, costum, creences, concepció social, ideals, context social, generació, canvi social, igualtat, cultura, entorn social) o bé específiques sobre la violència i/o agressivitat (maltractament, agressivitat, violència).

La prevenció de les discriminacions i violències de gènere en el marc d'assignatures afins a la temàtica

Criminologia

El taller preparat per al programa Qüestió de gènere? Parlem-ne! es va dur a terme amb estudiants de Criminologia, dins l'assignatura Tècniques de resolució de conflictes, per tal de mostrar de forma pràctica com aquest taller és una forma de prevenció de violències de gènere en l'àmbit universitari.

Didàctica de les Arts Plàstiques

L'assignatura de Didàctica de les Arts Plàstiques de la Facultat de Ciències de la Comunicació ha tingut com a eix temàtic la perspectiva de gènere i s'ha abordat aquesta temàtica des de diferents punts de vista, sempre des de l'expressió plàstica. És per aquest motiu que s'ha inclòs com a part de les tasques de l'assignatura realitzar un treball sobre l'activitat organitzada des del programa Qüestió de gènere? Parlem-ne! amb el contacontes de la Cenicienta que no quería comer perdices.

Altres assignatures

En l'actualitat s'està començant a obrir vies per a vincular aquest tipus d'activitats (tant els tallers com la programació cultural) amb els continguts específics d'altres assignatures afins a diverses titulacions.

La perspectiva de gènere i transversalitat en les diferents activitats de la UAP

Els cursos de la UAP

Introducció de la temàtica com a contingut transversal al Curs d'Estratègies d'Aprenentatge per a Universitaris i al Curs de Parlar en Públic de cara al proper curs 2009-2010.

Contacte i/o coneixement d'altres experiències similars

A nivell universitari

Visita i/o intercanvi d'experiències amb altres serveis psicològics i psi-

psicopedagògics universitaris que pertanyen a la Xarxa de Servicios Psicológicos y Psicopedagógicos Universitarios o bé que adopten una perspectiva de gènere en la tasca que realitzen, com ara el Gabinete Psicopedagógico de la Universidad de Alcalá de Henares i el Servicio de Atención Psicológica y Pedagógica de la Universidad de Cádiz.

Per tal de dur a terme aquest intercanvi d'experiències hem creat un espai de fòrum virtual a la pàgina web de la futura Asociación de Servicios Psicológicos y Psicopedagógicos Universitarios que estem realitzant des de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Al Proper “VI Encuentro de Servicios Psicológicos y Psicopedagógicos Universitarios”, que se celebrarà a Alacant el proper mes de juny, realitzarem una ponència sobre l'experiència del programa engegat enguany a la Universitat Autònoma de Barcelona.

També participarem a la jornada Desigualtat de gènere en temps d'igualtat, que s'impulsa des de la Facultat de Psicologia de la UAB , per tal de donar a conèixer les activitats realitzades i els projectes futurs.

Durant el mes de maig hem entrat en contacte amb la Cap d'Estudis de Belles Arts de la UB, juntament amb algunes altres persones de la Facultat interessades amb la temàtica, per tal d'intercanviar experiències i donar la nostra opinió sobre les iniciatives que s'han realitzat en aquella Facultat fins ara en el camp de l'expressió artística, així com sobre la inclusió de l'assignatura Estudis de Gènere en el Grau de Belles Arts, que entrarà en vigor el curs vinent.

A nivell d'educació secundària

Per tal de conèixer amb més profunditat la temàtica, mantenim el contacte amb la xarxa d'agents de prevenció “Talla amb els mals rotllos” i hem començat a facilitar les coses amb el Campus Ítaca per tal de poder fer algun taller amb els estudiants que hi participen, que són estudiants que han acabat 3r d'ESO. El Campus Ítaca té com a objectiu motivar els estudiants a continuar amb els seus estudis més enllà de l'educació obligatòria.

La UAP com a mitjà de sensibilització i difusió d'activitats de prevenció de les violències de gènere entre els i les joves

Com a mostra del compromís amb la lluita contra les violències contra les dones, hem donat suport a les campanyes de l'Institut Català de les Dones cedint espais de difusió dins la pàgina web de l'Edifici d'Estudiants de la UAB. Aquest s'ha utilitzat per a difondre la Jornada-Debat Aportacions des de la cultura juvenil a la prevenció de la violència masclista i també la campanya publicitària del programa "Talla amb els mals rotllos: enraona", vinculant-la a la notícia publicada al web de l'ETC amb motiu del 25 de novembre.

Participació en espais de formació i/o trobada en temes de gènere i igualtat

Formació de joves agents de prevenció (Institut Català de les Dones. Departament d'Educació. Secretaria de Joventut, Identitats). Girona: Setembre i octubre de 2008.

Dona'm art (L'aranya creació i Casal d'Associacions Juvenils de Barcelona). Barcelona: Octubre i novembre de 2008.

Seminari Interdisciplinari de Metodologia de Recerca Feminista (GREDI Grup d'Investigació en Educació Intercultural de la Universitat de Barcelona i LIMES Espais per a la recerca-accció). Barcelona: Octubre 2008 a Juny de 2009.

IV Fòrum contra les Violències de Gènere (Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere). Barcelona: Novembre 2008.

Annex 2:

Material dinàmica dels conceptes

Dinàmica 1: Conceptes

Aquesta dinàmica consisteix en treballar diferents conceptes relacionats amb el sistema patriarcal i les desigualtats de gènere. En ella els participants distribuïts en petits grups han d'unir una sèrie de conceptes amb les corresponents definicions. A partir d'aquest primer treball en grups, es posen en comú i es debaten les correspondències, les diferents definicions que es fan de cadascun dels fenòmens, les contradiccions en les definicions, etc.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Contextualitzar el fenomen de la violència de gènere i els diferents elements que hi intervenen
2. Conèixer el vocabulari que s'utilitza per analitzar i comprendre aquest fenomen
3. Analitzar tòpics i estereotips sobre la violència de gènere
4. Relacionar el fenomen de les violències vers les dones amb la construcció de les identitats de gènere i el procés d'autonomia de les dones i el sistema patriarcal

Els continguts que es treballen són: Identitat; Socialització; Estereotip/ Desigualtat/ Discriminació; Gènere/ Sexe; Masculinitat/ Feminitat; Masclisme/ Feminisme; Poder; Patriarcat.

A continuació es presenten els conceptes i les definicions que es treballen (les definicions han estat extretes de dos diccionaris diferents):

DESIGUALTAT

Situació en la que no totes les persones d'una mateixa societat, comunitat o país tenen els mateixos drets, obligacions o béns. (W)

PODER

Oportunitat o possibilitat existent en una relació social que permet a una persona complir la seva pròpia voluntat (w)

La major o menor capacitat unilateral (real o percebuda), o potencial de produir canvis significatius -habitualment sobre les vides d'altres persones- mitjançant les accions realitzades per un mateix o per altres. (w)

DISCRIMINACIÓ

Acció de donar un tracte diferent a persones en les que existeixen desigualtats socials. Aquesta pot ser positiva o negativa.(w)

Donar un tracte preferencial a un sector de la societat que es troba en una situació desfavorida respecte d'altres amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida d'aquests grups desfavorits, i compensar-los pels perjudicis o la discriminació de la que varen ser víctimes en el passat. (w)

GÈNERE

Definició cultural de les formes de pensar, sentir i actuar diferenciats, que cada societat considera normals i apropiats per a dones i homes respectivament. (l)

IDENTITAT

La identitat com a qualitat de "l'ésser per a un mateix", noms vàlid per a les persones i els grups. És a dir, involucra l'entorn, la història i la voluntat. No és una característica donada, sinó que és potencial a desenvolupar i està referida a formes d'existència (w)

Consciència de ser un mateix o com a part d'un grup. (w)

FEMINITAT

Qualitat o conjunt de qualitats que caracteritzen a la dona (d)

Concepte que fa referència als valors, característiques, comportaments i naturalesa intrínseques de la dona com a gènere. També s'ha desenvolupat coma a "ideal" d'un patró o model desitjable de la dona.(w)

MASCULINITAT

Característica inherent* al sexe masculí. (d)

*Inherent: hom ho diu de tota determinació referida a un subjecte si en constitueix una cosa pròpia sense dependre d'una altra exterior. (Intrínsec.)

Conjunt d'actituds del gènere masculí que culturalment ressalta en un home les seves qualitats virils com a semental o mascle dominant davant un altre.(w)

SEXE

Diferències físiques o biològiques dels cossos (referides als òrgans genitals, diferències hormonals, etc.). Hi ha mascles i femelles (w)

PATRIARCAT

Condició sociològica en la que els membres d'una societat predominen en les posicions de poder; en la mesura que és més poderosa aquesta situació, més probabilitats que un membre masculí retengui aquesta posició.(w)

Patriarca: Dignitat de patriarca. Territori de la jurisdicció d'un patriarca. Temps que dura la dignitat d'un patriarca. (d)

Nom aplicat de l'Antic Testament als caps de família que visqueren abans que Moisès. Títol concedit als bisbes d'esglésies molt principals de l'Orient. Vell venerable d'una gran autoritat moral. (d)

HOMOFÒBIA (W)

Aversió, odi, por, prejudici o discriminació contra homes o dones homosexuals. També es pot incloure a d'altres realitats que integren la diversitat sexual, com les persones bisexuals o transsexuals.

MASCLISME

Conjunt d'actituds, conductes, pràctiques socials i creences destinades a justificar i promoure el sosteniment d'actituds discriminatòries contra les dones i contra homes amb un comportament que no és

adequadament “masculí”.

Jerarquització i subordinació dels rols familiars a favor de la major comoditat i benestar dels homes

FEMINISME

Realitza una crítica a la desigualtat social entre dones i homes i proclama la promoció dels drets de les dones.

Es crea a partir de la consciència sobre les desigualtats motivades pels gèneres i de la recerca de justícia social.

SOCIALITZACIÓ

Procés en el que la persona aprèn, adquireix i interioritza, a través del seu cicle vital, els elements i les pautes culturals del seu entorn social

ESTEREOTIP

Imatge i model acceptat comunament per un grup o societat i en el que en la majoria de les ocasions no té cap correspondència amb la realitat ni, per descomptat, cap base científica

ANDROCENTRISME

Provinent del grec Andros (Home). Defineix la mirada masculina en el centre de l'Univers, com a mesura de totes les coses i representació global de la humanitat, tot ocultant altres realitats, entre elles la de la dona.

Annex 3:

Material d'anàlisi publicitari en clau de gènere

Dinàmica 2: Anàlisi publicitari en clau de gènere
--

Aquesta dinàmica consisteix en analitzar diferents anuncis publicitaris, els estereotips de gènere que se'n desprenen i com es construeixen els diferents gèneres a partir d'aquests.

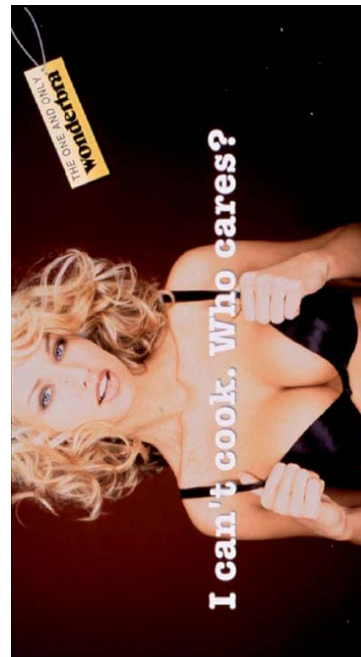
Dins d'aquesta dinàmica, als participants se'ls presenten diferents imatges publicitàries. Sobre aquestes imatges han de dir-ne els adjectius que es desprenen de les dones i dels homes. Un cop analitzades totes les imatges es debat com es construeixen els homes i les dones a la publicitat i les conseqüències d'aquesta construcció.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Analitzar tòpics i estereotips sobre la violència de gènere.
2. Relacionar el fenomen de les violències cap a les dones amb la construcció de les identitats de gènere i el procés d'autonomia de les dones.
3. Analitzar les formes de relacions socioafectives.
4. Identificar la multicausalitat i multiplicitat d'efectes de les violències.

Els continguts que es treballen són: els estereotips de gènere com a recurs; la mirada publicitària; formes d'entendre les relacions socioafectives.

A continuació es presenten alguns exemples d'imatges que s'utilitzen per la dinàmica:

Annex 4:

Material dinàmica “A favor i en contra”

Dinàmica 4: “A favor i en contra”
--

Aquesta dinàmica consisteix en treballar diferents enunciats relacionats amb formes de desenvolupar-se diferents relacions socioafectives i situacions de violència de gènere. En la dinàmica es llegeixen els diferents enunciats i els participants se situen físicament en diferents espais de l'aula segons si estan a favor o en contra de l'enunciat. A partir d'aquest posicionament es discuteix el perquè de la seva opció.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Esdevenir agents actius en la lluita contra la violència masclista i empoderar-los per tal d'identificar situacions on es desenvolupa.
2. Analitzar les formes de relacions socioafectives.
3. Identificar la multicausalitat i multiplicitat d'efectes de les violències.

Els continguts que es treballen són: models de relació; rols associats a masculinitat/ feminitat i efectes; mites de l'amor romàntic i el desig; poder i identitat en les relacions socioafectives; la gelosia; la comunicació en la parella; llibertat i responsabilitat en la relació.

Tot seguit s'inclouen alguns dels enunciats treballats en la dinàmica:

1. “Tots tenim la nostra mitja taronja.”

- Diversitat de rols a la parella
- Rols de gènere preestablerts
- Estereotips
- Mites
- Socialització de gènere
- Construcció de la identitat (autorealització a través de l'altre)
- Desitjabilitat social (expectatives socials /discurs èticament correcte)

2. “En una relació de parella sempre hi ha un que fa el paper d’home i un altre de dona.”

- Diversitat de rols a la parella
- Rols de gènere preestablerts
- Estereotips
- Mites
- Socialització de gènere (p.ex: dona submisa/home sustentador)

3. “El noi sempre ha de fer el primer pas en la relació.”

- Mostra d’interès a través del sexe
- Associat a la masculinitat/feminitat
- Diferents models de relació
- Rols i característiques de cada membre de la parella en funció del sexe
- D’on provenen els missatges que rebem. Estereotips
- Diferències sexe/gènere
- Avantatges i desavantatges del gènere per a tots dos, noi i noia
- Iniciativa de la dona i de l’home. Conseqüències per cada un
- Desig sexual de la dona
- Quin valor atorga tenir moltes relacions?
- Responsabilitat social

4. “Per amor deixaria alguna cosa important.”

- Demostració i prova de l’amor
- Formatgets: parcel·les de cadascú com a individu
- Perill de l’aïllament i d’eliminar les nostres parcel·les. Una única persona no cobreix totes les necessitats
- Importància- qüestió personal

5. “Si l’altra persona m’estima sabrà el què em passa sense haver-m’ho de preguntar.”

- Comunicació telepàtica
- Importància de la comunicació amb l’altre
- Llibertat per dir allò que pensem, allò que sentim, parlar dels nostres gustos, etc.

6. “Si sento gelosia en la meva relació de parella és que estimo veritablement a l'altra persona.”

- Diferenciar la gelosia per amor de la gelosia per conflictes (per exemple en el cas de banyes)
- Provocar gelosia intencionadament pot ser considerat una situació d'abús
- Parella com a propietat privada
- La gelosia és un sentiment humà que vivim tots en algun moment de la nostra vida per diferents causes
- La gelosia té a veure amb l'altre o amb les inseguretats i conflictes d'un mateix?
- Importància dels pactes en la relació

7. “Tolero els insults de la meva parella o amics perquè té tenen un mal dia.”

- Aclarir què vol dir tolerar o permetre per a cadascú
- Aclarir que les faltes de respecte inclouen violència de diferents tipus: insults, crits, cops... o tot allò que ens molesta i ens humilia
- Diferents tipus de violència: física, verbal, econòmica, sexual, etc.

8. “En les meves relacions de parella prefereixo tenir la última paraula.”

- Comunicació (p.ex: paper del diàleg)
- Negociació (p.ex: capacitat de cedir)
- Gestió del poder
- Construcció de la identitat

9. “Si a la meva parella no li agrada alguna de les peces de roba que tinc, no me la poso.”

- Renúncia a la identitat
- Pressió del grup d'amics
- Separació i diferenciació dels pares en la recerca d'identitat
- Provocació
- Prohibició de la parella davant la nostra identitat. Relació amb el tema de la possessió
- Importància del llenguatge no verbal. De vegades no cal que ens ho

diguin però canviem igualment perquè sabem que a l'altre no li agrada.

10. “Les relations affectives son només les de parella.”

- Desitjabilitat social (expectatives socials /discurs èticament correcte)
- Diferents tipus de relacions afectives (p.ex: les relacions a fora de la parella són igual d'enriquidores generant diferents tipus de relacions)
- Socialització (p.ex: tens novi@?)

Annex 5:

Material dinàmica “el semàfor”

Dinàmica 5: “El semàfor”

Aquesta dinàmica consisteix en treballar diferents enunciats relacionats amb formes de desenvolupar-se diferents relacions socioafectives, algunes considerades sanes i altres consideracions situacions de violència de gènere.

En la dinàmica, els participants es distribueixen per grups i discuteixen sobre diferents enunciats als quals els han d'atorgar un color:

Vermell: inacceptable

Taronja: alerta

Verd: acceptable

Un cop acabat el treball en grups petits es comparteix amb la resta dels grups i es discuteix entre tots els diferents enunciats i els colors del semàfor que han atorgat a cada un.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Esdevenir agents actius en la lluita contra la violència masclista i empoderar-los per tal d'identificar situacions on es desenvolupa.
2. Analitzar les formes de relacions socioafectives.
3. Reflexionar sobre els diferents graus d'afectació de la violència i identificar la multicausalitat i multiplicitat d'efectes de les diferents violències.

Els continguts que es treballen són: Identificació de patrons de comunicació i relació; Matisos en la definició de l'agressió i la violència en diferents actituds o fets.

Tot seguit s'inclouen alguns dels enunciats treballats en la dinàmica:

1. Et fa realitzar actes sexuals que no t'agraden
2. Després d'haver-te agredit et demana que l'ajudis a canviar
3. No li agrada que surtis amb les teves amistats, perquè amb ell/a ja en tens prou
4. T'ha fet baixar del cotxe o de la moto sense donar-te cap explicació i l'endemà t'ha dit que era broma
5. Disposa dels teus diners o de les teves coses sense que tu ho sàpigues
6. T'has assabentat que la teva parella ha explicat de forma burleta coses de la vostra intimitat
7. Mai té un moment per escoltar-te i parlar, sempre té altres coses més importants per fer
8. Es desfoga amb tu perquè va molt estressat/da
9. T'intenta convèncer que no dediquis tant de temps a estudiar ja que no passeu prou estones junts
10. Et dóna missatges contradictoris. Per exemple: avui t'estimo molt i l'endemà passo de tu
11. Quan sortiu de festa, coqueteja amb altres persones de forma oberta o encoberta
12. Et posa trampes per veure si l'enganyes, per comprovar si menteixes, si l'estimes, etc
13. Quan s'enfada "mata" amb el silenci, et nega la paraula
14. Pretén que endevinis tot el que li succeeix, sense comunicar-te res
15. Et deixa plantat/da sense explicar ni aclarir els motius de la seva reacció
16. Cadascú continua mantenint relació amb les seves amistats
17. Teniu en compte el desig sexual de l'altra persona
18. Cadascú assumeix la responsabilitat de les coses que fa i de les conseqüències que comporten
19. Sents que pots demanar el que necessites i acceptes que l'altre t'ho vulgui donar o no
20. Es fa la víctima en públic, dient que tot ho decideixes tu, que es fa el que tu vols, etc
21. Es presenta de sobte en activitats o llocs on voldries anar sol/a
22. Mira els teus missatges de mòbil o et revisa la cartera

- 24. T'ha amenaçat dient que algun dia et caurà una bufetada
- 25. Quan discutiu, de vegades et dóna empenyes i t'insulta
- 26. Li agrada que et vesteixis i que et pintis al seu gust
- 27. Després d'humiliar-te en públic et demana disculpes, et diu que no tornarà a passar i et fa un regal
- 28. A l'hora de prendre decisions conjuntes dediqueu un temps a parlar i negociar els punts de vista
- 29. No escolta el que penses perquè tu no tens el mateix nivell de formació que ell/a

Annex 6:**Material dinàmica concepte i mites de l'amor romàntic****Dinàmica 5: Amor romàntic**

Aquesta dinàmica consisteix en treballar a nivell individual i grupal diferents aspectes del mite de l'amor romàntic. Primer es treballa l'autoconcepte que tenen de l'amor romàntic i a continuació es treballa en conjunt i en grups com es reproduceix aquest mite a través de diferents mitjans de comunicació.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Definir què és amor
2. Deconstruir els diferents ideals i mites sobre l'amor
3. Reconèixer com apareixen els mites de l'amor romàntic als mitjans de comunicació, etc. i com es transmeten a la societat.

Tot seguit s'inclouen els materials de les diferents parts de la dinàmica:

CONCEPTE I MITES DE L'AMOR

1. Què és per tu l'amor? Com el definiries?
2. Passi d'un tros de vídeo de Grease i discussió sobre que se'ns transmet de l'amor (mites i coincidències amb el què havien escrit)
3. Escolliu en grups de tres persones pel·lícules, cançons, llibres, etc. on s'ha transmès alguns dels mites sobre l'amor.

PEL·LÍCULES	MITE
CANÇONS	MITE
LLIBRES	MITE
ALTRES (MITJANS DE COMUNICACIÓ, ETC)	MITE

Annex 7:

Material dinàmica de role-playing

Dinàmica de role playing

Aquesta dinàmica consisteix en treballar diferents relacions socioafectives en les quals es desenvolupen situacions de poder i algunes de violència de gènere.

En la dinàmica els participants improvisen diferents escenes i a partir d'aquestes es genera el debat entre grups, analitzant qüestions de relacions de poder entre els diferents agents.

Els objectius de la dinàmica són:

1. Esdevenir agents actius en la lluita contra la violència masclista i empoderar-los per tal d'identificar situacions on es desenvolupa.
2. Analitzar diferents relacions de poder i formes de relacions socioafectives.
3. Identificar la multicausalitat i multiplicitat d'efectes de les relacions de poder i les relacions violentes.

Els continguts que es treballen són: anàlisi de les relacions de poder i el seu desenvolupament; identificació de patrons de comunicació i relació; matisos en la definició del poder, l'agressió i la violència en diferents relacions o fets.

Tot seguit s'inclouen algunes de les escenes que es treballen en la dinàmica:

Escena 1: Tres amigues o amics han quedat per discutir què faran a l'estiu

P1- No saps ben bé on anar però odies la platja. Tampoc tens massa pasta. Per tant, haurà de ser un lloc a prop! En general, et costa pillar una mica les coses i de geografia vas fatal.

P2- La millor opció és anar a gaudir de les platges de Menorca, és molt bonic i us sortirà a bon preu perquè tens uns col·legues allà. Saps que tens la raó i no penses canviar d'idea.

P3- Podríeu anar a Bolívia. Tu vols anar lluny! Aquest any tens pasta. Si cal, pots fer préstecs. Intenta-les convèncer però sense imposar!

Escena 2: Sopar d'amics. Dues parelles

P1- Noi, parella P2. Ets extremadament gelós. No pots suportar que la teva noia miri a ningú altre. Durant el sopar li has de fer entendre (sense que els altres ho vegin). Fins i tot acabes emportant-te-la a un costat de l'escenari i l'esbronques.

P2- Noia, parella P1. Estàs enamoradíssima del teu noi. Tota l'estona l'elogies i el deixes com un rei (tens pensat de demanar-li de viure junts). T'ho passes molt bé, ets molt amiga de tots!

P3- Noi, parella P4. T'estimes desmesuradament la teva noia. Vas una mica borratxo. Vols fer-li petons tota l'estona. Vas força de llest i penses que la teva noia ho és poc.

P4- Noia, parella P3. Estàs convençuda que la parella de la teva amiga la maltracta. Tota l'estona intentes parlar amb ella i sense adonar-te'n menysprees força la teva parella.

Escena 3: Una parella. Hi ha una discussió. Estan sols.

P1- Noia. Te l'estimes molt i tens por de perdre'l. Saps que està enfadat però ets tu qui té la raó. Tot i així tens molta por de perdre'l i te l'estimes tant i ell és tant tossut i et convenç tant fàcilment...

1.-- No et menteixo, només et vull a tu!

P2- Noi. Te l'estimes molt però tens por de perdre-la, ets molt gelós i estàs enfadat ja no saps ni per què... Per què no reconeix que es porta

malament amb tu? Ja no saps com fer-ho per treure't aquest dolor de sobre, estàs molt enfadat! Això no pot seguir així, no pot ser que dugui ella la batuta de la relació.

- 1.- És que no pots viure sense mentir?
- 2.- Siguem sincers d'una vegada, em fas molt mal!

Escena 4: Dues amigues o dos amics han quedat per xerrar.

P1- Ahir et vas embolicar amb algú que estava boníssim/a. Has quedat per explicar-li a la/el teva /teu amic/ga. La veritat és que li vols fer una mica d'enveja.

P2- Fa MOLT temps que t'agrada el/la teu/va amic/amiga. Avui heu quedat perquè t'expliqui quelcom. Molt lentament t'hi vas acostant (seduint) fins que l'hi fas un petó als llavis. Dissimula molt, que no sigui gaire evident fins el petó.

Escena 5: Dues amigues o dos amics queden per xerrar, l'un/a li presenta la parella a l'altre/a.

P1- Ets molt amic/ga del P2. Tens moltes ganes que conegui la teva parella. Pateixes per si no es cauen bé.

P2- Sexe igual que el P1. Ets molt amic/ga del P1. Coneixes la parella del/la P1 des de fa molt temps. Et fa molta il·lusió retrobar-lo i comenceu a xerrar de vells records. Potser no ets massa conscient que el P1 no parla gaire...

P3- Sexe contrari al P1. Ets la parella del P1. Ja coneixes al/la P2, però feia molt de temps que no us vèieu. Comenceu a xerrar de vells records menyspreant força la teva parella.

Escena 6: Tres monitors parlen sobre un conflicte que s'ha donat amb una nena de l'esplai.

P1- Noia o noi. Hi ha una nena de 7 anys que s'ha queixat que un nen li toca el cul. Estàs discutint el tema amb altres monitores. Creus que la nena exagera i que no n'hi ha per fer-ne un drama, són nens i ho estan descobrint tot. Ets molt influent dins el grup de monitors.

P2- Noi o noia. Hi ha una nena de 7 anys que s'ha queixat que un nen l'hi toca el cul. Estàs discutint el tema amb altres monitores. Creus que això no pot ser, que estan agredint a la nena i que s'ha de castigar severament aquest nen o, fins i tot, fer-lo fora de l'esplai.

P3- Noi o noia. Hi ha una nena de 7 anys que s'ha queixat que un nen li toca el cul. Estàs discutint amb altres monitores el tema. Creus que s'ha de tractar el tema dins la colla amb una activitat sobre sexisme (per nens i nenes). Ets molt tímid/a i et costa dir les coses.

Escena 7: Una assemblea de facultat

P1- Noi. Ets el secretari, portes l'ordre del dia. Heu de discutir un manifest sobre Bolonya que està fatal i no us acabeu de posar d'acord. Creus que és molt simple, que no aprofundeix amb les reclamacions i que no segueix els punts que vas acordar. La teva opinió és la bona i no suportes la P2, creus que només està aquí perquè és la noia del P3 i, a més a més, alenteix les reunions.

P2- Noia. Et costa dir les coses, ets una mica tímida. Esteu discutint un manifest. Creus que s'hauria de modificar el segon punt perquè no descriu bé el projecte. Ets la noia del P3.

P3- Noi. Esteu discutint un manifest que està força malament. No parles gaire. De tant en tant deixes anar alguna proposta... Ets el noi de la P2.

P4- Noia. Esteu discutint un manifest que no està tan malament com els altres estan dient. Els hi vols fer entendre però no et deixen parlar gaire.

P5- Noi. N'estàs fart de les discussions que no porten enlloc. Esteu discutint un manifest. Creus que s'hauria d'ampliar una mica i prou. Sense adonar-te'n menysprees força la opinió de les noies.

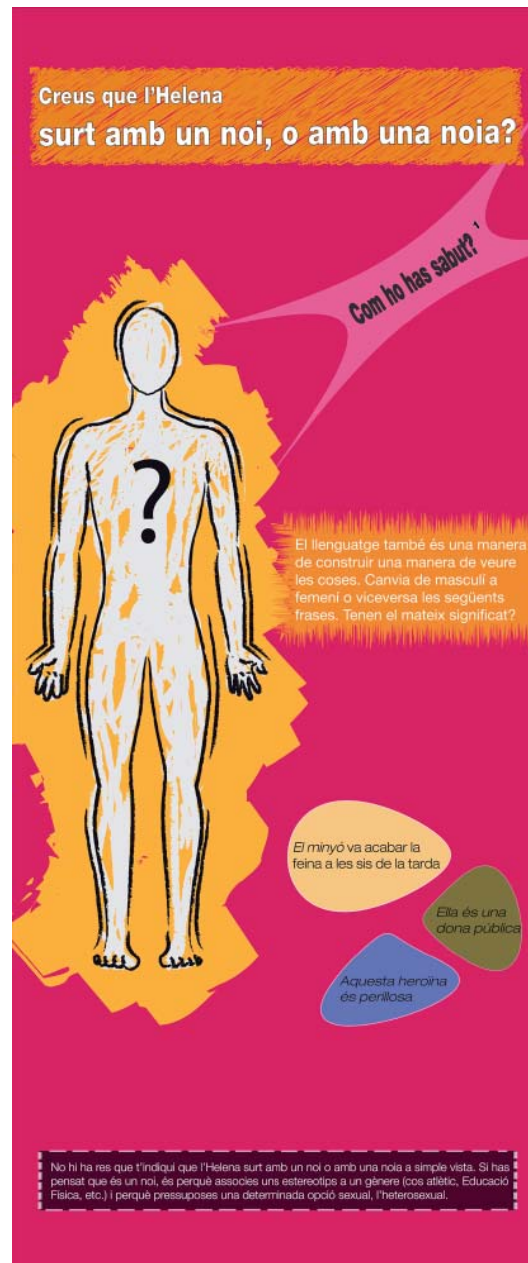
Annex 8:

Exposició

Canviant la mirada sobre les relacions de parella.

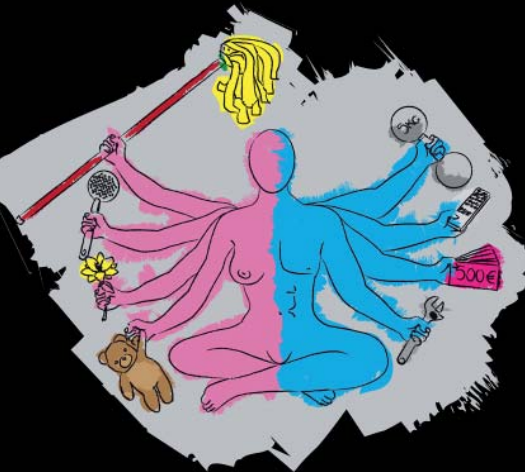

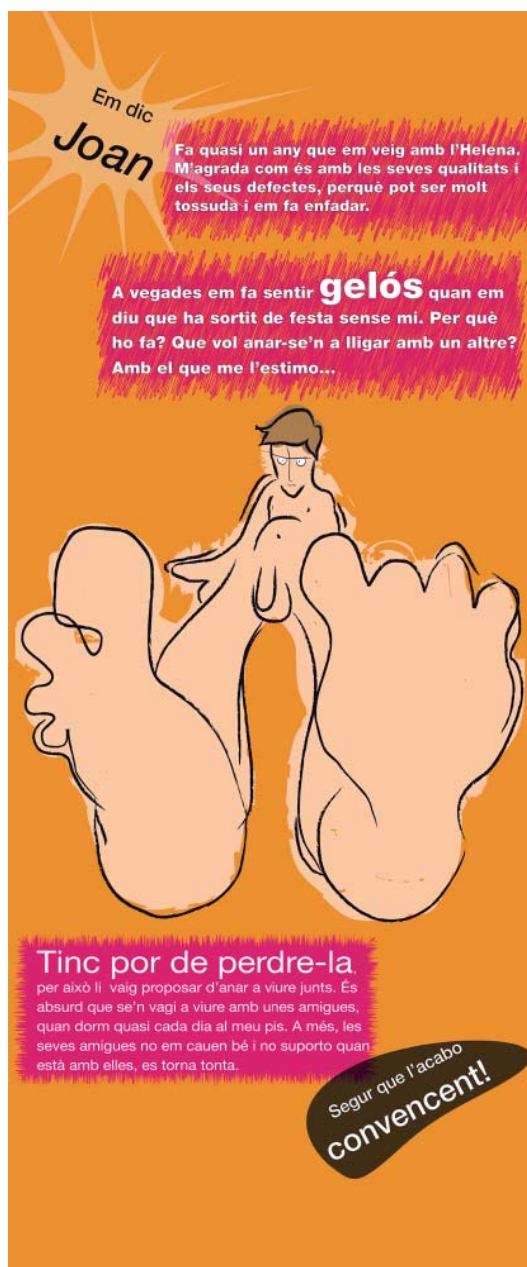
Des de la infància creixem i aprenem a casa, a l'escola, al carrer o en els mitjans de comunicació com comportar-nos, com relacionar-nos i, fins i tot, com pensar. I ho fem dins d'un sistema patriarcal que ens veu, ens tracta i espera coses diferents en funció del nostre **sexe**.

Així se'ns divideix en dos **gèneres** (femení i masculí), i se'ns atorga uns trets, tasques i actituds determinades, a partir dels quals conformem la nostra identitat com a homes i com a dones.

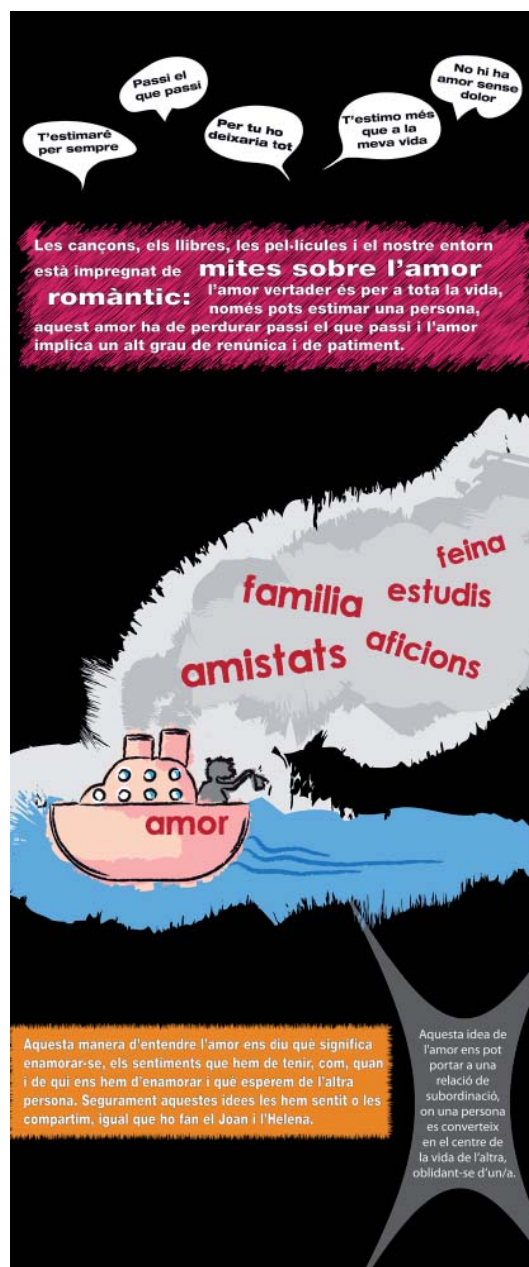

Dins d'aquest **sistema patriarcal** es mantenen una sèrie d'estereotips, creences, idees i valors que mantenen la situació de **poder** de l'home blanc, adult, heterosexual i cap de família. Aquestes creences estan molt arrelades a la societat en la què vivim. Provem de canviar-les?

- **Sexe** característiques físiques o biològiques diferents per a mascles i femelles d'una mateixa espècie.
- **Gènere** construcció cultural a partir del sexe.

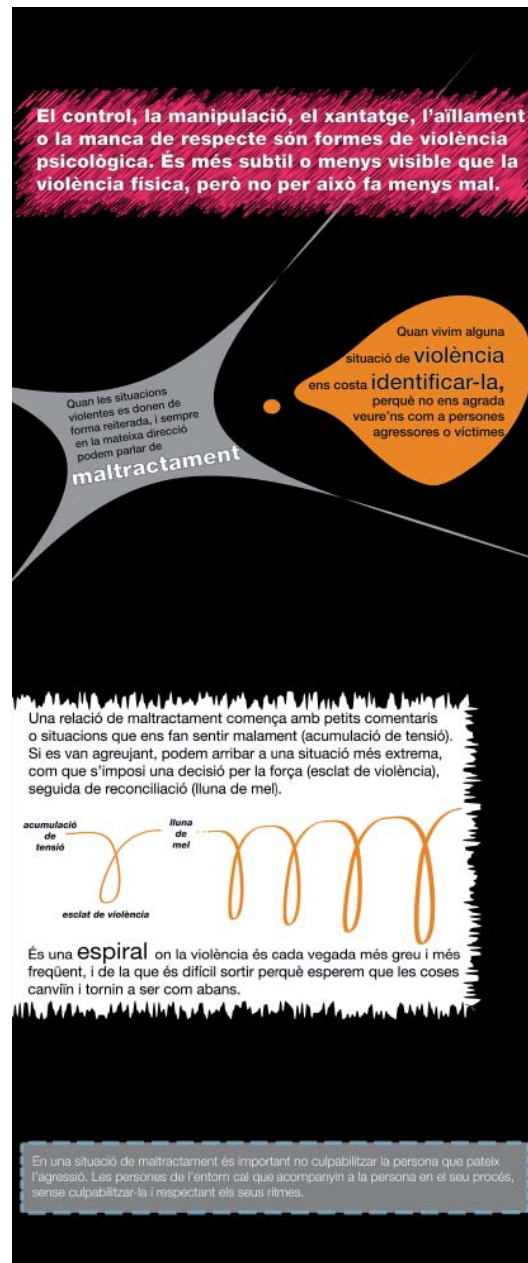

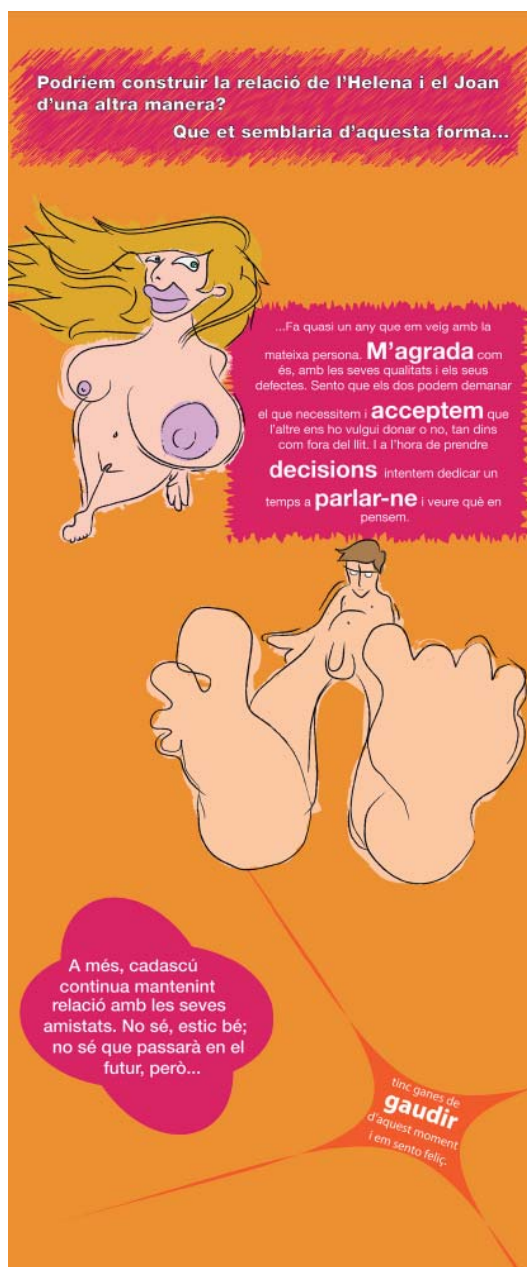

Per crear **relacions lliures i igualitàries**, es necessita una transformació social i política que contribueixi a trencar els models actuals de masculinitat i feminitat i a superar les relacions de poder desiguals existents.

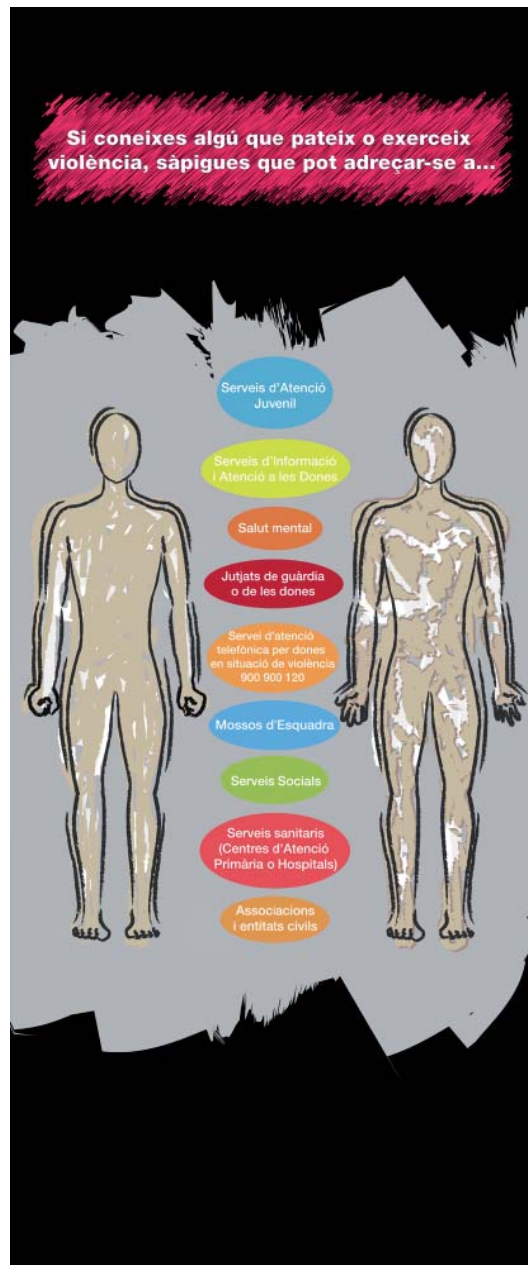
Per evitar situacions com la de l'Helena i el Joan podem començar per petites transformacions en les nostres relacions.

Ens pot ajudar, entre d'altres...

- ⇒ Saber posar límits amb allò que no ens fa sentir bé.
- ⇒ Posar-nos en el lloc de l'altre i veure com pensem les coses un i l'altre.
- ⇒ Mantenir espais personals conjunts amb la parella i també de propis.

Quin prefereixes?

- ⇒ Respectar a l'altre i buscar estratègies per desfogar-nos sense fer mal a ningú.
- ⇒ Analitzar com ens sentim amb el que ens passa i quines conseqüències tenen els nostres actes.
- ⇒ Seguir mantenint relació amb les amistats, la família, etc. és important perquè sinó es pot caure en una relació de dependència amb la parella, ja que és l'única pota que ens sustenta.

Annex 9:**Qüestionari d'avaluació dels tallers.****Qüestionari d'actituds sobre la violència en la parella**

La Unitat d'Assessorament Psicopedagògic i el Grup de Recerca *Estudis socials i de gènere del poder i la subjectivitat* de la UAB estem realitzant un estudi sobre les actituds dels i les joves envers la violència de gènere. Per aquesta raó sol·licitem la vostra col·laboració omplint el següent qüestionari. La teva opinió és important per a donar a conèixer la visió que els joves teniu sobre aquesta temàtica.

Les dades que et sol·licitem són anònimes i confidencials.

Sexe	Edat

Què entens tu com a relació de parella?

Què entens tu per violència masclista?

Has viscut o has vist de prop una relació on es donés alguna forma de violència?

Sí () No ()

En cas afirmatiu, marca la/es resposta/es que consideris oportuna/es:
He patit algun tipus de violència en la parella () He exercit algun tipus de violència en la parella ()

Actualment tens alguna relació de parella?

Sí () No ()

Has tingut altres relacions de parella anteriorment?

Sí () No ()

Exposa una situació (real o imaginada) on consideris que s'hi dona violència de gènere.

Valora de l'1 al 10 el grau en que consideris la següent afirmació (marca amb una creu la casella corresponent), tenint en compte que el 0 indica una situació desitjable i gens violenta, i que el 10 indica una situació inacceptable, intolerable o violenta)

En quina mesura tu consideres que és violent...		Gens violent					Molt violent					
	(0= gens violent ; 10 = molt violent, del tot inacceptable i intolerable)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	... que la teva parella t'ignori perquè està enfadada											
2	... que se t'culpabilitzi de les coses que passen dins la relació											
3	... demanar a la teva parella que sacrifiqui per a tu											
4	... que la teva parella es desfogui amb tu amb males formes quan està de mal humor											
5	... que la teva parella s'enfadi amb tu perquè considera que estaves coquetejant amb una altra persona											
6	... coquetejar amb una altra persona per cridar l'atenció de la teva parella											
7	... que la teva parella t'intenti convèncer que et quedis amb ell/a enlloc de sortir amb les teves amistats											
8	... que la teva parella esclati perquè té un caràcter molt fort, malgrat les seves intencions sempre siguin bones											
9	... llegir els missatges del mòbil o del mail de la teva parella sense consultar-li prèviament											
10	... que la teva parella faci broma sobre tu, no amb mala intenció sinó per riure tots plegats											
11	... explicar coses de la intimitat de la teva parella											
12	... que la teva parella t'amenaci a deixar la relació quan no estàs d'acord amb ell/a											
13	... que la teva parella només es fixi en els teus defectes											
14	... que la teva parella vulgui tenir sempre la raó i vulgui que tu estiguis d'acord amb la seva opinió											
15	... que la teva parella et cridi en una discussió i, malgrat dir-li que et fa sentir malament, li tregui importància a l'assumpte											
16	... que els únics desitjos i sentiments que importen siguin els teus											
17	... que quan cal prendre una decisió conjunta amb la parella i no te'n surts amb la teva, estiguen de mal rollo una setmana											
18	... donar una empenta a la teva parella en una discussió acalorada											
19	... que la teva parella sempre et digui com has de fer les coses											

[illegible]

En quina mesura tu estàs d'acord amb les següents afirmacions?		Desacord										Acord									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10									
	0 = Totalment en desacord; 10= Totalment d'acord																				
1	Cadascú té una mitja taronja que el/la "complementa". Només cal trovar-la																				
2	La gelosia és una mostra d'amor																				
3	Si estimes algú l'has d'acceptar com és, encara que et faci coses que et fan sentir malament																				
4	Quan trobes la teva parella ideal no necessites ningú més, simplement passes tot el temps amb ella																				
5	És normal discutir acaloradament amb la parella perquè hi passes molt temps																				
6	Ja se sap que l'amor et fa feliç però també et provoca patiment																				
7	L'amor vertader és per sempre																				
8	Per amor es pot canviar o fer canviar l'altra persona																				
9	L'amor és química i no es pot controlar amb la raó																				
10	L'exclusivitat i la fidelitat "real i imaginària" són proves d'amor.																				
11	Totes les parelles tenen problemes i es diuen coses desagradables																				
12	Les persones que s'estimen de veritat no els cal parlar per entendre's.																				
13	Les dones han de "saber portar" les seves parelles.																				
14	Les dones han de saber perdonar sempre																				
15	Els homes poden establir relacions de poder que els predisposa a l'ús de la força																				
16	Els homes han de demostrar autoritat, seguretat econòmica i poder																				
17	Els homes poden arribar a percebre la parella com a propietat																				
	En quina mesura tu estàs d'acord amb les següents afirmacions?																				

Si vols rebre informació sobre l'informe final de l'estudi que estem realitzant o participar en tallers per a la prevenció de la violència en la parella, pots deixar-nos el teu correu electrònic.

Moltes gràcies per la teva col·laboració!
La Unitat d'Assessorament Psicopedagògic i el Grup de Recerca *Estudis socials i de gènere del poder i la subjectivitat*.

